

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

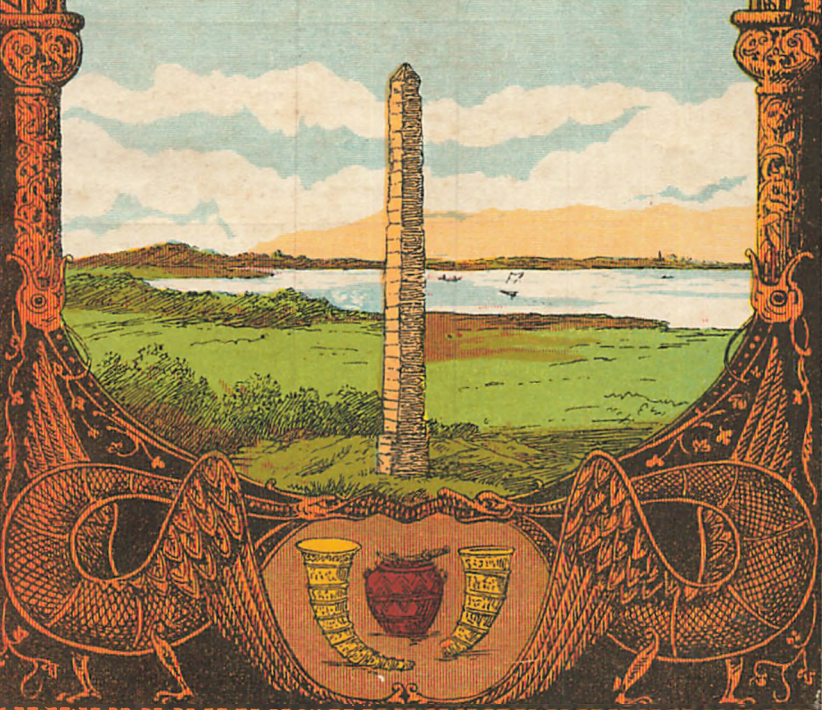
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

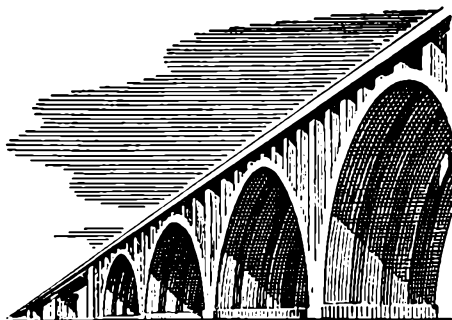
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens
ALMANAK
for
1943

Udgivet af Sprogforeningen

SIKKERHEDEN

*er af største Betydning ved
Anbringelsen af Deres Penge*

HANDELSBANKEN

Aktiekapital: Kr. 50.000.000 + Reserver: 36.000.000

AABENRAA

Kontorer i Bolderslev
Bovrup - Felsted
Hellevad - Hjordkær

SØNDERBORG

Kontorer i
Broager - Nordborg

GRAASTEN

Kontorer i
Padborg - Tørsbøl

TOFTLUND

Kontorer i
Agerskov - Arnum

HADERSLEV

Kontorer i
Christiansteld - Vojens

TØNDER

Kontorer i
Skærbæk - Tinglev

Filialer af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

Sprogforeningens

Almanak

for

• • 1943 • •

50. Aargang.

Udgivet af Sprogforeningen
under Redaktion af Niels Hansen og Jakob Peterjen.

Nabensaa.
Trykt i „Dejmbal“s Trykkeri.

Formørkelser i Aaret 1943.

1. Total Solformørkelse den 4.—5. Februar, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i den vestlige Del af Nordamerika, i den nordlige Del af det Stille Ocean, paa de japanske Øer, i den østligste Del af Asien og paa Philippinerne. Formørkelsen er total for et smalt Bælte, der begynder i Asien, gaar gennem det Stille Ocean og ender i det nordvestlige Nordamerika.

2. Partiel Maaneformørkelse den 20. Februar. Den begynder Kl. 5.3' og ender Kl. 8.13'. Den er paa sit højeste Kl. 6.38' og omfatter da $\frac{77}{100}$ af Maanediameteren. Formørkelsen ses i København, undtagen den sidste Del, da Maanen i København gaar ned Kl. 7.33'.

3. Ringformet Solformørkelse den 1. August, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Australien, paa Ny Zeeland, i den sydvestligste Del af Ny Guinea, paa Sunda-Øerne, i det Indiske Ocean og i den østlige Del af Madagaskar. Formørkelsen er ringformet for et smalt Bælte, som gaar gennem den sydlige Del af det indiske Ocean.

4. Partiel Maaneformørkelse den 15. August. Den begynder Kl. 18.59' — før Maanens Opgang, der indtræffer Kl. 19.48' — og ender Kl. 21.58'. Den er paa sit højeste Kl. 20.28' og omfatter da $\frac{88}{100}$ af Maanediameteren. Formørkelsen ses i København, undtagen den første Del.

Planeterne i Aaret 1943.

Merkur er i Almindelighed Solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte Øjne. Den 8. Januar, 30. April, 29. August og 23. December er den længst øst for Solen og gaar omkring disse Dage i København ned henholdsvis $1\frac{1}{2}$ Time, $2\frac{1}{3}$ Time, $\frac{1}{3}$ Time og $1\frac{1}{2}$ Time efter Solen. Den 18. Februar, 18. Juni og 10. Oktober er den længst vest for Solen og staar omkring disse Dage i København op henholdsvis 1 Time, $\frac{3}{4}$ Time og 2 Timer før Solen.

Venus er den 28. Juni længst øst for Solen og gaar da i København ned $2\frac{1}{4}$ Time efter Solen. Den 16. November er den længst vest for Solen og staar da op $4\frac{3}{4}$ Time før Solen. Den lyser stærkest den 31. Juli. Den 6. September er Venus i nedre Konjunktion med Solen. Den lyser stærkest den 13. Oktober.

Mars staar ved Aarets Begyndelse i Slangeholderen. De vandrer derfra gennem Skytten, Stenbukken, Vandmanden, Fiskene, Vædderen og Tyren, hvor den befinder

sig ved Aarets Slutning. Den 5. December er Mars i Opposition med Solen. Den staar i Syd: ved Aarets Begyndelse Kl. 10, i Slutningen af Marts Kl. 9, i Begyndelsen af Juli Kl. 7, i Slutningen af August Kl. 6, i Slutningen af Oktober Kl. 3, i Slutningen af November Kl. $\frac{1}{2}$ og ved Aarets Slutning Kl. 22.

Jupiter staar ved Aarets Begyndelse i Tvillingerne. Den vandrer derfra gennem Krebsen ind i Løven, hvor den befinder sig ved Aarets Slutning. Den 11. Januar er Jupiter i Opposition med Solen. Den staar i Syd: Ved Aarets Begyndelse Kl. 1, i Slutningen af Januar Kl. 23, i Slutningen af Februar Kl. 21, i Slutningen af Marts Kl. 19, i Begyndelsen af Juni Kl. 15, i Begyndelsen af August Kl. 12, i Begyndelsen af Oktober Kl. 9, i Begyndelsen af November Kl. 7 og ved Aarets Slutning Kl. $3\frac{1}{2}$.

Saturn opholder sig hele Aaret i Tyren. Den 16. December er Saturn i Opposition med Solen. Den staar i Syd: ved Aarets Begyndelse Kl. 22, i Slutningen af Februar Kl. 18, i Begyndelsen af Maj Kl. 14 i Slutningen af Juni Kl. 11, i Begyndelsen af September Kl. 7, i Begyndelsen af November Kl. 3 og ved Aarets Slutning Kl. 23.

Uranus og **Neptun** er ikke synlige for blotte Øjne. Uranus opholder sig hele Aaret i Tyren. Den 29. November er Uranus i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 56° over Københavns Horisont. Neptun opholder sig hele Aaret i Jomfruen. Den 22. Marts er den i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 35° over Københavns Horisont.

Pluto opholder sig hele Aaret i Krebsen. Den er kun synlig i større Kikkerter.

Højvandet ved Vestkysten.

Højvandet er ligesom i Fjor og de tidligere Aar her i Almanakken beregnet for Havneby paa Rømø. Udgangspunktet for Beregningen er Højvandet ved Esbjerg, der er den af de Højvandstider, som Observatoriets Almanak angiver, der ligger nærmest ved Havneby. Det er jo som sagt Højvandet ved Havneby, der her angives. Vil man kende Vandtiden ved andre Punkter, maa man ved Odden paa Rømø (Padborg) lægge 10 Minutter, ved Højer Sluse 40 Minutter, ved Koldby 30 Minutter, ved Ballum Sluse 30 Minutter, ved Rejsby Sluse 30 Minutter, ved Vester Vedsted Sluse 20 Minutter og ved Esbjerg 30 Minutter. Ved Sønderho maa derimod trækkes 5 Minutter fra.

Lavvandet indtræder i Reglen $6\frac{3}{4}$ —7 Timer efter Højvandet.

Thade Petersen.

1. Uge. **Kristi Omskærelse**, Luk. 2, 21. 2' Række,
Matth. 6, 5—13.

		Op		Fm.	Em.
F.	1	Nytaa	1 46	8.14	21.16
L.	2	Abel	3 4	9.29	22.22
			Solen nærm. Jorden		

2. Uge. **Da Herodes var død**, Matth. 2, 19 til Enden.

			2' Række, Matth., 2, 13—18.		
S.	3	S. e. Nytaa	4 24	10.50	23.36
M.	4	Methusalem	5 45	—	12.04
Ti.	5	Simeon	7 1	12.36	13.03
			Ned		
O.	6	Hellig 3 Konge	16 14	1.28	13.54
T.	7	Knud Hertug	17 29	2.15	14.43
F.	8	Erhardt	18 51	2.59	15.30
L.	9	Julianus	20 14	3.46	16.20
			☉ n. M. 13. 37'		
			☽ nærmest Jorden		
			Sol. op 8. 40' n. 15. 51'		
			Tusmørket varer 52'		
			Merkur størst østl. Elong.		

3. Uge. **Da Jesus var 12 Aar gammel**, Luk. 2, 42 til Enden.

			2' Række, Mark. 10, 13—16.		
S.	10	S. e. H. 3 K.	21 36	4.35	17.09
M.	11	Hyginus	22 54	5.19	17.59
Ti.	12	Reinhold	—	6.06	18.49
O.	13	Marie	0 10	6.55	19.42
T.	14	Felix	1 23	7.46	20.39
F.	15	Maurus	2 33	8.48	21.50
L.	16	Marcellus	3 40	10.04	22.58
			Jupiter i Opp. m. Solen		
			Hilarius. ☽ f. Kv. 8. 48'		
			Sol. op 8. 35' n. 16. 2'		
			Tusmørket varer 50'		

4. Uge. **Brylluppet i Kana**, Joh. 2, 1—11. 2. Række,
Luk. 19, 1—10.

S.	17	S. e. H. 3 K.	4 45	11.17	23.56
M.	18	Vilh. Marie	5 44	—	12.18
Ti.	19	Pontianus.	6 37	0.48	13.08
O.	20	Fab. og Sebast.	7 24	1.31	13.50
T.	21	Agnes	8 4	2.10	14.29
F.	22	Vincentius	17 43	2.42	15.05
L.	23	Emerentius	18 49	3.19	15.40
			☽ fjernest Jorden		
			Sol. op 8. 27' n. 16. 15'		
			Tusmørket varer 49'		
			☉ f. M. 11. 48'		

5. Uge. **Jesus gik ned af Bjerget**, Matth. 8, 1—13.

			2' Række, Luk. 17, 5—10.		
S.	24	S. S. e. H. 3 K.	19 57	3.49	16.13
M.	25	Pauli Omv.	21 6	4.19	16.46
Ti.	26	Polycarpus	22 17	4.48	17.22
O.	27	Chrysostomus	23 30	5.21	17.58
T.	28	Fr. 6. Føds.	—	5.56	18.40
F.	29	Chr. 7. Føds.	0 45	6.41	19.49
L.	30	Lovise	2 2	7.36	20.28
			Timotheus		
			Sol. op 8. 16' n. 16. 29'		
			Tusmørket varer 47'		
			Carolus Magnus		
			Valerius. ☽ s. Kv. 9. 13'		
			Adelgunde		

6. Uge. **Jesus traadte i Skibet**, Matth. 8, 23—27.

			2. Række, Matth. 14, 22—33.		
S.	31	S. S. e. H. 3 K.	3 19	8.46	21.43
			Vigilius		

Februar 1943

O.C.N.

Blidemaaned. 28 Dage.

Se Anm. J.S.
Højoande

		Op		Fm.	Em.
M.	1	Brigida.	4 35	10.17	23.05
Ti.	2	Kyndelmisse	5 45	11.43	—
O.	3	Blasius	6 46	0.13	12.48
T.	4	Veronica	7 34	1.10	13.42
			Ned		
F.	5	Agathe	17 40	2.00	14.30
L.	6	Dorothea	19 5	2.47	15.19

7. Uge. **Klinten iblandt Hveden**, Matth. 13, 24—30.

2' Række, Matth. 13, 44—52.

S.	7	5. S. e. H. 3 K.	20 28	Richard	3.32	16.07
M.	8	Corintha	21 48		4.19	16.52
Ti.	9	Apollonia	23 4		5.00	17.35
O.	10	Scholastica	—	Sol. op 7.50' n. 16.59'	5.41	18.19
T.	11	Euphrosyne	0 18	Tusmørket varer 45'	6.22	19.01
F.	12	Eulalia	1 28	☽ f. Kv. 1.40'	7.08	19.51
L.	13	Benignus	2 34		8.01	20.48

8. Uge. **Kristi Forklarelse**, Matth. 17, 1—9.

S.	14	6. S. e. H. 3 K.	3 36	Valentinus	9.11	22.05
M.	15	Faustinus.	4 32		10.38	23.20
Ti.	16	Juliane	5 21	☾ fjernest Jorden	11.49	—
O.	17	Findanus	6 3	Sol. op 7.34' n. 17.15'	0.21	12.45
				Tusmørket varer 43'		
T.	18	Jul. Sophie.	6 38	Concordia	1.08	13.29
F.	19	Ammon	7 7	Merkur størst vstl. El.	1.49	14.07
L.	20	Eucharis	7 33	Maaneformørkelse	2.24	14.44
				☽ f. M. 6.45'		

9. Uge. **Arbejderne i Vingarden**, Matth. 20, 1—16.

2' Række, Matth. 25, 14—30.

S.	21	Septuagesima	18 56	Samuel	2.57	15.17
M.	22	Peders Stol	20 8		3.28	15.52
Ti.	23	Papias	21 20		4.00	16.25
O.	24	Matthias	22 35	Sol. op 7.18' n. 17.30'	4.29	16.59
T.	25	Victorinus	23 50	Tusmørket varer 42'	5.00	17.32
F.	26	Inger	—		5.36	18.10
L.	27	Leander	1 6	☾ s. Kv. 19.22'	6.17	18.54

10. Uge. **De fire Slags Sædejord**, Luk. 8, 4—15.

2' Række, Mark. 4, 26—32.

S.	28	Sexagesima	2 20	Øllegaard	7.08	19.51
----	----	-------------------	------	-----------	------	-------

Marts 1943		O. & N.	Tordmaaned. 31 Dage.	<i>Se Anm. J.S. Højvande</i>	
		Op		Fm.	Em.
M.	1 Albinus	3 30	} Sol. op 7.0' n. 17. 45' 'Tusmørket varer 42' ☉ nærmest Jorden	8.20	21.05
Ti.	2 Simplicius	4 32		9.57	22.38
O.	3 Kunigunde	5 24		11.27	23.55
T.	4 Adrianus	6 6		—	17.37
F.	5 Theophilus	6 40		0.58	13.30
		Ned			
L.	6 Gotfred	17 56	☉ n. M. 11. 34'	1.49	14.18
11. Uge. Kristi Daab , Matth. 3, 13 til Enden. 2' Række, Luk. 18, 31 til Enden.					
S.	7 Fastelavn	19 19	} Quinquagesima Estomihi Perpetua	2.34	15.04
M.	8 Beata	20 39		3.17	15.48
Ti.	9 Hvide Tirsdag	21 56	40 Riddere	3.58	16.30
			{ Edel		
O.	10 Aske Onsdag	23 10	} Sol. op 6. 42' n. 17. 59' 'Tusmørket varer 42'	4.37	17.09
T.	11 Kronpr. Freder	—		Thala	5.15
F.	12 Gregorius	0 19		5.53	18.24
L.	13 Macedonius	1 24	☽ f. Kv. 20. 30'	6.33	19.03
12. Uge Jesus fristes af Djævelen , Matth. 4, 1—11. 2' Række, Luk. 22, 24—32.					
S.	14 1. S. i Fasten	2 23	} Quadragesima. Invocavi Eutychius	7.20	19.52
M.	15 Zacharias	3 16		8.23	20.59
Ti.	16 Gudmund	4 0	☉ fjernest Jorden		
			{ Gertrud	9.48	22.30
O.	17 Tamperaag	4 38	} Sol. op 6. 24' n. 18. 14' 'Tusmørket varer 42'	11.13	23.45
T.	18 Alexander	5 9		—	12.13
F.	19 Joseph	5 36		0.38	13.00
L.	20 Gordius	6 0		1.19	13.41
13. Uge. Den kanaæiske Kvinde , Matth. 15, 21—28. 2' Række, Mark. 9, 17—29.					
S.	21 2. S. i Fasten	6 21	} Reminiscere. Benedictus Jævndøgn. ☉ f. M. 23. 8'	1.57	14.17
		Op			
M.	22 Paulus	19 8	Neptun i Opp. m. Solen	2.31	14.53
Ti.	23 Fidelis	20 23		3.03	15.29
O.	24 Ulrica	21 39	} Sol. op 6. 6' n. 18. 28' 'Tusmørket varer 42'	3.36	16.01
T.	25 Mariæ Bebudel	22 56		4.09	16.34
F.	26 Gabriel	—		4.43	17.09
L.	27 Kastor	0 12		5.21	17.48
14. Uge. Jesus drev en Djævel ud , Luk. 11, 14—28. 2' Række, Joh. 8, 42—51.					
S.	28 3. S. i Fasten	1 23	} Krpsse Ingrid Oculi. Eustachius	6.05	18.34
M.	29 Jonas	2 27		☉ s. Kv. 2. 52'	7.00
Ti.	30 Quirinus	3 21	} Balbina. ☉ nærm. Jord. Sol. op 5. 48' n. 18. 42' 'Tusmørket varer 43'	8.15	20.47
O.	31 Fred. 5. Føds.	4 5		9.50	22.23

April 1943

O.C.N.

Faaremaaned. 30 Dage.

*Se Anm. 3.S
Højvande*

		Op		Fm.	Em.
T.	1 Hugo	4	40	11.16	23.43
F.	2 Theodosius	5	9	—	12.24
L.	3 Nicætas	5	33	0.44	13.17

15. Uge. **Jesus bespiser 5000 Mand**, Joh. 6, 1—15.

2' Række, Joh. 6, 35—51.

		Ned			
S.	4 Midfaste	18	13	Lætare. Ambrosius	1.34 14.04
M.	5 Irene	19	31	☉ n. M. 22. 53'	2.17 14.46
Ti.	6 Sixtus	20	47	Sol. op 5. 30' n. 18. 56' Tusmørket varer 44'	2.57 15.26
O.	7 Egesippus	22	0		3.36 16.04
T.	8 Chr. 9. Føds.	23	9	Janus	4.13 16.40
F.	9 Procopius	—	—		4.48 17.14
L.	10 Ezechiel	0	12		5.26 17.47

16. Uge. **Gabriel Engel udsendes**, Luk. 1, 26—38.

2' Række, Luk. 1, 46—56.

S.	11 5. S. i Fasten	1	9	Judica. Leo	6.05 18.23
M.	12 Julius	1	57	☽ f. Kv. 16. 4'	6.50 19.07
Ti.	13 Justinus	2	37	☾ fjernest Jorden	7.45 20.03
O.	14 Tiburtius	3	11	Sol. op 5. 12' n. 19. 10' Tusmørket varer 45'	8.58 21.13
T.	15 Chr. 5. Føds.	3	39	Olympia	10.22 22.48
F.	16 Mariane	4	3		11.31 23.53
L.	17 Anicetus	4	25		— 12.24

17. Uge. **Jesu Indtog i Jerusalem**, Matth. 21, 1—9.

2' Række, Mark. 14, 3—9.

S.	18 Palmesøndag	4	45	Eleutherius	0.43 13.10
M.	19 Daniel	5	4		1.25 13.50
Ti.	20 Sulpicius	5	25	☉ f. M. 12. 11'	2.03 14.27
		Op			
O.	21 Florentius	20	41	Sol. op 4. 55' n. 19. 24' Tusmørket varer 46'	2.39 15.03
T.	22 Skærtorsdag	21	59	Cajus	3.16 15.39
F.	23 Langfredag	23	15	Georgius	3.55 16.17
L.	24 Albertus	—	—		4.34 16.56

18. Uge. **Kristi Opstandelse**, Mark. 16, 1—7.

2' Række, Matth. 28, 1—8.

S.	25 Paaskedag	0	23	Mark. Evang.	5.18 17.36
M.	26 2. Paaskedag	1	21	☾ nærm. Jorden	6.05 18.25
Ti.	27 Charl. Amalie.	2	7	Cletus	7.04 19.24
				Ananias. ☾ s. Kv. 8. 51'	
O.	28 Vitalis	2	44	Sol. op 4. 38' n. 19. 38' Tusmørket varer 48'	8.14 20.37
T.	29 Flyttedag	3	13	Peter Martyr	9.43 22.06
F.	30 Severus	3	38	Merkur st. østl. Elong.	11.03 23.23

Maj 1943		O.C.N	Majmaaned. 31 Dage.	Se Anm. 3.S. Højvande	
L.		Op		Fm.	Em.
1	Phil og Jakob	4 0	Voldermisse	—	12.18
19. Uge. Jesus kom ind ad lukte Døre , Joh. 20, 19 til Enden. 2' Række, Joh. 21, 15—19.					
S.	2 1. S. e. Paaske	4 22	Quasimodo. Athanasius	0.25	13.02
M.	3 Korsmisse	4 42		1.15	13.47
		Ned			
Ti.	4 Florian	19 42	☉ n. M. 10. 43'	1.58	14.26
O.	5 Gothard	20 53	Sol. op 4. 23' n. 19. 51'	2.38	15.13
			Tusmørket varer 51'		
T.	6 Joh. a. Port.	22 0	De lyse Nætter begynd.	3.15	15.39
F.	7 Flavia	23 0		3.54	16.15
L.	8 Stanislaus	23 52		4.30	16.48
20. Uge. Jesus er en god Hyrde , Joh. 10, 11—16. 2' Række, Joh. 10, 22—30.					
S.	9 2. S. e. Paaske	—	Misericordia Domini	5.07	17.19
			Caspar		
M.	10 Gordianus	0 36	☾ fjernest Jorden	5.42	17.53
Ti.	11 Mamertus	1 12	☽ f. Kv. 10. 52'	6.25	18.32
O.	12 Pancratius	1 42	Sol. op 4. 8' n. 20. 5'	7.14	19.19
T.	13 Ingenuus	2 7	Tusmørket varer 54'	8.15	20.23
F.	14 Kristian	2 29		9.28	21.21
L.	15 Sophie	2 49		10.40	22.56
21. Uge. Kristi Bortgang til Faderen , Joh. 16, 16—22. 2' Række, Joh. 14, 1—11.					
S.	16 3. S. e. Paaske	3 9	Jubilate. Sara	11.42	23.58
M.	17 Bruno	3 29		—	12.33
Ti.	18 Erik	3 49	☉ f. M. 22. 13'	0.50	13.17
O.	19 Potentiana	4 14	Sol. op 3. 56' n. 20. 18'	1.34	13.59
		Op	Tusmørket varer 57'		
T.	20 Angelica	20 57		2.16	14.37
F.	21 Bededag	22 11	Helene	2.57	15.17
L.	22 Castus	23 16	☾ nærmest Jorden	3.40	15.59
22. Uge. Den Helligaands Sendelse , Joh. 16, 5—15. 2' Række, Joh. 8, 28—36.					
S.	23 4. S. e. Paaske	—	Cantate. Desiderius	4.28	16.45
M.	24 Esther	0 7		5.15	17.31
Ti.	25 Urbanus	0 48	☾ s. Kv. 14. 33'	6.06	18.21
O.	26 Beda	1 20	Sol. op 3. 45' n. 20. 29'	7.04	19.18
T.	27 Lucian	1 46	Tusmørket varer 61'	8.10	20.24
F.	28 Vilhelm	2 8		9.24	21.41
L.	29 Maximinus	2 28		10.41	22.57
23. Uge. Beder i Jesu Navn , Joh. 16, 23—28. 2' Række, Joh. 17, 1—11.					
S.	30 5. S. e. Paaske	2 48	Rogate. Vigand	11.45	23.59
M.	31 Petronella	3 9		—	12.39

Juni 1943

O.C.N.

Skærsommer. 30 Dage

Se Anm. 3. S.
Højvande

		Op		Fm.	Em.
Ti.	1 Nikomedes	3 32		0.53	13.24
O.	2 Marcellinus	19 48	☉ n. M. 23.33' Sol. op 3.37' n. 20.39' Tusmørket varer 65'	1.38	14.04
T.	3 Kr. Himmelf.	20 50		Fred. 8. Føds. Erasmus	2.18
F.	4 Optatus	21 46		2.58	15.18
L.	5 Grundlovsdag	22 34	Bonifacius	3.36	15.53

24. Uge. **Naar Trøsteren kommer**, Joh. 15, 26 til Enden
og 16, 1—4. 2' Række, Joh. 17, 20 til Enden.

S.	6 6. S. e. Paaske	23 13	Exaudi. Norbertus	4.12	16.25
M.	7 Jeremias	23 46	☾ fjernest Jorden	4.49	16.57
Ti.	8 Medardus	—	Sol. op 3.31' n. 20.47' Tusmørket varer 68'	5.26	17.29
O.	9 Primus	0 12		6.04	18.05
T.	10 Onuphrius	0 35		6.47	18.47
F.	11 Barnab. Apost.	0 55	☽ f. Kv. 3.35'	7.98	19.39
L.	12 Basilius	1 14		8.36	20.41

25. Uge. **Hvo mig elsker**, Joh. 14, 23 til Enden.
2' Række, Joh. 14, 15—21.

S.	13 Pinsedag	1 33	Cyrillus	9.43	21.54
M.	14 2. Pinsedag	1 52	Rufinus	10.51	23.05
Ti.	15 Valdemarsdag	2 14	Vitus	11.51	—
O.	16 Tamperdag	2 41	Tycho Sol. op 3.28' n. 20.52' Tusmørket varer 70'	0.11	12.45
T.	17 Botolphus	3 14		1.07	13.33
F.	18 Leontius	3 58	☉ f. M. 6.14'	1.56	14.17
		Op	Merkur st. vestl. Elong.		
L.	19 Gervasius	22 0	☾ nærm. Jorden	2.43	15.01

26. Uge. **Kristus og Nikodemus**, Joh. 3, 1—15.
2' Række, Matth. 28, 18 til Enden.

S.	20 Trinitatis	22 47	Silverius	3.30	15.47
M.	21 Albanus	23 23		4.18	16.34
Ti.	22 10 000 Martyrer	23 51	Solhverv, længste Dag	5.09	17.21
O.	23 Paulinus	—	Sol. op 3.28' n. 20.55' Tusmørket varer 70'	5.59	18.10
T.	24 St. Hansdag	0 15		☾ s. Kv. 21.8'	6.54
F.	25 Prosper	0 38		7.53	20.00
L.	26 Pelagius	0 56		8.56	21.05

27. Uge. **Den rige Mand**, Luk. 16, 19 til Enden.
2' Række, Luk. 12, 13—21.

S.	27 1. S. e. Trin.	1 16	7 Sovero	10.07	22.21
M.	28 Car. Amalie.	1 38	Eleonora	11.13	23.28
Ti.	29 Petr. Paulus	2 3	Venus st. østl. Elong.	—	12.12
O.	30 Lucina	2 32	Sol. op 3.32' n. 20.54' Tusmørket varer 69'	0.28	13.00

Juli 1943

O.C.N.

Ormemaaned. 31. Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

		Op		Fm.	Em.
T.	1 Theobaldus	3	6	1.17	13.44
		Ned			
F.	2 Mariæ Besøg.	20	31	2.02	14.23
L.	3 Cornelius	21	13	2.41	14.59

28. Uge. **Den store Nadvere**, Luk. 14, 16—24.

2' Række, Luk. 14, 25 til Enden.

		Op		Fm.	Em.
S.	4 2. S. e. Trin.	21	48	3.19	15.35
M.	5 Anshelmus	22	17	3.59	16.08
Ti.	6 Dion	22	41	4.33	16.89
O.	7 Lovise Aug.	23	2	5.10	17.11
T.	8 Kjeld	23	21	5.43	17.41
F.	9 Sostrata	23	39	6.20	18.17
L.	10 Vilh. Caroline	23	57	7.21	19.01

29. Uge. **Det fortabte Faar**, Luk. 15, 1—10.

2' Række, Luk. 15, 11 til Enden.

		Op		Fm.	Em.
S.	11 3. S. e. Trin.	—		7.57	19.55
M.	12 Henrik	0	17	8.48	20.59
Ti.	13 Margarethe	0	40	9.59	22.08
O.	14 Bonaventura	1	10	11.08	23.37
T.	15 Apostl. Deling	1	47	—	12.13
F.	16 Susanne	2	35	0.45	13.10
L.	17 Alexius	3	38	1.39	13.59

30. Uge. **Værer Barmhjertige**, Luk. 6, 36—42.

2' Række, Matth. 5, 43 til Enden.

		Op		Fm.	Em.
S.	18 4. S. e. Trin.	21	19	2.29	14.47
M.	19 Justa	21	53	3.18	15.33
Ti.	20 Elias	22	19	4.06	16.20
O.	21 Evenus	22	42	4.55	17.07
T.	22 Maria Magd.	23	8	5.44	17.52
F.	23 Apollinaris	23	23	6.33	18.39
L.	24 Christina	23	44	7.23	19.29

31. Uge. **Jesus lærer af Skibet**, Luk. 5, 1—11.

2' Række, Matth. 16, 13—26.

		Op		Fm.	Em.
S.	25 5. S. e. Trin.	—		8.17	20.25
M.	26 Anna.	0	8	9.21	21.36
Ti.	27 Martha	0	36	10.34	22.55
O.	28 Aurelius	1	8	11.38	—
T.	29 Oluf	1	47	0.02	12.34
F.	30 Abdon	2	33	0.58	13.20
L.	31 Germanus	3	26	1.42	14.02

August 1943

O.C.N.

Høstmaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande32. Uge. **Farisæernes Retfærdighed**, Matth. 5, 20—26.

2' Række, Matth. 19, 16—26.

		Ned		Fm.	Em.	
S.	16. S. e. Trin.	20	21	{ Peders Fængsel ☉ n. M. 5.6'	2.23	14.40
M.	2 Hannibal	20	47	{ ☽ fjernest Jorden	3.01	15.16
Ti.	3 Nikodemus	21	9	{ Sol. op 4.21' n. 20.9' Tusmørket varer 53'	3.38	15.49
O.	4 Dominicus	21	28		4.13	16.19
T.	5 Osvaldus	21	46		4.44	16.47
F.	6 Kristi Forklar	22	4		5.16	17.15
L.	7 Donatus	22	23		5.49	17.46

33. Uge. **Jesus bespiser 4000 Mand**, Mark. 8, 1—9.

2' Række, Matth. 10, 24—31.

				Fm.	Em.	
S.	87. S. e. Trin.	22	44	{ Ruth De lyse Nætter ender	6.24	18.26
M.	9 Romanus	23	9	{ ☽ f. Kv. 4.36'	7.07	19.14
Ti.	10 Laurentius	23	41	{ Sol. op 4.34' n. 19.54' Tusmørket varer 50'	8.00	20.16
O.	11 Herman	—	—		9.08	21.38
T.	12 Clara	0	22		10.28	23.11
F.	13 Hippolytus	1	16		11.46	—
L.	14 Eusebius	2	24		0.26	12.51

34. Uge. **De falske Profeter**, Matth. 7, 15—21.

2' Række, Matth. 7, 22 til Enden.

		Op		Fm.	Em.	
S.	158. S. e. Trin.	19	48	{ ☽ nærmest Jorden Mariæ Himmelfart	1.24	13.43
M.	16 Rochus	20	18	{ Maaneformørkelse	2.15	14.31
Ti.	17 Anastatius	20	44	{ ☉ f. M. 20.34'	3.01	15.15
O.	18 Agapetus	21	6	{ Sol. op 4.48' n. 19.38' Tusmørket varer 48'	3.48	16.00
T.	19 Sebaldus	21	27		4.35	16.45
F.	20 Bernhard	21	49		5.20	17.27
L.	21 Salomon	22	12		6.03	18.08

35. Uge. **Den utro Husfod**, Luk. 16, 1—9.

2' Række, Luk. 12, 32—48.

				Fm.	Em.	
S.	229. S. e. Trin.	22	38	{ Symphorian	6.45	18.53
M.	23 Zachæus	23	9	{ ☽ s. Kv. 17.4'	7.32	19.45
Ti.	24 Sophie Fred.	23	46	{ Bartholomæus Hundredagene ender	8.29	20.51
O.	25 Ludvig	—	—	{ Sol. op 5.1' n. 19.22' Tusmørket varer 46'	9.42	22.18
T.	26 Irenæus	0	30		11.01	23.33
F.	27 Gebhardus	1	21		—	12.15
L.	28 Lovise	2	18	{ Augustinus ☽ fjernest Jorden	0.33	12.56

30. Uge. **Jesus græder over Jerusalem**, Luk. 19, 41 til Enden.

2' Række, Matth. 11, 16—24.

				Fm.	Em.	
S.	2910. S. e. Trin.	3	21	{ Joh. Halsh. Ned Merkur st. østl. Elong.	1.19	13.41
M.	30 Benjamin	19	14	{ ☉ n. M. 20.59'	2.02	14.18
T.	31 Bertha	19	34		2.39	14.52

September 1943

O.C.N.

Fiskemaaned. 30 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

			Ned			Fm.	Em.
O.	1	Ægidius	19	59	} Sol. op 5. 14' n. 19. 4' Tusmørket varer 45'	3.12	15.23
T.	2	Elisa	20	11		3.44	15.52
F.	8	Seraphia	20	29	Theodosia	4.16	16.20
L.	4	Jul. Maria	20	49		4.45	16.46

37. Uge. **Farisæeren og Tolderen**, Luk. 18, 9—14.

2' Række, Luk. 7, 36 til Enden.

S.	5	11. S. e. Trin.	21	12	Regina	5.15	17.18
M.	6	Magnus	21	41	} Sol. op 5. 28' n. 18. 46' Tusmørket varer 43'	5.49	17.55
Ti.	7	Louise	22	17		6.28	18.44
O.	8	Mariæ Fødsel	23	4		7.20	19.48
T.	9	Gorgonius	—	—	8.27	21.14	
F.	10	Burchhardt	0	4	9.56	22.53	
L.	11	Hillebert	1	16	11.23	—	

38. Uge. **Den Døve og Stumme**, Mark. 7, 31 til Enden.

2' Række, Matth. 12, 31—42.

S.	12	12. S. e. Trin.	2	38	Guido. € nærm. Jorden	0.09	12.31
M.	13	Cyprianus	4	4	} Op ☉ f. M. 4. 40'	1.06	13.25
Ti.	14	+ Ophøjelse	19	6		1.56	14.11
O.	15	Tamperdag	19	28	} Eskild Sol. op 5. 41' n. 18.28' Tusmørket varer 42'	2.43	14.55
T.	16	Euphemia	19	50		3.25	15.36
F.	17	Lambertus	20	12		4.08	16.18
L.	18	Chr. 8. Føds.	20	38	Titus	4.50	16.57

39. Uge. **Samaritaneren og Leviten**, Luk. 10, 23—37.

2' Række, Matth. 20, 20—28.

S.	19	13. S. e. Trin.	21	8	Constantia	5.29	17.38	
M.	20	Tobias	21	43	} € s. Kv. 8. 6'	6.07	18.19	
Ti.	21	Matthæus	22	25		6.49	19.08	
O.	22	Mauritius	23	19	} Sol. op 5. 55' n. 18. 9' Tusmørket varer 42'	7.38	20.10	
T.	23	Linus	—	—		Jævnøgn	8.42	21.31
F.	24	Tecla	0	9		€ fjenest Jorden	10.12	22.57
L.	25	Cleophas	1	10	11.28	23.59		

40. Uge. **De 10 Spedalske**, Luk. 17, 11—19.

2' Række, Joh. 5, 1—15.

S.	26	14. S. e. Trin.	2	15	Chr. 10. Føds. Adolph	—	12.25
M.	27	Cosmus	3	22	} ☉ n. M. 12. 29'	0.50	13.10
Ti.	28	Venceslaus	4	31		1.29	13.46
O.	29	St. Michael	18	17		} Sol. op 6. 8' n. .17. 51' Tusmørket varer 42'	2.06
T.	30	Hieronymus	18	35	2.38		14.50

Oktober 1943

O. C. N.

Sædemaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

		Ned		Fm.	Em.
F.	1 Remigius	18	54	3.10	15.21
L.	2 Ditlev	19	16	3.42	15.50

41. Uge. **Ingen kan tjene to Herrer**, Matth. 6, 24 til Enden.
2' Række, Luk. 10, 38 til Enden.

S.	3 15. S. e. Trin.	19	43	Mette	4.13	16.20
M.	4 Franciscus	20	16		4.44	16.56
Ti.	5 Placidus	20	59	{ Broderus ☉ f. Kv. 21. 10' Sol. op 6. 22' n. 17. 33' Tusmørket varer 42'	5.19	17.36
O.	6 Fred. 7 Føds.	21	53		6.01	18.28
T.	7 Amalia	22	59		6.53	19.34
F.	8 Ingeborg	—			8.02	21.01
L.	9 Dionysius	0	15		9.32	22.36

42. **Enkens Søn af Nain**, Luk. 7, 11—17.
2' Række, Joh. 11, 19—45.

S.	10 16. S. e. Trin.	1	37	{ Gereon. ☽ nærm. Jord. Merkur størst vstl. Elong	10.59	23.52	
M.	11 Fred. 4. Føds.	3	2		—	12.10	
Ti.	12 Pr. Frederik	4	27	Maximilian	0.48	13.04	
				☉ f. M. 14. 23'			
O.	13 Angelus	5	51	{ Sol. op 6. 36' n. 17. 15' Tusmørket varer 42' Venus lyser stærkest	1.38	13.50	
		Op					
T.	14 Calixtus	18	12		2.20	14.31	
F.	15 Hedevig	18	36		3.01	15.12	
L.	16 Gallus	19	4		3.39	15.49	

43. Uge. **Den Vatersottige**, Luk. 14, 1—11.
2' Række, Mark. 2, 14—22.

S.	17 17. S. e. Trin.	19	37	Florentinus	4.18	16.30
M.	18 Lukas Evang.	20	16		4.54	17.09
Ti.	19 Flyttedag	21	3	Balthasar	5.31	17.51
O.	20 Felicianus	21	57	{ Sol. op 6. 51 n. 16. 58' Tusmørket varer 43'	6.08	18.35
T.	21 11000 Jomfr.	22	57		☽ s. Kv.. 2. 42'	6.50
F.	22 Cordula	—		☽ fjernest Jorden	7.45	20.39
L.	23 Søren	0	0		9.01	22.04

44. Uge. **Hvis Søn er Kristus**, Matth. 22, 34 til Enden.
2' Række, Joh. 15, 1—11.

S.	24 18. S. e. Trin.	1	7	Proclus	10.29	23.14
M.	25 Crispinus	2	16		11.36	—
Ti.	26 Amandus	3	26	{ Sol. op 7. 5' n. 16. 41' Tusmørket varer 44'	0.08	12.25
O.	27 Sem	4	37		0.52	13.06
T.	28 Caroline	5	50	{ Marie Sophie Frederikke Simon og Judas	1.31	13.44
		Ned				
F.	29 Narcissus	17	20	☉ n. M. 2. 59'	2.05	14.17
L.	30 Louise Charl.	17	45	Absalon	2.39	14.51

45. Uge. **Den Værkbrudne**, Matth. 9, 1—8.
2' Række, Joh. 1, 35 til Enden.

S.	31 19. S. e. Trin.	18	16	Louise. Reform. Beg.	3.12	15.27
----	---------------------------	----	----	----------------------	------	-------

November 1943

O.C.N.

Slagtemaaned. 30 Dage

Se Anm. J.S.
Højvande

		Ned		Fm.	Em.
M.	1 Alle Helgen	18 55		3.48	16.05
Ti.	2 Alle Sjæle	19 46	} Sol. op 7.20' n. 16.26'	3.24	16.47
O.	3 Hubertus	20 48		Tusmørket varer 45'	5.03
T.	4 Otto	22 1		5.48	18.26
F.	5 Malachias	23 20	} f. Kv. 4.22'	6.42	19.32
L.	6 Leonhardus	—		☾ nærmest Jorden	7.49

46. Uge. **Jesus prædiker om Salighed**, Matth. 5, 1—12.

2' Række, Matth. 5, 13—16.

S.	7 20. S. e. Trin.	0 42	Engelbrecht	9.12	22.20
M.	8 Claudius	2 5		10.37	23.29
Ti.	9 Theodor	3 28		11.45	—
O.	10 Luther	4 49	} Sol. op 7.35' n. 16.12'	0.27	12.41
T.	11 Morten Bisp	6 10		Tusmørket varer 46'	1.15
F.	12 Thorkild	7 28	☺ f. M. 2.26'	1.56	14.08
L.	13 Arcadius	Op 17 32		2.35	14.49

47. Uge. **Den kongelige Mand**, Joh. 4, 46—53.

2' Række, Joh. 4, 34—42.

S.	14 21. S. e. Trin.	18 8	Frederik	3.14	15.28
M.	15 Leopold	18 52		3.51	16.08
Ti.	16 Othenius	19 43	Venus størst vestl. Elong	4.27	16.47
O.	17 Anianus	20 41	} Sol. op 7.49' n. 15.59'	5.02	17.27
T.	18 Hesychius	21 44		Tusmørket varer 48'	5.36
F.	19 Elisabeth	22 50	} ☾ s. Kv. 23.43'	6.14	18.56
L.	20 Volkmarus	23 57		☾ fjernest Jorden	7.02

48. Uge. **De 10,000 Pund**, Matth. 18, 23 til Enden.

2' Række, Matth. 18, 1—14.

S.	21 22. S. e. Trin.	—	Mariæ Oftring	8.00	21.00
M.	22 Fred. Ferdin.	1 6	Cecillia	9.10	22.14
Ti.	23 Clemens	2 17	} Sol. op 8.3' n. 15.49'	10.27	23.15
O.	24 Chrysogonus	3 29		Tusmørket varer 49'	11.31
T.	25 Catharina	4 44		0.08	12.24
F.	26 Conradus	6 1		0.51	13.07
L.	27 Facundus	Ned 16 14	☉ n. M. 16.23'	1.32	13.50

49. Uge. **Jesu Indtog i Jerusalem**, Matth. 21, 1—9.

2' Række, Luk. 4, 16—30.

S.	28 1. S. i Advent	16 50	Soph. Magdalene	2.11	14.31
M.	29 Saturnius	17 37	Uranus i Opp. m. Solen	2.50	15.13
T.	30 Chr. 6. Føds.	18 37	Andreas	3.30	15.58

December 1943

O.C.N.

Kristmaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

		Ned	☾ nærmest Jorden	Fm.	Em.
O.	1 Arnold	19 48	Sol. op 8.16' n. 15.41'	4.12	16.41
T.	2 Bibiana	21 7	Tusmørket varer 51'	4.56	17.30
F.	3 Svend	22 29		5.42	18.24
L.	4 Charl.Freder.	23 5z	Barbara. ☽ f. Kv. 12.3'	6.36	19.25

50. Uge. **Tegn i Sol og Maane**, Luk. 21, 25—36.

2' Række, Matth. 25, 1—13.

S.	5 2. S. i Advent	—	Sabina	7.97	20.35
M.	6 Nikolaus	1 13	Mars i Opp. m. Solen	8.46	21.53
Ti.	7 Agathon	2 34		10.07	23.03
O.	8 Mariæ Undf.	3 52	Sol. op 8.27' n. 15.36'	11.16	—
T.	9 Rudolph	5 10	Tusmørket varer 52'	0.01	12.16
F.	10 Judith	6 25		0.52	13.05
L.	11 Damasus	7 35	☺ f. M. 17.24'	1.35	13.49

51. Uge. **Johannes i Fængsel**, Matth. 11, 2—10.

2' Række, Luk. 1, 67 til Enden.

		Op			
S.	12 3. S. i Advent	16 44	Epimachus	2.15	14.31
M.	13 Lucia	17 32		2.55	15.12
Ti.	14 Crispus	18 27	Nikatius	3.31	16.51
O.	15 Tamperdag	19 29	Sol. op 8.35' n. 15.34'	4.06	16.30
T.	16 Lazarus	20 34	Tusmørket varer 53'	4.99	17.06
F.	17 Albina	21 41	Saturn i Opp. m. Solen	5.12	17.45
L.	18 Lovise	22 48	☾ fjernest Jorden	5.47	18.28

52. Uge. **Johannis Vidnesbyrd**, Joh. 1, 19—28.

2' Række, Joh. 3, 25 til Enden.

S.	19 4. S. i Advent	23 57	Nemesius	6.25	19.12
M.	20 Abraham	—	☾ s. Kv. 21.3'	7.12	20.05
Ti.	21 Thomas	1 8	Solhverv, korteste Dag	8.07	21.06
O.	22 Japetus	2 20	Sol. op 8.40' n. 15.36'	9.13	22.14
T.	23 Torlacus	3 35	Tusmørket varer 53'	10.28	23.17
F.	24 Dr. Alexandrine	4 52	Merkur størst østl. Elong	11.36	—
L.	25 Juledag	6 10	Adam	0.12	12.35

53. Uge. **De Vise og de Skriftkloge**, Matth. 23, 34 til Enden.

2' Række, Matth. 10, 32 til Enden.

S.	26 S. im. J. og N.	7 27	St. Stephan	1.02	13.25
		Ned			
M.	27 Joh. Evang.	16 19	☼ n. M. 4.50'	1.48	14.14
Ti.	28 Børnedag	17 28	☾ nærmest Jorden	2.31	14.59
O.	29 Noah	18 47	Sol. op 8.42' n. 15.41'	3.14	15.47
T.	30 David	20 11	Tusmørket varer 53'	4.11	16.36
F.	31 Sylvester	21 37		4.48	17.25

Det danske Kongehus.

Kong **Christian X.**, født 26 September 1870, tiltraadte 14 Maj 1912, formælet 26 April 1898 med Dronning **Alexandrine** Auguste, Hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24 December 1879.

Sønner: 1) Kronprins Christian **Frederik** Franz Michael Carl Valdemar Georg, født 11 Marts 1899, formælet 24 Maj 1935 med **Ingrid** Victoria Sofia Louise Margareta, Prinsesse af Sverige, født 28 Marts 1910. Datter: **Margrethe** Alexandrine Thorhildur Ingrid, født 16 April 1940. 2) **Knud** Christian Frederik Michael, født 27 Juli 1900, formælet 8 Sept. 1933 med **Caroline-Mathilde**, (se nedenfor) Børn: a) **Elisabeth** Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Desirée, født 8 Maj 1935. b) **Ingolf** Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage, født 17 Februar 1940.

Søskende: 1) **Haakon VII.**, Norges Konge, født 3 August 1872, formælet 22 Juli 1896 med **Maud**, Datter af Kong Edvard VII af England, født 20 Nov. 1869, død 20 Nov. 1938. 2) **Harald**, født 8 Okt. 1876, formælet 28 April 1909 med **Helena**, Prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1 Juni 1888. Børn: a) **Feodora**, født 3 Juli 1910, formælet 9 Sept. 1937 med **Christian**, Prins af Schaumburg-Lippe, født 20 Februar 1898. b) **Caroline-Mathilde**, født 27 April 1912, formælet 8 Sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise**, født 12 Dec. 1914, formælet 22 Jan. 1937 med Greve **Luitpold Alfred** til Castell-Castell, født 14 Nov. 1904, død 8 Nov. 1941. d) **Gorm**, født 24 Febr. 1919. e) **Oluf**, født 10 Marts 1923. 3) **Ingeborg**, født 2 August 1878, formælet 27 August 1897 med **Carl**, Prins af Sverige, Hertug af Västergötland, født 27 Febr. 1861. 4) **Thyra**, født 14 Marts 1880. 5) **Gustav**, født 4 Marts 1887. 6) **Dagmar**, født 23 Maj 1890, formælet 23 Novbr. 1922 med Hofjægermester **Jørgen Castenskiold** til Kongstedlund, født 30 Novbr. 1893.

Faders Broder: **Valdemar**, født 27 Oktbr. 1858, død 14 Jan. 1939, formælet 22 Oktbr. 1885 med **Marie Helene**, Prinsesse af Orleans, død 4 Dec. 1909. Børn: a) **Aage** (se nedenfor). b) **Axel**, født 12 August 1888, formælet 22 Maj 1919 med **Margaretha**, Prinsesse af Sverige, født 25 Juni 1899. Børn: **Georg**, født 16 April 1929. **Flemming**, født 9 Marts 1922. c) **Erik** (se nedenfor), d) **Viggo** (se nedenfor), e) **Margrethe**, født 17 Sept. 1895 formælet 9 Juni 1921 med **René**, Prins af Bourbon-Parma, født 17 Oktbr. 1894.

Aage, født 10 Juni 1887, Prins, Greve af Rosenborg, død 29 Februar 1940, formælet 17 Jan. 1914 med Grev Calvi di Bergolos Datter **Mathilde**, Grevinde af Rosenborg, født 17 Sept. 1885.

Erik, født 8 Novbr. 1890, Prins, Greve af Rosenborg, formælet 11. Febr. 1924 med Mr. Fred. Booths Datter **Lois**, født 2. August 1897, død 26. Febr. 1941. Ægteskabet opløst 12. Febr. 1937.

Viggo, født 25 Dec. 1893, Prins, Greve af Rosenborg, formælet 10 Juni 1924 med Dr. med. James O. Greens Datter **Eleanor**, Prinsesse, Grevinde af Rosenborg, født 5 Nov. 1895.

Tonen fra Himlen

Af MORTEN KAMPHØVENER

Vinteren var bidende kold, og de, der færdedes ude, følte det som om Kulden gik til Marv og Ben, ikke mindst naar Blæsten kom farende med den ude fra Øst og ind over den lille Marskby ved den tillagte, brede Aa.

Paa Land laa et Par overisede og tilsneede Baade, men intet Menneske var at se. En skabet Hund luskede ind mod Byen og tog Retning imod den Klynge af gamle og delvis nye Huse, som krøb sammen omkring den høje Domkirke, det eneste Minde om, at Ribe engang havde været en ærværdig Kongestad.

Nu var der kun nogle jammerlige Murbrokker tilbage af den gamle Kongsgaard oppe paa Slotsbanken; men de skjultes af Sneen, der var føget sammen om dette historiske Minde, som næsten ingen mere skænkede en Tanke.

Der havde været haarde Tider i Landet og var det stadigt. Kummerligt var det for Bonde og Borger, der maatte være om sig for at faa noget at bide og brænde, ikke mindst i saa haard en Vinter, som man maatte opleve Aaret 1746.

Den eneste, der til Trods for Kulden vovede sig derop, var Bispen, Hans Adolf Brorson.

Næsten daglig kunde Folk, der sad indenfor de smaa blyindfattede Vinduesruder, se ham komme omme fra Puggaardsgade. Han gik med bøjet Hoved som i dybe Tanker, men naar han nærmede sig Kirken, løftede han Ansigtet og saa op mod dens høje Tinde.

Her tøvede han et Øjeblik, inden han fortsatte og bøjede omkring Hjørnet af det Hus, hvor før den gamle Bispegaard laa. Blæsten rev og sled i hans Præstedragt, som han efter Tidens Skik altid bar, naar han færdedes ude, men han lod ubekymret og fortsatte sin Vej.

Paa Slotsbanken vendte han Blikket mod Nord og Syd. Dernede mod Syd laa hans Fødestavn, hvorhen han altid længtes, og hvor det var ham en Glæde at færdes paa sine Visitatsrejser. Men i Dag paa denne iskolde Januar-dag havde han ogsaa Tanken vendt mod Øst.

Hans Adolf Brorson var ikke nogen høj Mand, men nærmest af middel Størrelse. Han var ikke fyldt 52, men saa meget ældre ud. Haaret under den hvide Paryk var allerede isengraat, og om hans Munds smalle, sammenknebne Læber laa et smerteligt Drag. Ansigtet havde stærke, men rene Linjer og bar Præg af den vestslesvigske Bondeæt, han nedstammede fra. Næsen var lidt for lang og kunde ikke kaldes smuk, men det lagde man almindeligvis ikke Mærke til, fordi alle, der mødte ham, uvilkaarligt hæftede Opmærksomheden ved hans Øjne og

deres mærkelige, sjældent levende Udtryk af baade Vemod og Godhed.

Værdig og afmaalt var han vel, men ingen var saa ringe i den lille By, at han ikke kunde glæde sig ved, at Bispen havde talt til ham om hans Sorger og Bekymringer. Og det var dog ham, der havde skrevet de skønne Salmer. Det var som laa der en særlig Glans om hans Skikkelse, naar han stod foran Alteret i Kirken, mens disse Salmers Tonebrus fyldte det store Rum med sød Inderlighed.

*

— Her bier jeg og bier, sagde han nu til sig selv i sin Ensomhed. Ak, denne lange strenge Vinter, før Vaar kommer. Ak, dette syndefulde Liv, hvorlænge kan det vare, før det er forbi, og den evige og søde Sommer kommer.

Han vendte sig og gik ned ad Banken.

— Men nu længes Dagene dog, og det gaar mod Vaar og Sommer.

Der tændtes et smerteligt Smil i hans Ansigt.

— Jo, Vinteren, det er Døden, og Sommeren er Opstandelsen. Men det samme siger vel ogsaa Fornuftens Apostle derovre i Hovedstaden. Men Døden er kun Blundet før Saligheden.

Hans Adolf Brorson standsede og lagde Haanden over Øjnene:

— Saligheden! Men Syndens Sold var Døden. Havde han ikke syndet syndet imod den Helligaand? Det var det, der pinte ham. Han havde fornys sagt haarde og dømmende Ord om disse mæhriske Brødre, som Kongelig Majestæt og hans Forordninger havde advaret

imod. Mod disse smaa og fortrykte Folk, der var kommet ude fra det store Europa, haanet og forfulgt, som havde siddet i Lænker for deres Tros Skyld.

Og hvad havde han selv lidt for sin Tro? Han, der var Biskop og kongelig Embedsmand. . . . Jo, lidt havde han. Sin første Hustru havde han mistet, og mange af Børnene var døde. Og, ak, derhjemme i Buret sad den lille Dreng spærret inde for sit Vanvids Skyld.

Mon han dog ikke snart vilde komme, den mæhriske Broder? Han havde for flere Dage sendt Bud med Brev og Bøn til denne mærkelige Mand, han havde hørt saa meget om, og som havde lidt saa meget, men som alligevel altid skulde være glad og lykkelig.

Der var vel lang Vej over til Præstegaarden i Stepping i det østslesvigske. Budet havde ganske vist ved Tilbagekomsten derovre fra sagt, at han, Andreas Grassmann, var paa Rejse, men Pastor Kastrup ventede ham tilbage, hvad Dag det skulde være. Og saa vilde han vel straks begive sig paa Vej.

Han gik videre, og paa Vejen tilbage tænkte han kun paa dette ene: paa Ventetiden, inden denne fremmede Mand kom.

Ak, det skulde ikke gerne blive for silde. Hvis han ikke fik bedt om Tilgivelse, kunde han komme til at staa for sin Dommer som En, der havde begaaet den Synd, der ingen Tilgivelse var for. Thi han havde hørt Samvittighedens advarende Røst, inden han sagde de haarde Ord.

Sig det ikke! Sig det ikke! havde det lydt i hans Sind. Og saa havde han alligevel sagt det.

Sværmere havde han kaldt dem, og haardeligen havde han dømt dem, fordi de, som han havde læst, havde forkastet hele den lutherske Lære, krævet Bodskamp og sat sig op mod Provster og Præster.

Endelig havde Kongelig Majestæt udstedt et Reskript om, at alle hans Undersaatter, som havde opholdt sig i en Brødremenighed, ikke mere kunde faa gejstligt Embede, og nu i Fjor var der udstedt en endnu strengere Forordning om, at de, der drog ud af Landet for at begive sig til en Brødremenighed, skulde have deres Ejendom forbrudt.

Men saa for nogen Tid siden, da han havde talt med Provst Schrader i Tønder, havde denne fortalt saa meget smukt om Brødrene og forklaret Aarsagen til deres Fejltagelser. Han havde ogsaa gengivet for ham, hvad Generalsuperintendenten i Slesvig, Conradi, i sin Tid havde sagt til en Konferensraadinde: „Hvo som rører ved de mæhriske Brødre, rører ved min Øjesten!“

Han havde vel været i sin lovlige Ret. Men hans Samvittighed havde klart og tydeligt sagt ham, at han havde dømt, hvor han ikke skulde dømme.

Var disse Brødre ikke lig de første Apostle? Deres lange Rejser foretog de til Fods, ofte ledsaget af deres Hustruer. Han selv rejste altid i sin Vogn, blev modtaget vel af Provster og Præster, og vel var han tit syg og svag. Men hvad var det mod det, disse mindste maatte døje?

Borson aabnede Døren til „Taarnborg“, som hans Hus fra gammel Tid kaldtes, men saa snart han havde lukket den, blev han staaende. Der lød et Skrig som fra et martret Dyr ind til ham, gennemtrængende, skarpt og pinemættet.

Der kom pludselig en Skælven over ham, og hans Ansigt blev askegraat. Atter og atter skulde han mindes om Synd og Forkrænkelighed. . . . Han gik med sagte Trin gennem Huset til sit Værelse, der laa i den anden Ende af Huset. Der kunde de fortvivlede Skrig ikke saa

godt fornemmes. Men ak, han hørte dem jo stadig i sit Indre....

Det var den Kalk, Livet havde rakt ham. Det var den Byrde, han maatte bære. Biskoppen lagde sig paa Knæ ved sin Bedeskammel.

— Min Gud, min Gud og Frelser, se i Naade til dit syndige Barn, bad han.

Han bad længe og inderlig, indtil hans Tanker af sig selv gik paa Flugt. Det var de hvide Marker, han havde skuet ud over deroppe fra Slotsbanken, der nu steg frem for hans Blik, men nu var de blevet levende. Det myldrede med Mennesker i hvide Klæder, som skinnede i Solens Guld. Det maatte være de Saliges store Skare, der var kommet fra de store Trængsler og var paa Vej til Længslernes Land, hvor der ingen Nød og Smerte var, hvor alt var rent og uden Synd.

Han rejste sig og stod med et forklaret Blik midt i Stuens Mulm, da hans Hustru kom ind med en Kandelaber med Lys. Hun vendte sit smukke, milde Ansigt imod ham og saa, hvor forandret han saa ud og vilde ganske stille fjerne sig igen. Men han standsede hende og drog hende ind til sig.

— Aa, Johanne, udbrød han, jeg har set den store, hvide Flok af de Salige. Om vi ogsaa maatte vandre med paa denne skønne Vandring. Hvad er dog al jordisk Kærlighed mod dette

Han holdt inde og betragtede hendes Ansigt. Hvor smuk var hun dog, og hvor havde hun været ham god.

Men hvad var det, man havde sagt om disse Brødre? Var det ikke noget om, at deres jordiske Kærlighed var lige saa inderlig som den himmelske? Og var det ikke Nøden, der tvang et Menneske til at søge Trøst i Kærlighed og glemme alt andet for Lykken?

Johanne Brorson skjulte sit Ansigt ved hans Bryst, og Biskoppen strøg hende kærligt over Haar og Kind. Der var atter Uro i hans Sind. Han fulgte hende venligt til Døren og gik hen til sin Skrivepult, der laa badet i Lyset fra de syv Kerter.

— Ingen Ro, ingen Ro

Han gik tværs over Gulvet og tog sin Harpe, der stod i Krogen, satte sig og lod Fingrene sagte glide over Strenge. Det blev til en lille fin Melodi, blandet af Sødme og Smertelighed.

Her inde var der lunt, men ude var det koldt.

Han grebes atter af Længslen mod Vaaren og Lykken, baade den her og den hisset. Og nu kom Ordene til ham. Det var, som om de kom derude fra Vinteren, fra den døde Vinter, der dog bar de grønne Spirer i sit Skød. Han begyndte ganske sagte at nynne dem hen for sig. Det blev til fine og enkle Strofer saadan, som de skulde være, naar de skulde føje sig til Tonen fra Himlen, hvor alt var saa rent og lyst.

Biskoppen rejste sig, stillede Harpen op mod Skrivepulten, greb Fjerpennen og gav sig hastigt, som grebet af Feber, til at nedskrive de Ord, der var kommet til ham:

Her vil ties, her vil bies,
Her vil bies, mit svage Sind;
Vist skal du hente, kun ved at vente,
Kun ved at vente, vor Sommer ind

Han gik hen over Gulvet, frem og tilbage, for at vente paa det næste Vers, paa Ordenes Gave. Han skjulte Ansigtet i sine Hænder og fortsatte sin Vandring:

Oh, denne søde Smerte, der lod ham give hans Tanke og Længsler Form. Nu greb han atter Pennen og fortsatte:

Trange Tider langsomt skrider,
Langsomt skrider, det har den Art;
Dagene længes, Vinteren strenges,
Vinteren strenges, og det er svart

Det er s v a r t, gentog han ganske højt, og han hørte sin egen Stemmes lidt tørre og brede vestslesvigske Betoning.

Da bankede det paa Døren, og ind traadte en høj Mand, vel en halv Snes Aar yngre end Biskoppen. Hans mørke Haar faldt ned over hans Skuldre, og i det skarpe Ansigt lyste et Par brune Øjne med næsten forklaret Glans.

Manden var i Rejsedragt og havde et Par svære Støveler paa Fødderne. I hans Bælte sad et Par forsvarlige Pistoler. Han maatte være kommet langvejs fra og fra Egne, hvor man maatte vare sig for Ulvene, der var nærgaaende i denne Vinter

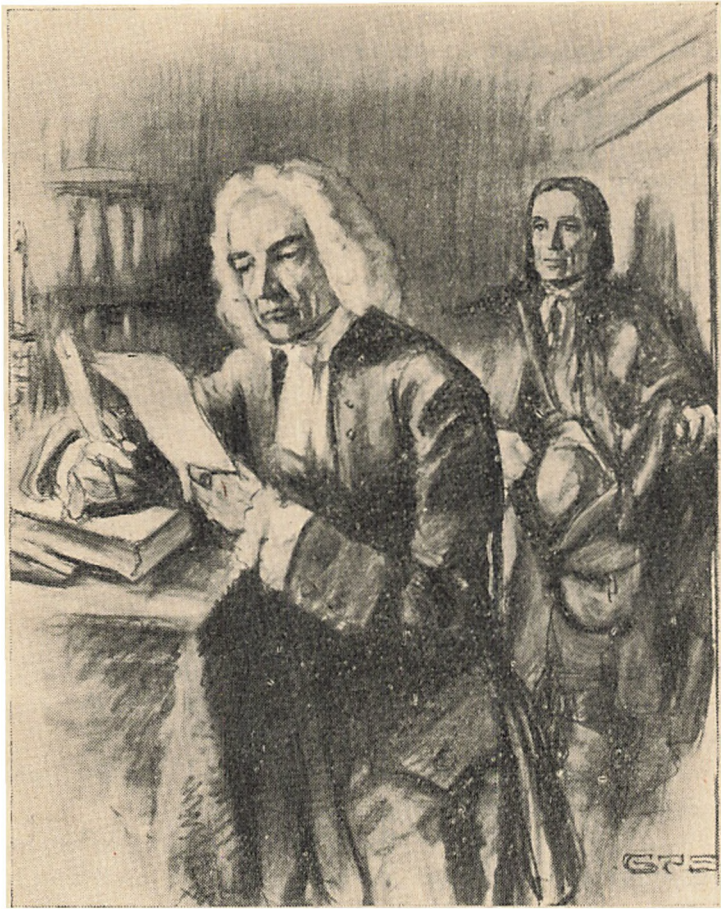
— Andreas Grasmann, højærværdige Biskop, sagde den Fremmede og bøjede sig dybt. Jeg kommer, som I bad mig.

Han talte Dansk med svensk Betoning, men Biskop Brorson hørte det næppe.

— Vær hjertelig velkommen, udbød han, jeg har just tænkt saa meget paa dig i Dag. Og hjertelig Tak, fordi du kom.

Han greb den mæhriske Broders Haand med begge sine Hænder, og saa pludselig bøjede han sit Hoved ind mod den Fremmedes Skulder, og saaledes stod han en Stund. Graaden vilde bryde frem, men han bekæmpede sin Bevægelse.

— Tilgiv mig, tilgiv mig, kære Broder i Christo, hviskede han. Jeg har forsyndet mig imod dig og dømt dig og dine Brødre haardt, og jeg faar ingen Ro, før jeg faar høre af din Mund, at I har tilgivet min svare Synd.

Da bankede det paa Døren, og ind traadte

Andreas Grasmann, der var blevet ganske overrasket af denne ejendommelige Modtagelse, vidste først ikke, hvad han skulde svare. Paa den lange Vej hertil, som havde varet to Dage, havde han stadig været ængstelig ved Tanken om at skulle stedes over for den fornemme

Biskop, og nu stod han over for en ganske jævn Mand, der tilmed viste sig at være en sønderknust Sjæl.

Brorson havde ved sin Hjemkomst afført sig sin Præstedragt og saa nu, som han stod der i sin sorte Frakke med den høje Krave over de smalle Skuldre og i snævre Knæbenklæder, spinkel og uanseelig ud. Men det var Sorg og Smerte, der lyste ud af dette aandfulde Ansigt og spejlede sig i disse graa tungsindige Øjne Hvad kunde det vel betyde, at denne fornemme Biskop, at den store Salmedigter vilde søge Raad og Hjælp hos ham?

Han tænkte paa sin Hustru Rosina, der havde ledsaget ham paa den Rejse til Fyn, han just var kommet tilbage fra, og nu sad hjemme i Stepping Præstegaard og ventede paa hans Tilbagekomst, den trofaste Sjæl. Om hun blot havde været med. Men Vinteren var for haard. Hun havde døjet nok paa den fynske Rejse.

— Oh, nej, højærværdige Biskop, tænk ikke paa mig syndige Menneske eller paa mine Brødre og Søstre. Vi har tilgivet Eder i vort Hjerte, svarede han. Tænk hellere paa Naaden fra det Høje og paa den Tilgivelse, der er givet os alle i Jesu Blod og Vunder.

Hans Adolf Brorson vendte sig bort, og kort efter kom det med brudt Stemme:

— Hjertens Tak for din gode Vilje, min Broder, men jeg ængstes svart for, at jeg ved at sige jer ondt paa har begaaet Synden mod den hellige Aand. Ak, du maa hjælpe mig at finde Vej i Mørket. Jeg har ventet og ventet, at der dog maatte gaa et Lys op for mig, saa jeg med Fortrøstning kan gaa min Død og min Dommer imøde.

Biskoppen havde atter vendt sig imod den mæhriske Broder og betragtede ham med bekymrede Øjne.

— Men jeg glemmer helt, at du har rejst en lang og besværlig Vej. Du maa være mødig og hungrig. Kom lad

os gaa ind til min Hustru og styrke vort Legeme. Saa vil vi senere i Ro tale om det ene fornødne for Sjælen.

I Stuen ventede Bispenden med et solidt Maaltid. Langs Væggenes mørke Panel stod svære Skabe og Kister, og paa en af disse stod et stort Krucifiks, udskaaret i Træ.

En lun Varme strømmede fra Kaminen ud i Rummet, og Grasmann varmede med Velbehag sine Hænder ved Ilden. Han begyndte at føle sig helt hjemme i den store Bispegaard, og sulten var han. Det var flere Timer siden, han sidst havde faaet Mad i en Præstegaard, han havde besøgt.

Mild og venlig bad Fru Johanne ham tage flittigt for sig af Retterne. Hun skænkede en varm Drik for ham, og da den første Sult var stillet, følte Grasmann sig helt hjemme. Han fortalte først om Rejsen hertil, hvorledes han havde overnattet hos Præsten i Rødding, der var en kær Broder i Herren. Men herfra gled hans Beretning over til en Beskrivelse af de mange Oplevelser fra hans Rejser i fremmede Lande og alle de Farer, han var blevet beskærmet for.

Han fortalte om den Forfølgelse, han havde været Genstand for i sit Hjemland. Man havde lagt ham i tunge Lænker og spærret ham inde i et mørkt Fangehul, hvor han til Føde kun fik lidt Brød og Regnvand. Han og hans Medfanger var blevet ført rundt i Gaderne i deres raslende Lænker og var blevet skammeligt forhaanede.

Med Trusler om livsvarigt Slaveri havde de tilsidst ladet sig bevæge til at aflægge den katolske Trosbekendelse, men da de kom paa fri Fod, genoptog de deres Forkyndelse og genkaldte den katolske Bekendelse, de var blevet tvunget til at aflægge, og da de atter truedes med Fængsel, foretrak Grasmann sammen med andre af hans Trosfæller at forlade Mæhren for at drage til Herrnhut.

Nogle Aar efter begyndte han sit eventyrlige Rejseliv sammen med en anden Broder. De rejste til Letland, vendte tilbage igen og tog senere til Lapland. Paa Vejen hertil boede de et halvt Aar i Stockholm, hvor Grasmann lærte at tale Svensk. Videre gik det til Lapland og Finland og tilbage til Königsberg, hvor Zinsendorf opfordrede ham til at rejse til Samojederne i det nordlige Rusland sammen med to andre Brødre. Men først gik Rejsen til Moskva, hvor han lærte det russiske Sprog.

I Archangelsk, hvor de arbejdede som Haandværkere — Grasmann var selv Tømrer — blev de fængslede som svenske Spioner og sad indespærret i 9 Uger, men blev saa ført til St. Petersborg. Paa Vejen hertil var de nær druknede, da Isen paa Ladogasøen brast, men de blev reddet, og efter at de havde tilbragt et halvt Aar i Arresten, blev de benaadet og løsladt paa Betingelse af, at de lovede ikke mere at ville omvende Hedninger i det russiske Rige.

Der var nu ikke andet for dem at gøre, end atter at vende tilbage til Herrnhut. To Aar senere sendtes Grasmann til Grønland for at inspicere Missionsstationerne der. Paa Tilbagevejen aflagde han et Besøg hos Brødre i København, og derfra gik han de 120 Mil tilfods til Marienborn i Tyskland.

Senere kom han til Holland, derfra atter til Herrnhut, og for et Aar siden var han saa blevet sendt til Stepping, hvor mange havde sluttet sig til Brødremenigheden.

Med dyb Bevægelse og Beundring havde Biskoppen lyttet til denne Fortælling. Det var blevet sent og Tid til at gaa til Ro, men forinden havde Brorson opfordret sin Gæst til at blive i Ribe nogle Dage, saa de kunde faa talt ud om det, der gjaldt Sjælefreden.

Saa bøjede de tre Knæ og bad om naadig Bevarelse og Frelse, inden de bød hinanden Godnat.

Brorson fulgte selv sin Gæst til hans Kammer, og da de rakte hinanden Haanden med Ønsket om god Hvile, sagde Grasmann med et Smil:

— Tænk paa, at vor Nattevagt hjemme i Stepping ogsaa indføjer Eder, højærværdige Biskop, i deres Bønner.

*

Men længe endnu lyste et ensomt Lysskær ud over Haven ved Bispegaarden.

Det var fra Brorsons Stue.

Han stod bøjet over sin Pult, støttede Hovedet i sine Hænder og grublede over alt det mærkelige, han havde oplevet i denne Aften, der paa en Maade havde bragt det lille Kløverblad, som havde siddet sammen, i Forbindelse med de store Begivenheder ude i den store Verden, hvor der blev lidt og stridt, og hvor Sjælene kæmpede for at finde Klarhed og Fred, nøjagtig som han selv.

Han kastede endnu et Blik paa de to Vers, han havde nedskrevet paa Papiret. Men nu maatte det vente . . . nu gjaldt det Sjælen, denne mærkelige Pine i Brystet, som om Sjælen virkelig var en dødelig Kødklump.

Da den mæhriske Tømrersvend forlængst sov sødt i de bløde Dyner, vandrede Hans Adolf Brorson stundesløs op og ned, op og ned. Det var ham umuligt at bekæmpe den indre Uro, der havde grebet ham.

Hans Tanker gik fra hans egne Lidelser og Besværigheder til den Fremmede, der havde lidt og døjet saa meget, men alligevel var saa lykkelig og glad.

Ak . . . ja, det maatte være den store Enkelthed, den store Jævnhed og Ligeformhed . . . denne Udslettelse af al Forfængelighed og af alt det, der nager. Det maatte være det store Intet, det maatte være den højeste Lykke her paa Jord.

Han maatte tænke paa denne Fremmedes mærkelige Øjne. De havde en sær hektisk Glans af sjælelig Glæde. Men det var heller ikke undgaaet Biskoppens skarpe Blik, at der laa et lille selvtilfreds Smil paa Lur i Skyggerne om hans Mund. . . . Om det nu var Bedrag altsammen? Om det ikke var saa, at det var beskaaret Mennesket at skulle gaa ind til den evige Salighed gennem Smerte og Trængsler?

Hans Adolf Brorson standsede atter foran Skrivepulten og greb efter Pennen. Han læste atter og atter de to Vers, der stod foran ham paa det hvide Papir. Det næste Vers kæmpede allerede i hans Sind om Form og Indhold. Han vidste det fra tidligere natlige Kampe, hvor svært det vilde blive.

Men nu maatte der kæmpes Sveden sprang frem paa hans Pande, og længe, længe varede det, før Verset var færdigt.

Det lakkede ad Morgen, før Biskoppen, træt til Døden, gik til Ro. Men forinden læste han endnu engang, hvad han havde formet. Det nynnede med i hans Sind, da han langsomt læste:

Turteldue, kom at skue,
Kom at skue bag Gjærdet hist!
Der skal du inde Spiren dog finde,
Spiren dog finde, alt grøn paa Kvist....

Nu løb Taarerne ned ad hans blege Kinder, saa bevæget var han blevet.

Det var de Tanker, der havde beskæftiget ham ude paa Slotsbanken, da han saa ud over de hvide Snemarker og tænkte paa Vinteren og Døden. Var det ikke guddommeligt? Det at kunne skue om bag Gærdet og finde det evige Liv!

Men skønt var det ogsaa at digte, at holde det fuld-

baarne og velformede Vers i sin Haand, man i Kraft af Guds store Naadegave havde bragt til Verden.

Dette var ja, var det ikke som Tonen fra Himlen?

*

Oppe paa sit Kammer aabnede Andreas Grasmann Øjnene og saa sig forundret omkring. Han havde drømt, han var hjemme i Mæhren og blev forfulgt af en Jesuit med Bukkeskæg og Horn i Panden. Og nu laa han her i Velvære.

Nedenunder hørte han Skridt gaa gennem Huset. Det maatte være hans Højærværdighed, der begav sig til Ro. . . . Ak, ja, det var svært at være lovbunden og under Tvang.

Den gode Broder vendte sig i Sengen og tænkte, at det kunde der tales om i Morgen.

Det var langt op ad Formiddagen, da de mødtes. Da stod Brorson med et nyt Vers i sin Haand. Det var kommet til ham, nu da den nye Dag begyndte. Fra sit Vindue havde han betragtet det smukke Snefald, der var begyndt. . . . Disse evige Sneflokke, der faldt over hans Have, hvor den sorte Jord ellers var dukket op over den Sne, der faldt sidst, og som var blevet medtaget af nogle Dages Tøvejr, før den haarde Frost begyndte.

Han rakte Papiret til Grasmann, der paa sit mærkelige Svensk-Danske læste:

Due, kunde du udgrunde,
Du udgrunde, hvad der nu skeer!
Kulden den svækkes, Blomsterne dækkes,
Blomsterne dækkes, jo meer det sneer. . . .

— Vidunderligt, vidunderligt. Jo, saadan er det i den skønne Natur. Men, tilføjede han, lad os vogte os for

at sammenligne alt med Naturen. Det er man blevet saa slem til, dette med at kalde Vaaren for Barndom, Sommeren for Ungdom, Efteraaret for Manddom og Vinteren for Død. Alt dette, det er Guds store Værk, det er sandt. Men det eneste vigtige, det er, at vi er evigt frelste i Kraft af Lammets Blod og Vunder. Blot ved at tro det, højærværdige Herre, faar vi den Fred i Sindet, der gør glad og tryk.

Se paa mig, tænk paa alt det, jeg har oplevet og lidt. Og saa er jeg alligevel saa lykkelig, saa lykkelig. Fordi der kun er dette ene: Jesu Død og Blod dækker over alt. Det kan de ikke forstaa, som stadig holder sig til Loven og Profeterne, og som har Lovens Aand og Ord gemt i den Krog af Sjælen, der hedder Samvittighed. Men blot dette ene, saa er der slet ikke andet. Det er nok.

De sad lige over for hinanden. Grasmann med sikkert Smil om Munden, Brorson forsigtigt grundende og lyttende.

Grasmann var begyndt at fortælle om Forholdene derovre i Stepping.

— Der har Nattevagten bedt for os i Nat, sagde han. Vore Søstre bor i nogle Huse lige op ad Kirkegaardsmuren, og der bedes og synges der Døgnet rundt. De, der er os ondsindede, kalder disse velsignede Huse for „Jomfrugangen“.

Grasmann slog en høj Latter op: Tænk, Eders Højærværdighed, de siger „Jomfrugangen“.

De har gjort alt for at lægge os Hindringer i Vejen. Som nu den Sognefoged, den Winckelmann — Grasmann var sig selv ubevidst slaaet over i det halvtyske — denke Dem blot, Eders Højærværdighed, han hat geklagt til den højærværdige Generalsuperintendent Conradi og sagt, at vore Brødre og Søstre løber rundt og predigt die sechs

Arbeitstage und intet bestiller, at Pastor Kastrup ikke tager den Messehagel po und so weiter, und so weiter. Og hvad sker, ja, hvad sker hihihhi-haha denke blot, han holder mit uns, den Generalsuperintendent! Hvilken Glæde und Lykke, Gud være evig priset. Han holder mit uns.

Men vidunderligt er det at tænke paa, at vi vokser, trods al Modstand. De har snart været lidt for glade, die Brüder und Schwester in Stepping, so der har maattet siges til dem, at de maatte være ein wenig mehr stille. De maatte til at læse Johan Arndts dajlige Bog om den sande Kristendom. Vanschkelig, meget vanschkelig. Und de blev alle, selv ogsaa Pastor Kastrup, de blev alle nedslaaede und mange rejste til Herrnhut for at finde Trøst og Hvile i Sjælen.

Ja, er det ikke vidunderligt at tænke paa, at det kan ske. Som nu med den Mand fra Hammelev for flere Aar siden. Han føler sig syndig und gedrückt. Und was tut er? Han sadler sin Hest und rider den lange Vej til Herrnhut og kommer hjem som et saligt und glücklich Menneske, frelst ved Blodet og Vunderne, der dækker alle Synder.

— Salige ere de Enfoldige, gik det igennem Biskoppens Tanker. Og jeg, der vil grunde og forstaa alt, jeg med min Teologi og mine Gaver, hvad er jeg vel sammenlignet med denne glade Mand.

— Eders Højærværdighed har det vel som den Pastor Claus Schumacher i Stepping, fortsatte Grasmann. Han var auch so stærkt inde under Loven, und han ruinerede sin egen Krop med al denne Angst for Loven. Men han naaede frem, han naaede doch frem inden sin Død. Hvis jeg skulde predige noch mehr, sagde han tilsidst, so vilde jeg intet andet predige end Jesu blodige Fortjeneste,

hans Kors og Død, for nu ved jeg, hvad jeg ikke tidligere vidste.

*

Og nu skete der det, at Hans Adolf Brorson aabnede sit Hjerte for denne vandrende Tømmermand.

Dag ud og Dag ind talte de, udelukkende om det, der angik deres Sjæle. Det gik langt ud paa Natten, inden de fik endt deres Samtale, men saa stemte Grasmann i med en af Brorsons Salmer, og naar de kom til det sidste Vers, rejste de sig. Grasmann hævede Stemmen endnu mere, mens Brorson blot fremsagde Ordene, det var jo hans Ord, det var Ord, der var sendt til ham. Og hans Øjne lyste af Glæde, mens han nævnede Verslinjerne:

Det er en liden Tid,
Saa har jeg vundet,
Saa er den ganske Strid
Med eet forsvundet,
Saa kan jeg hvile mig i Rosensale
Og uafladelig
Min Jesum tale.

Folk i Ribe undredes over, hvem den Mand vel kunde være, der saa frit fulgtes med Biskoppen gennem Gaderne og nu og da lagde Armen om hans Skulder.

Naa, det var nok en af disse Holstenere, som var ilde set i Byen men underligt var det at se, hvor Hans Højærværdighed i de Dage havde forandret sig. Man kunde se ham smile, ja, nogle havde endog hørt ham le.

Grasmann havde selv lagt Mærke til den Forandring, der var sket med Biskoppen, og i et Brev til Menigheden i Herrnhut skrev han under Indtryk af den Sindsstemning, der havde grebet ham, om hvorledes han havde fundet den højærværdige Biskop „in besonderen Umstanden“,

hvorledes Biskoppen var „faldet ham om Halsen“, og hvorledes han ved „aabenhjertede Samtaler“ havde søgt at hjælpe Biskoppens ængstede Sjæl igennem til Fred.

Da han tog Afsked, fulgte Brorson ham selv med udenfor Byen. Afskeden var for ham som at miste en god Ven. Han blev staaende og fulgte den bortdragende med Blikket. Hvor Vejen drejede, vendte den mæhriske Tømrer sig om, støttede sig til sin tunge Stav og svingede med sin Hat.

Brorson løftede Hænderne som til Velsignelse, og saa var den mærkelige Fremmede forsvundet for hans Blik. Han stod længe og saa ud ad den Vej, han var gaaet, indtil han langsomt vændte omkring og tilbage til Bispegaarden.

Saa stor var Verden, saa mærkelig stor, saaledes som Andreas Grasmann havde fortalt. Men intet favnede dog saa stort og vidt som Sjælen, thi den var i Stand til at favne Himlen. Det havde han oplevet stærkere end nogensinde i de Dage, denne Broder i Herren havde gæstet ham. Han havde lært ham, at det samme var gældende for Menneskesjælen som for et Salmevers: Enkelthed og Renhed og Lødighed. Naar disse tre Ting forenedes, under Troens bevingede Haab og løftedes højt, højt op over alt det, der havde med det svage menneskelige Sind at gøre, saa vilde man opleve den Frigørelse, der gør lykkelig.

Hans Adolf Brorson stod atter foran sin Skrivepult. Sært at han ikke kunde komme bort fra denne Mands mærkelige Øjne. Men han følte sig selv gladere og tryggere. Han vilde komme igen, havde han lovet. De vilde fortsætte deres aabenhjertede Samtaler. Det gjorde godt at faa Sindet lettet og faa talt ud med en forfaren Mand.

Nu skulde Digtets sidste Vers skrives. Salmedigteren kunde ikke andet, han maatte fæstne den Følelse, han var besjælet af, til Papiret:

Kom min Due, lad dig skue,
Lad dig skue med Olieblad!
Sec, nu er Stunden næsten oprunden,
Næsten oprunden, som gør dig glad

Biskoppen og Salmedigteren iførte sig sin Præstedragt og gik sin daglige Tur op paa Slotsbanken. Længe stod han og skuede ud over de hvide, snedækte Marker.

Nis fra Bombøl.

Af Harry Søiberg.

Nis stod og fløjtede oppe paa Læsset og forkede Sæden ind, han havde smidt Klæderne til Bukserne og Skjorten for Solvarmen, der hang dirrende over Gaarden og fik Gavl og Tagrygge til at danse for Øjet. Han satte Forkens lange Staaltænder dybt i Negene og syntes knap at kunne faa Børringen stor nok.

Nu og da naaede Lyden fra Dyr og Mennesker ude paa Markerne ind til ham i Gaarden, selv fjerne Lyde hørtes nær i den stille Dag. Pludselig sænkede han Forken og lyttede efter, nu var der læsset derude han hørte Hjulenes Skump over Markvejen og Husbondens Raab til Hestene.

Østen for Gaarden strakte Heden sig flere Mil ind i Landet. Skønt Lyngen var i Blomst, laa den sort mod de spejlende Engflader og lyse Stubmarker. Et Øjeblik blev hans Opmærksomhed fængslet derude. Der inde hærgede Krigen gennem Aar og Dag havde man kun spurgt om Ulykker og Gru fra den Kant. Ud til Havet var Ufreden ikke naaet. Men han havde ikke Stunder til at tænke paa det, med et Hug satte han Forken i Negene og svang dem fløjtende til Vejrs, der var bare Glæde til for ham.

Da han kort efter saa det høje, svingende Læs komme til Syne, lo han Øverst paa Læsset sad Pigen med Ansigtet vendt mod Gaarden. Han løftede Forken med den tunge Børring højt op for at hilse paa hende. Han vidste, at hun sad der og havde ham i sine Tanker.

De havde snakket sammen om Bryllup; naar man var kommen over Jul, skulde de have lyst i Kirken. Det var, som han saa deres Fremtid ligge et Sted derude i Solskinnet med bare lykkefyldte Dage, til Aften, naar Arbejdet var til Ende, vilde de gaa sammen over Engene ned til Havet for at snakke med hinanden.

Da naaede en Larm hans Øren ude fra Vejen, han hørte Trampen af Hestehove fylde Stilheden. Og han stod stille og lyttede. Der lød Raab og Stemmer, han gjorde en Bevægelse for at springe ned af Læsset og ile derud, men standsede. Han forstod med et hvad det betød, det var Fjenden, der var kommen . . . de maatte være kommen Nord fra over Heden, skjult af Gaarden.

Ovre i Bryggersdøren kom Konen til Syne, hvid i Ansigtet som den kalkede Mur, hun vred Hænderne sammen i Jammer, nu var den Ulykke, hun hver Dag havde bedt om at blive forskaanet for, kommen. Nis saa hende række Armene hen mod ham, men han blev staaende ubevægelig med Hænderne knuget om Forkeskaffet.

Et Øjeblik efter kom en Flok Ryttere sprængende ind paa Gaardspladsen. Da Nis saa dem i Porten, vendte han Ryggen til og vedblev at forke Sæden ind. Under høje Raab holdt de i Gaarden for at kalde Folk ud, men Nis blev rolig ved at forke ind som en døv, der intet hørte. En af Rytterne red hen til ham og vilde vække ham med et Slag af Klingen, men Nis vendte sig sindigt om og saa roligt ind i den fremmedes Blik.

Rytteren gjorde Tegn, at han skulde tage sig af Hestene, og langsomt krøb han ned fra Læsset med Forken i Haanden, som var denne et Vaaben, han ikke vilde slippe.

En maa bie paa Husbond, sagde han uvillig, men man

skubbede ham hen til Brønden, for at han kunde fylde Truget.

Nis stod trodsig med hvasse Øjne, men da Husbonden kørte ind gennem Portaabningen, søgte hans Blik straks Pigen, som sad oppe paa Læset med Armene strakt ned langs Siderne af Angst. Da hun fik Øje paa ham, syntes hun at ville kalde ham til sig.

Ved Siden af Husbonden red Befalingsmanden, der med gebrokne Ord forsøgte at gøre ham forstaaelig, hvad de vilde, de var paa Furagering Han viste paa sin og Dragonernes Heste, der var i daarlig Stand, og paa Bondens tunge og kraftfulde Dyr. Nogle af Rytterne slog Kreds om dem og lo med over Bondens Jamren. Paa deres Miner kunde man se, at der ingen Eftergivenhed var at vente.

Her var intet at tage her var knap Foder nok til at holde Liv i Dyrene og Folkene Vinteren over.

Befalingsmanden sprang af Hesten uden at høre paa ham og gik med hastige Skridt hen mod Loen med Bonden efter sig, medens Pigen smuttede ned af Læset og hen til Bryggersdøren. Hendes Skikkelse var kraftig, under det stramme Kjoleliv saa man Armenes og Skuldrenes fyldige Form, Tørklædet var i Skyndingen gledet af hendes Haar, hvis brune Glans lyste i Solen. Et Par af Rytterne sprang efter hende, men hun slap fra dem ind gennem Døren, medens Nis stirrede efter dem forstenet baade i Træk og Holdning.

Fornøjet kom Befalingsmanden ud fra Laden. Her havde man endelig truffet paa et Sted, hvor ingen havde været, raabte han til Rytterne.

Ti Læs Foder skulde bringes til deres Kvarter ovre i Østkanten af Heden, en otte Mils Mej fra Gaarden. Bon-

den stod grædende imellem dem. Det vilde betyde Ødelæggelse da maatte man hellere slaa ham ihjel.

Men ingen hørte paa ham, alle søgte til Bryggersdøren, raabende paa Mad. Bonden skyndte sig ind til Konen, der havde gemt sig i Sovekammeret, hvert Øjeblik ventende at høre om Drab paa Husbond og Tjenestefolk.

Bette Mor, du faar stræve og gi dem noget at spise, bad han.

Herre Gud, klagede hun fortumlet af Skræk, at det skulde komme til os vi arme Mennesker. Men trods hendes Jamren lagde hun Mærke til Mandens Ansigt, han stod som om han havde et eller andet listigt for.

De vil ha ti Læs Sæd, og vi skal selv bringe det otte Mil over Heden, klagede han og skubbede hende mod Døren. Lad os gi dem vel at spise, kan hænde en god Føde kan gøre dem til skikkelige Folk, saa der bliver Stunder for En at tinge med dem.

Der blev sat frem baade speget og stegt, og da Husbonden bragte en Kande med hjemmebrygget Øl, steg Glæden hos de sultne Karle til Jubel, et Par Gange var han ude i Gaarden for at kalde Befalingsmanden ind af Frygt for, at han skulde finde paa at forlange baade Heste og Køer. Han hviskede sin Bekymring til Konen.

Herre Gud, klagede hun. Da faldt hendes Øjne paa Pigen, et Øjeblik syntes hun at betænke sig, men saa blev hendes Blik listigt.

Bette Grete, sagde hun, kan du se at faa ham ind, ham derude.

Pigen saa bønligt paa sin Madmor, men dennes Mine var saa fyldt af Fortvivlelse, at hun uden Tøven adlød. Hun løb raskt over Gaarden, men straks hun naaede inden for Stalddøren og saa den barske Krieger, blev hun forskrækket. Hun forsøgte at snakke, men Angst og Und-

seelse tog Mælet fra hende. Befalingsmanden satte et stort Grin op ved Synet af den kønne Pige, der næsten kom løbende i hans Arme, skæmtende greb han fat i hende, skønt hun søgte at komme til Side. Hun udstødte et Angstskrig, da han trykkede hende ind til sig for at kysse hende, og søgte at værgе for sig, men han bare lo, endnu mere ophidset af hendes Modstand.

Nis, der var inde i Loen efter Foder til Hestene, hørte hendes Raab, og uden at slippe Forken ilte han ind i Stalden, hvor Soldaten stod og brødes med Pigen uden at høre ham komme . . . i et Spring var han derhenne, og med et Greb bag fra svingede han Manden til Vejrs som en Sæk og kastede ham hen ad Stengulvet.

Et Øjeblik blev Soldaten liggende paa Jorden, fortumlet efter Faldet og det jernhaarde Tag. Men da han fik Øje paa den unge Bondekarl, sprang han rasende op og rev sin Sabel ud af Skeden.

Du skal dø, raabte han og stødte efter Nis med en Kraft, der vilde have gennemboret ham, om ikke Nis behændigt var kommen til Side.

Befalingsmanden saa grinende paa ham.

Fordømte Karl, gentog han, nu skal du dø.

Rolig gjorde han sig rede til at dræbe sin Modstander, sikker paa, at dette vilde blive let. Nis stod med Forken rakt frem for sig uden Tegn paa Frygt, hans Udtryk nærmest smilte, og han huggede Sablen til Side, da Soldaten igen stødte efter ham.

Den fægter bedst, som har den længste Kæp, svarede han, du faar vare dig.

Der var en sindig Tilbageholdenhed over ham, og han syntes alligevel helst at ønske, at Striden skulde standse, han tilkastede Pigen et opmuntrende Blik, som var det kun en Leg, de to havde for. Men pludselig tabte

Soldaten Besindelsen og faldt ud med al sin Kraft, beskæmmet over at staa der og fægte med en Bondekarl. Nis opfangede Stødet med Forkens Tænder, men hans Ansigt blev blegt, han forstod den Fare, han var kommen i.

Du faar vare dig, Menneske, raabte han atter, men Soldaten trængte ind paa ham.

Dø, Hund, skreg denne med gebrokne Ord.

Med et Stød satte Nis Forkens lange Staaltænder gennem Brystet paa ham.

Et Slag hvinte forbi Karlens Hoved, men i samme Nu gjorde Nis et Spring frem, det skete med en Pludselighed og Kraft, saa den anden ikke fik Tid til at vige, og med et Stød satte Nis Forkens lange Staaltænder gennem Brystet paa ham, saa de gik ud gennem Ryggen. Befalingsmanden slog Hænderne ud til Siden og faldt bagover.

Pigen var blevet staaende, lammet af Angst for sin Kæreste. Men da hun saa Soldaten falde, styrtede hun hen til ham.

Nis, Nis, hvad har du gjort, jamrede hun og klamrede sig til ham, men hastig tog hun sig sammen. Du maa rende din Vej . . . du maa væk . . .

Nis trak Forken ud af Saaret og stirrede paa Soldaten, der allerede syntes død. Heftheden, der havde raset i ham, var borte, hans Arme hang slappe ned, og han stod med Blikket hvilende paa sin Fjende.

Hører du, hun tog i ham, du maa væk herfra. Hun keg mod Døren i Angst for, at Rytterne skulde styrte ind og gribe ham. Stemmerne og Latteren inde fra Stuen hørtes ind gennem Stilheden, der lagde sig om dem, fyldt af Øjeblikkets Uhygge.

Sindig gjorde han sig fri for hendes Greb.

Nej, sagde han, En tager ikke herfra uden Følge . . . Hun forstod straks, hvad han mente, hun saa i hans Øjne, at her vilde Bønner ikke hjælpe, han vilde ikke forlade hende. Og resolut greb hun hans Haand.

Kom, En skal følge dig, svarede hun, du maa redde dit Liv.

Han vilde knuge hende ind til sig, men hun trak ham ind gennem Laden, hvor en Dør førte ud af Gaarden til den modsatte Side. Og med hinanden i Haanden løb de ned mod Engen for at naa Stranden, hvor de vidste, Baaden laa. De var næsten naaet derved, inden de hørte Larm oppe fra Gaarden.

Nu kommer de, Nis, nu kommer de, hviskede hun forskrækket.

Han slap hendes Haand og sprang afsted hen til Baaden, der laa oppe paa Land. Han satte Ryggen mod Stævnen og drejede den ned mod Bredden, saa tog han Agterenden og løb frem med den. Hun vilde hjælpe ham, men han gjorde det med en saadan Hastighed og Kraft, at hun slet ikke kunde følge med. Rytterne havde faaet Øje paa

dem og et Par Stykker kom sprængende ud af Porten til Hest, men Nis blev ved at arbejde roligt med Baaden, til han havde faaet den ned i Havstokken.

Kom saa, Grete, sagde han og hjalp hende op i Baaden.

Da faldt der et Skud Pigen sank ned paa Toften i den Tro, at de var fortabt, men Nis grinte til hende, og med Skuldrene mod Baaden løb han den ud over Grunden. Der blev skudt paany, men rolig lagde han Aarerne i Tollene.

Læg dig ned i Baaden, bette Grete, sagde han, medens Baaden under hans Aaretag skød ud fra Land. Rytterne var allerede midt ude paa Engene. Nis saa den forreste holde stille og lægge Bøssen til Kinden, og han gav Aarerne et Tryk og lod sig glide bag over, men straks Skudet faldt, rejste han sig igen op paa Toften, og svang haanlig sin Lue ind mod Rytterne. Da de endelig naaede Strandbredden, var Baaden saa langt fra Land, at de var uden for Fare, men han blev ved at ro med samme Styrke. Pigen var krøbet frem i Baaden tæt ved hans Fødder og laa med Øjnene klamret til ham uden at tale.

Nu kan du godt sætte dig op, sagde han, og hun adlød ham.

Hun kastede et Blik ind mod Landet; der var saa lyst over Markerne derinde, Gaardens hvide Længer rejste sig i Solskinnet og blev ligesom ved at følge dem. Hun saa op paa Nis og lagde da Mærke til, at der kom noget forstemt i hans Udtryk som hos en ensom, hvem Ulykken havde ramt. Og hun trykkede Hovedet ind mod hans Bryst. Det stod med et klart for dem begge, hvordan de paa et Øjeblik var bleven styrtet fra Lykken ned i den dybeste Nød.

Lad os ro ud til Morbror, udbød hun, han maa hjælpe dig, Nis. Fanger de dig, bliver du slaaet ihjel.

Han vilde smile, men i Stedet for blev hans Træk endnu mørkere. Det stod ham klart, at man vilde søge efter ham.

Lykken kommer nok igen, Nis, forsøgte hun at trøste.

Du bette skønne Pige, svarede han, han talte, som var han allerede langt borte fra hende. Nu faar vi to nok døje....

— — —

Onklens Hus laa tæt ved Stranden paa en af de flade langstrakte Øer, der stængte Havet ude fra den lave Kyst. Da de naaede ud til Øen, var Solen nede, men der var tændt Lys bag et Par Ruder, det eneste Tegn paa menneskeligt Liv omkring dem. Efter at Baaden var bragt i Land, blev Nis staaende paa Stranden, hvor de saa mangel Helligdag var sprunget muntre i Land, naar de sammen tog Tur derud. Men hun greb hans Haand og førte ham op mod Huset.

Da de bankede paa, blev Døren hurtigt aabnet, og en høj Skikkelse kom til Syne i Lysskæret, der trængte ud mod dem. Da Manden saa, hvem de besøgende var, hilste han glad, trods han straks lagde Mærke til deres Holdning.

I faar da træde inden til, sagde han venligt, men Nis holdt sig tøvende tilbage, han vilde lægge Haanden paa hans Skulder med den vanlige Skæmt, han modtog dem med, naar de besøgte ham. Men Nis traadte til Side for ham.

Du skal først vide, før du byder En ind, sagde han, at jeg har slaaet et Menneske ihjel.

Manden lod sin Haand synke ned.

Taler du sandt, da bed Vorherre hjælpe dig, udbød han og saa hastig hen paa Søsterdatteren, der saa op paa Onklen med Fortvivlelsen i sit Blik.

Dreng, sagde han alvorligt, har du bragt en saan Ulykke over dig, da blir det nok strengt for mig at vide Raad for jer. Men trød nu ind, og han førte Nis frem mod Døren.

Inde i Stuen kastede Grete sig ind til Onklen.

Du maa hjælpe os, Morbror, du maa hjælpe os, hulkede hun, og hendes Styrke brød pludselig sammen.

Barn, Barn, sagde han beroligende. I faar først fortælle, hvad der er sket. Og hastig fortalte hun om Fjenden, der var kommen til Gaarden . . . og hvad der var sket i Stalden, hvorledes Nis var kommen til Stede, og hvor tappert han havde kæmpet.

Han vilde dræbe Nis, udbød hun med skinnende Øjne, og Nis stødte saa Forken gennem ham. Han var da en Fjende. tilføjede hun.

Onklen gik hen over Gulvet, baade paa hans Bevægelse og Holdning kunde man se, hvor stærkt hans Sind var i Oprør. Henne ved Enden af Bordet blev han staaende med Haanden hvilende paa dets Kant.

Nis havde holdt sig tæt ved Døren, Gretes Ord havde lydt som et Forsvar for ham, som skulde befri ham for en Brøde. Da han saa Onklen vende sig bort, var han rede til at gaa.

Jeg tar Baaden og ror Syd paa, sagde han, undervejs finder jeg nok paa Udvej . . . Jeg ber kun om, at du vil tage Grete i din Varetægt og værge hende.

Han tav et Øjeblik, saa føjede han til.

Min Løn hos Husbond kan han beholde, om Baaden skulde blive henne.

Langsomt vendte Onklen sig mod dem.

Børn, sagde han, I er vel kommen her ud, for at En skal raade jer, han traadte hen mod Nis. . . . saa faar du ogsaa bie en Kende og la En ha Stunder til at give dig Raad. Sæt dig ind paa Bænken, Dreng, og la os tale sammen. Og han tog Nis i Armen og førte ham til Bænken. Her kan du ikke blive, det er sikkert nok, at de vil søge efter dig. Han stirrede en Stund tankefuldt frem for sig, og baade Nis og Grete sad spændt og ventede at høre hans Mening.

Du har Lykke i Ulykke, Nis, begyndte han at tale og saa op paa dem begge. Hør nu paa En, og han gav sig til at berette om en Kuf, en Hollænder, som om Morgenens var kommet ind fra Havet og havde ankret op ud for Øen. Han havde været der om Bord, de havde mistet en Mand paa Søen, og Skipperen havde spurgt, om der ikke fandtes en, han kunde faa med. Du maa rejse med den, sluttede han kort, og vi maa tage afsted straks.

Nis rejste sig rede til at adlyde, heller ikke hos Grete var der Tvivl om, at dette var hans Redning; kom han der om Bord, var han frelst. Og Onklen saa tilfreds paa dem begge.

Du maa ha en Smule Klæder med, sagde han og med Søsterdatterens Hjælp gav han sig øjeblikkelig til fra Skuffer og Kister at finde frem baade Undertøj og Søklæder, der blev pakket en Bylt.

Naar der atter er blevet Fred i Landet igen, saa kan du komme tilbage. En skal nok skøtte vel om Pigen.

Da de skulde gaa ud, erklærede Grete, at hun tog med i Baaden, hun vilde ikke forlade Nis, før han var i Sikkerhed. Og Haand i Haand fulgtes de til Stranden. Da Nis vilde tage en af Aarerne, afviste Onklen ham, han

skulde sætte sig paa Toften hos Grete, den Stund de endnu kunde være sammen.

Stille sad de Side om Side, med Øjnene stirrende ud i Mørket, medens de roede fra Land, som de dømte, der føres bort. Endelig lagde Grete sin Haand i hans, men ikke et Ord fik de over deres Læber.

Kuffen laa en halv Mil Syd for Øen; da de svingede uden om en Pynt, fik de Øje paa dens Ankerlanterne, et svagt, enligt Lys, der syntes tændt uendeligt langt borte. Uvilkaarlig knugede de hinandens Hænder med en Følelse af at være prisgivet Skæbnens Magt. Stille bøjede Grete sit Hoved ned mod hans Skulder, og han skød sin Arm om hendes Liv, de vilde høre sammen, hvad der saa end hændte.

Bette Pige. hviskede han.

Nis, svarede hun kun, men ved en Lysning paa Himlen saa de Taarerne blinke i hinandens Øjne, og de knugede hinandens Hænder.

Da Onklen lagde Baaden til Skibssiden, lod han Nis blive siddende i Baaden, medens han selv gik om Bord. I den korte Stund sad de med hinanden i Haanden og ventede paa Afskeden. Kort efter kom Onklen til Rælingen, og kaldte paa Nis.

Han løftede rask sin Tøjbylt op paa Lønningen, men saa sank hans Arm ned.

Bette Grete, sagde han, nu faar du saa ha Farvel. Han tog begge hendes Hænder. Skulde En blive henne, da faar du vide det, at du vil være i mine Tanker.

Du er i mit Hjerte, Nis, svarede hun, og der vil du blive alle mine Dag. Saa lagde hun begge Arme om hans Hals.

Men Lykken er med dig, Nis, udbød hun det er, som der skinner Lys omkring dig.

Saa løsnede hun sit Tag og rask svang han sig op over Skibssiden. Hun hørte Stemmerne lyde deroppe fra, kort efter kom Onklen hen til Rælingen, fulgt af Nis, og hun saa ham trykke hans Haand med en Holdning, som gav han ham sin Velsignelse. Saa svang Onklen sig resolut ned i Baaden, medens Nis blev staaende deroppe ubevægelig og halvskjult af Mørket.

Langsomt lagde Onklen Aarerne i Tollene og roede bort fra Skibssiden, hun saa Nis vinke til dem. Skønt hun kun skimtede Omridset af ham, smilte hun til ham, som kunde han se hendes Træk.

Hendes Blik vedblev at være fæstet til Stedet, hvor Skibet laa, hun saa ham stadig, staa der ved Rælingen og lytte efter Aaretagene. Alt hvad hun før ikke havde mægtet at sige, kom nu til hendes Læber. Alle de ømme Ord, som de havde talt sammen, naar de mødtes, lød gennem hende.

Jeg skal aldrig slippe dig af Tanke . . jeg skal være hos dig, hvor du saa end færdes, hviskede hun højt.

Den følgende Morgen endnu før det lysnede, var hun oppe og klædte sig paa skyndsomt for at komme ud at se, om Skibet var sejlet. Hun listede ud gennem Bryggerset, op paa en Klitbakke, hvorfra hun kunde se ud over Havet. Men Skibet var borte. Hun løftede Haanden op for Øjet og spejdede ud over Havfladen for om muligt at fange et Glimt af Skibets Sejl. . . . Men der var intet at øjne, uden Havets disede Flade, der laa sløret af Dæmringen. Og stille satte hun sig ned paa Bakketoppen med Ansigtet skjult i sine Hænder og brast i Graad.

Da Onklen noget æfter kom frem i Døren og saa hende sidde der, gled der en Bekymring over hans Ansigt. Ingen kunde vide, hvilke Sorger, der ventede hende. Da hun stadig blev siddende, gik han derop for at hjælpe

hende hjem. Han havde ventet, at der i Løbet af Dagen skulde komme en Baad fra Land med Folk for at søge efter Nis, men der var intet at øjne mellem Øen og Landet. Han tænkte paa at bringe hende ud paa en Holme endnu længere til Havs og skjule hende der, skønt hun jo var uden Skyld.

En Stund blev han staaende, og nænnede ikke at tale til hende, og hun syntes ikke at have hørt ham komme.

En skønner nok det er strengt for dig, Barn, sagde han deltagende. Men vi maa tænke paa hvad vi skal gøre, om her kommer Folk herud.

Da han begyndte at tale om at føre hende længere bort, vægrede hun sig; hun vilde blive paa Øen og ikke forlade det Sted, hvor hun og Nis sidst havde været sammen. Han forsøgte at tale hende til Rette, men hun hørte ikke paa ham.

Dagen igennem holdt Onklen Udkig over Søen efter Baad, men der kom ingen, medens Grete syntes at glemme enhver Tanke om Fare.

Mange Gange i Løbet af Dagen kom hun frem i Døren og spejdede ud over Havet eller gik fra Huset op paa Højen og satte sig med Blikket rettet ud over Havfladen, der laa blank i Solskinnet; kun nu og da kastede en drivende Sky sin Skygge hen over den og slukkede Lyset næsten paa samme Maade, som Tankerne jog gennem hendes Sind, snart med lyse Drømme og snart fyldt af Angst og Sorg.

Næste Dag kom der en Baad roende inde fra Land. Onklen stod ude ved Husgavlen og fulgte den, eftersom den kom nærmere. Den havde Kurs efter hans Sted paa Øen, men hvad der forundrede ham, var at der kun var et Par Mand i Baaden. . . . og hans skarpe Blik saa snart, at det ikke var Fjende, men Folk fra Egnen. Da Baaden

var nær, gav Folkene sig til at vinke med glade Ansigter ind til ham, som havde de et Glædesbudskab at bringe og han forstod at de spurgte om Nis.

Han er ikke her, svarede Onklen kort uden en Bevægelse i sit Ansigt.

Da har han vel været her. . . . Men Onklen gav intet Svar.

Vi kommer med Bud til ham. Fjenden er draget bort, forklarede de, da de sprang i Land. Der var kommet Rygter om, at der havde staaet et Slag og at Fjenden var paa Flugt, de havde i Skyndingen kun faaet to Læs Sæd med fra Bombøl. Der var ingen Fare, Nis, kunde trygt komme tilbage.

Da er han her ikke længere, svarede Onklen, hvor han er, kan intet Budskab naa ham nu.

Mændene saa urolige paa ham og troede, at der var hændt en Ulykke. Men Onklen fortalte om hans Flugt.

Men Grete er her, sagde han, I faar følge med til Huset og tale med hende.

Da hun hørte deres Beretning, stod hun med Hænderne trykket mod Hjertet i stor Vaande. En Glæde var nok synlig i hendes Ansigt, men hvorledes nu kalde Nis tilbage. Hun saa paa Onklen, og paa Mændene, og alle forstod de hende.

Budskabet kommer ham nok for Øre, naar han kommer til Havn, trøstede Onklen hende. Og da kommer du vist ikke til at bie længe, Barn, før du faa se ham igen.

— — —

Det blev ordnet saaledes, at Grete for en Tid skulde blive hos Onklen; alle var af den Mening, at Nis nok snart vilde være hjemme, selv om han maaske en Stund maatte færdes derude uden Anelse om, at Begivenhederne havde vendt sig til Held for ham. Munter gjorde hun Arbejdet

i Huset. Hvert Rum holdt hun pyntet og rent som til en Fest, der skulde begynde. Hver Aften gik hun en Tur op paa Klittoppen ved Stranden og satte sig. Paa hendes Stilling kunde han se, at hun sad der og drømte. . . . eller var bedrøvet som en, hun maatte vente forgæves.

Hver Gang hun talte til Onklen om Nis rummede hendes Ord altid den samme Tanke, at det var underligt, at hun saadan skulde komme afsted. . . .

En Dag kom der virkelig et Skib sejlene ind under Land. Da Grete blev det var, troede hun, at Øjeblikket var kommet, og løb ind og kaldte Onklen ud.

Skibet er her, raabte hun, det maa være det. . . . det kommer sejlene herind.

Men straks ved første Øjekast saa han, at det var et andet Skib. Men hun lod sig ikke rive bort fra sine Tanker, han var maaske kommen der om Bord, for at det kunde bringe ham hjem.

Lad os ro ud til det, Onkel, bad hun, er han ikke med, kan vi maaske faa det til at bringe Budet til ham. Og Onklen føjede hende og begge roede derud.

Det var tydeligt, at Skibet ønskede Forbindelse med Land. Grete sad bleg af Sindsbevægelse i Haabet om, at Nis alligevel var om Bord. . . . hun kunde ikke finde anden Grund for det fremmede Skib til at ankre op netop der. Men da de lagde til ved Skibssiden, fik de at vide, at man var ankret for at faa Vand, da det havde været længe i Søen. Skipperen bad Onklen hjælpe Folkene at fylde Vandtønden, han en gemytlig Mand, der straks bød dem om Bord, men baade Onklen og Grete blev siddende paa Tofterne med alvorlige Ansigter.

Da Vandtønden var hejst ned i Baaden og et Par Mand af Besætningen var kommen derned for at tage

med i Land, gav Onklen sig til at spørge Skipperen ud om det Skib, Nis var sejlet med. Skipperen var nær ved at smile af denne Øbo, der syntes at tro at Verden var saa lille, at alle Skippere skulde kende hinanden.

Det skulde til Amsterdam, forklarede Onklen.

Da satte Skipperen et fornøjet Ansigt op. Derhen kom de ogsaa, naar de havde gjort denne Rejse.

Da de kom tilbage til Skibet og Tønden var hejst om Bord, rakte Skipperen en Gylden ud over Rælingen til Onklen, men denne rystede paa Hovedet.

Du kan betale mig paa anden Vis, sagde han. Naar Du kommer til Amterdam, spørg da efter Kuffen, der kom ind her efter Storm og fik en Mand om Bord. Spørg efter Nis fra Bombøl og lad ham vide, at han er ventet hjemme.

Onklen skottede hen paa Grete, der sad med bøjet Hoved for at skjule sin Bevægelse, og baade Skipperen og Folkene stirrede paa hende, som blev de indviet i en Kærlighedshistorie, der var faldet uheldig ud for Pigen.

Sig ham, at han trygt kan komme, hvad Dag han vil, føjede Onklen til.

Da Grete om Aftenen satte sig ind i Stuen, gav Onklen sig til at tale forhaabningsfuldt om det Budskab, de havde sendt afsted. Kom Nis ikke før, saa skulde det nok kalde ham hjem, og han smilte til hende. Men med Grete var der foregaaet en Forandring, hun der havde ventet, at hver Dag skulde bringe hendes Elskede, forstod at hun maaske kom til at vente længe. Hun hørte tavs paa Onklens Ord og denne følte sig beroliget ved, at hun tog det saadan.

Men ud paa Natten blev han vækket af Søvn ved at høre hende komme ind i Stuen, hvor han havde sit

Sengested, hun kastede sig ned paa Knæ paa Gulvet og trykkede Ansigtet hulkende mod hans Dyne, saa han for forskrækket op.

Barn, Barn, dog, hvad er der hændt dig, udbrød han og tog i hende for at bringe hende til Samling.

Nis er i Nød, Onkel Nis er i Nød, jamrede hun.

I Lysningen af Ruderne skimtede han hendes Skikkelse og saa den Kval, der var over hende.

Barn, sagde han i en streng Tone for at tale hende til Rette, nu faar du styre dine Tanker i Guds Navn, Nis kommer nok hvorfor skulde han ikke komme.

Grete løftede Ansigtet op, og han bemærkede en Gru i hendes Øjne.

Jeg kan se ham, blev hun ved, han er i Nød, han kan ikke komme herhjem. Onkel, Onkel, ingen vil kunne finde ham

Du bare drømmer, Barn, svarede han, men havde en Følelse af, at noget uhyggevarslende kom til Stede.

Nis, han var en Karl, der kunde klare for sig, hvor han kom, gav han sig til at tale til hende. Han havde baade Kræfter og Snille. Barn, man skal ikke klage, før Sorgen kommer. Han rejste hende op. Nu skal du lade disse Tanker fare, vi har Nis tilbage før nogen venter det. Og han fik hende ind i hendes Kammer og til Sengs.

Den følgende Morgen var Grete tidligt oppe og gjorde som sædvanlig sit Arbejde, men der vedblev at ligge et bedrøvet Udtryk over hendes Ansigt. Naar hun var ene, stod hun ofte hensunket i Tanker, fraværende fra alt omkring hende. Det var, som hun stod og saa langt bort, og nu og da gav hun sig til at tale med sig selv.

Nis, vær ikke bekymret for En, hun snakkede, som var han til Stede, jeg skal nok bie paa dig, hvor længe jeg saa skal vente bare du vil tænke paa mig.

For at adspredde hende, tog Onklen hende med paa Havet for at hjælpe ham at røgte Garn. Hver Morgen og Aften roede de afsted sammen, hun sad enten paa For-toften og roede sammen med ham eller agter i Baaden, svøbt i et Sjal. Alt hvad hun gjorde for Onklen, var fyldt af Omtanke, saa der var ingen Grund til at klage over hende paa den Maade. Men alligevel syntes hun ikke at være til Stede. Saaledes gik Tiden til ud paa Efteraaret. Da roede Onklen en Dag over til Landet for at snakke med hendes Husbond og faa hende løst fra Tjenesten for Vinteren. Det var bedst, hun blev der paa Øen, til Sagnet stilledes eller Kæresten kom.

Oprømt vendte han tilbage; der var kun faldet Lovord om Nis og hende. Stod det til Menneskers Kræfter, saa havde hun ham snart hjemme igen, og saa var Sorgen slukt. Ogsaa om Fredstid for Landet hørte han gode Rygter. Han iagttog hende nøje, medens han berettede derom, hun lyttede alvorligt og han mærkede ogsaa en Glæde hos hende.

En Morgen, da de roede hjem fra Havet med god Fangst i Baaden, blev Onklen forundret over hendes Udtryk. Der var Rødme paa hendes Kinder og Glæden lyste fra hendes Øjne. Hun syntes at have glemt baade Angsten og Sorgen. Da hun mærkede hans Blik, saa hun til ham med et Smil.

Onkel, udbrød hun, jeg ser Nis sejle paa et stort Skib langt, langt borte. Og hun kastede sig ned paa Knæ i Baaden og trykkede sig ind til Onklen.

En ved det nu, han er i Live og har mig i sine Tanker. En Dag kommer han tilbage, jeg skal bare vente paa ham. Det er som jeg kan flyve til ham, naar jeg sidder stille og tænker paa ham. Og jeg kan mærke, at han ogsaa ser mig.

Onklen lagde sin Haand beskyttende paa hendes Hoved og smilte bevæget.

Barn, sagde han, du har ham inderlig kær.

— — — —

Vinteren og den følgende Sommer blev Grete boende paa Øen, tilsyneladende faldet til Ro i sin Skæbne, skønt Aaret var gaaet uden noget Budskab fra ham. Hen mod Høsten blev der sendt Bud ovre fra Bombøl, om hun ikke kunde hjælpe med Høstarbejdet. Og Onklen roede hende over til Gaarden, hvor hun blev modtaget med stor Venlighed. Ingen var i Tvivl om, at Nis vilde komme tilbage.

Den Karl, han klarer sig nok, lød Husbondens trøstende Ord. At komme ud i Verden er som at sejle paa et Hav, hvor Vind og Strøm kan være stærkere end Ens Vilje. En Dag staaer Nis her igen med Penge i Kisten. Giv dig bare Stunder, bette Pige.

Man skottede til hendes Øjne, der lyste af Lykke. Man fik et Indtryk af, at hun vidste alt om ham, som om hun havde modtaget et Budskab fra ham, som ingen andre kendte. Hun var ferm som før til Arbejdet, men hun var blevet stille og talte sjældent til nogen, men Trøst var det, at Sorgen ikke syntes at tynde hende.

Det hændte et Par Gange, at Ungdommen skæmtende gav sig til at snakke om Nis' Hjemkomst . . . om Bryllupslaget, som da skulde staa. Hun hørte paa dem med glade Øjne, hendes Blik var altid rettet langt bort; hun færdedes nok mellem dem og tog Del i Arbejdet, men alligevel levede hun i en Verden, der ikke var synlig for andre. Stod hun oppe paa Vognen og læssede, eller gik hun med Riven over Agrene, stadig laa der en Stillehed om hende, som berørte alle.

En Dag saa man hende gaa ud til det yderste Markskel, hvor hun satte sig med Haanden for Ansigtet, bri-

stet i Graad. Alle blev straks opmærksomme derpaa og holdt Øje med hende. Stakkels Pige, blev der hvisket, man forstod hende, hun gik ikke blot med Længsel, men ogsaa med Angst i Hjertet.

Da hun blev siddende der, gik et Par af Pigerne ud til hende for at trøste hende. De kom med deltagende Minder, men da de blev Vidne til hendes Fortvivlelse, kom de selv til at græde. Hun syntes ikke at sanse dem. En af dem lagde sig paa Knæ hos hende.

Er du bleven syg, Grete men hun fik kun en hulkende Lyd til Svar. Og varsomt førte de hende hjem til Gaarden, hvor Madmoderen bragte hende til Sengs.

Kun et Øjeblik talte hun, og da stod det dem med et klart, at der var noget i Vejen med hendes Forstand.

Nis, Nis, hulkede hun. Han er i Fare Hun stirrede om sig med vilde Øjne, der raabte om Hjælp.

Bette Barn, bette Barn da, klagede Konen, gør dig da ikke saadanne Tanker.

I to Dage blev hun liggende, tilsyneladende uden at bedres, og man snakkede om at sende Bud efter Onklen, maaske var det Minderne paa Gaarden, hun ikke kunde taale. Hun havde jo staaet ved Siden af Nis og set ham sætte Forken gennem Soldaten. Men Tredjedags Morgen stod hun op og begyndte paany at arbejde, som om hun intet fejlede. Til hen mod Jul blev hun paa Gaarden; da kom Onklen og hentede hende i Baad. Han mærkede straks paa Folkene, at der var hændt noget, at man nærmest saa paa hende som paa en Stakkel. Da han gik til Husbonden, stod denne forlegent og trykkede sig for at tale.

Han vidste ikke hvad han skulde tro, sagde han, den sølle Pige gik baade og længtes og sørgede det var, som hun havde Syner.

Mange gode Sager til Vinterbrug blev bragt ned i Baaden, og Husbonden fulgte dem selv til Stranden.

Du skal være velkommen til Bombøl snart igen, Grete, sagde han med Skæmt i Stemmen. Naar Nis kommer, faar I fejre jeres Bryllupsdag her.

Da han trykkede hendes Haand, lagde han en Slump Penge i den.

Dem faar du skøtte vel med, lo han, til Lykkens Dage kommer.

Saaledes blev det Skik hvert Aar, naar Travlheden Vaar og Høst stod for Døren, at Grete blev hentet over til Gaarden. Ellers forlod hun aldrig Onklens Hus. Om Nis begyndte Meningerne at forandres efter som Tiden gik, uden at det ringeste Budskab om ham naaede hjem. Han er nok gaaet til eller havde sveget sin Kærlighed. Ingen fik nok ham at se mere paa Bombøl. Og for hvert Aar, der gik, vandt disse Tanker Tiltro. Vel var Jordens Kreds stor, men et Bud maatte han kunne skikke hjem, om han var i Live.

For hvert Aar blev det endnu synligere for alle, hvor ringe det stod til med Grete, hun syntes ikke at mærke, at Aarene gik, ikke at Sommer fulgte efter Sommer, uden at der kom et Livstegn fra ham. Hun vedblev at være en Pige, som før han drog ud, hendes Længsel havde ligesom standset hendes Udvikling, givet hende et iøjnefaldende Præg af Uberørthed, der virkede naturligt. Hun var bleven en Stakkel i alles Øjne.

En Aften det elvte Aar efter, at Nis var rejst, sad Gaardens Folk samlede i Folkestuen, sammen med et Par Karle fra en af Nabogaardene. Høsten var overstaaet, og Vinteren stod for Døren. Grete var endnu paa Gaarden og havde som sædvanlig gjort Arbejdet med. Kvinderne sad tilbage i Stuen og kartede og spandt, medens Mæn-

dene sad ved Bordet om en Kande Øl, der var sat frem i Anledning af de fremmede. Og Skæmt og Latter fyldte Stuen.

Da lød der pludselig Trin ude fra Gaarden, og man vendte sig lyttende mod Ruderne og saa forundret til hinanden, da ingen var ventet paa denne Tid. Ogsaa Grete, der sad mellem Kvinderne, standsede Karten og lyttede efter Trinene, der klang fra Brostenene i Gaarden.

Det er Onkel, udbrød hun, hendes Hænder slap Karten, og man saa, at hendes Ansigt blev hvidt af Angst.

Hastigt blev Døren aabnet, og Onklen traadte ind i Følge med en Fremmed. De bar en smuk hvælvet Kiste mellem sig, som de satte fra sig paa Gulvet. Onklen blev et Øjeblik staaende ved Døren og hilste God Aften. Alle rettede Blikket paa ham. Der var en synlig Ophidselse over ham, en Glans af Glæde i hans Øjne.

Den fremmede saa hen paa Pigerne med et søgende Blik, der uvilkaarligt standsede hos Grete

Er det hende, spurgte han vendt til Onklen.

Denne nikkede.

Da traadte Manden frem over Gulvet og rakte hende et Brev.

Frøken, sagde han og bukkede for hende, det er fra Nis fra Bombøl han har sendt mig for at modtage Deres Svar.

Det var, som Gretes Hjerter paa een Gang stod stille.

Min Gud og Fader, udbrød hun og syntes at skulle synke sammen. Det er fra Nis, lød det næsten uhørligt fra hendes Læber.

Alle havde rejst sig og stirrede paa hende.

Læs Brevet, sagde den fremmede, allerede i Morgen maa De rejse med mig.

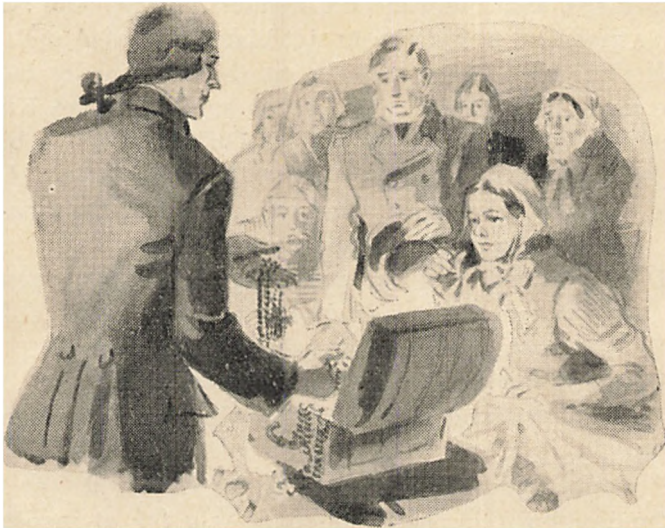
Onklen ilte hen til hende, og hun kastede sig ind til ham og forsøgte at læse de faa Ord, som stod i Brevet:

Min Grete.

Har du endnu samme Sindelag, som da jeg tjente paa Bombøl, saa kom til mig og bliv min Kone. Jeg er nu hollandsk Officer.

Din tro Brudgom

Nis fra Bombøl.

Den fremmede gav sig til at aabne Kisten.

Saa brast hun sammen i Graad med Brevet trykket til sine Læber.

Saa kommer du til at rejse, bette Grete, sagde Onklen bevæget Det var altsaa sandt Barn, som du saa det, at Nis var i Live.

Den fremmede gav sig til at aabne Kisten og tog forskellige Ting frem, kostbare Sjaler og Silke og andre Tøjer samt Sager af Guld og Sølv.

Det var til Frøkenen, meddelte han og bredte det ud for hende. Men der var ogsaa Gaver til alle Nis' tidligere Venner, til Husbonden og Konen og Gretes Onkel, og bevæget forstod man, at ingen havde han glemt. Og stor Glæde og Jubel greb alle. Saadanne Kostbarheder var aldrig før set af nogen der paa Egnen.

Men endelig blev der stille i Stuen. Nis var altsaa ikke død Man saa hen paa Grete. Man blev pludselig Vidne til et Møde mellem to Elskende, der havde været adskilt ved tusinde Mile og dog været hinanden nær.

Nu fik Konen og Pigerne travlt med at beværte den fremmede, det bedste, som Gaarden ejede blev sat frem for ham. Og med store Øjne sad man og lyttede til, hvad han havde at fortælle om Nis fra Bombøl.

Han var bleven en stor Mand; som fattig Matros var han kommen ud til Hollandsk Indien. Den fremmede havde selv hørt ham berette om sit sælsomme Liv og sin Flugt fra Hjemmet og først flere Aar efter havde Nis erfaret at Krigen var slut.

Den fremmede talte om ham med Stolthed. Under store Farer havde han kæmpet baade med de Indfødte og Sørøvere, som havde huseret derude, og han var blevet berømt som en Helt. . . . Nu var han rig og ejede store Plantager og en høj Stilling i den hollandske Stats Tjeneste.

Den fremmede saa over paa Grete, der sad med skinnende Øjne og lyttede til. At Nis fra Bombøl havde en Pige kær i Hjemmet, havde man længe vidst derude, sagde han, han havde et Par Gange snakket om at rejse hjem for at hente hende, men var hver Gang blevet forhindret. . . . Og nu havde han sendt ham.

Den fremmede smilte.

Nis var ikke i Tvivl om, at hvis Frøkenen var i Live, ventede hun endnu paa ham og vilde følge med den lange Vej ud til ham. . . . Og jeg har nu set, Gud være lovet, at det er sandt, sluttede han.

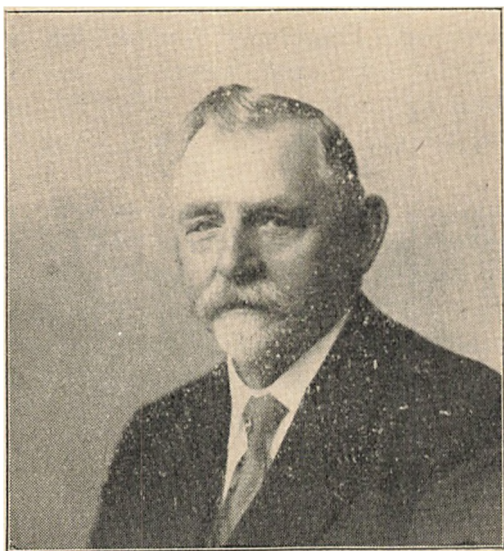
Den fremmede og Onklen blev Natten over paa Gaarden, og tidlig om Morgenens forlod Grete Bombøl sammen med dem. Mange Mennesker var strømmet til og fulgte hende til Stranden, hvor den ene efter den anden traadte frem og tog Afsked med hende. Hun var forvandlet for dem, hun stod med taarefyldte Øjne som en Brud, der skulde forlade Slægt og Hjem for at drage til sin Brudgom. Det var, som om hun kun havde ventet i Dage og ikke i mange Aar.

Et langt Liv i vor Folkesags Tjeneste.

Den gamle Kæmpe,
Jordkamp-Veteranen J. H. Schmidt, Vojens.

Af C. J. Bech. (F)

I Skæbnetider søger man Raad hos de Gamle. Det gælder det enkelte Menneske, som det gælder et Folk. Saa længe alt gaar af sig selv, spørges der ikke om Livs-erfaring. Men den Dag, da Vanskelighederne melder sig, bliver man lydhør for erfaren Mands Tale — ja trænger til at fortrøste sig ved den.

I de Tider, vi nu gennemlever, gør det godt at møde en gammel Kæmpe som J. H. S c h m i d t, Vojens. Hvor

forunderligt i Grunden, at vi endnu iblandt os har en Veteran fra Nationalitetskampens mest bevægede Tid, saa rask og rørig, saa aandsfrisk, mandig og djærv — og dog saa gammel, at han har hørt Kanontordenen fra Kampen om Dybbøl i 1864, har gennemlevet hele Fremmedherredømmets lange Tid, har taget sin Tørn med i Afstemningstiden og i Genforeningsarbejdet og er nu, efter Besættelsen den 9. April 1940, sammen med sit Folk paa Vej mod det usikre Fremtidens Land. Denne sidste skæbnets Begivenhed i hans lange Liv har dog, som vi her skal høre det af hans egen Mund, saa langtfra berøvet ham det Mod og Lyssyn og den Tillid til Udviklingen, som har kendetegnet hans rige Virke i vor fælles Folkesag.

For ham selv blev Milepælene paa hans lange Livsbane følgende: Født den 22. August 1857 i Bredevad, dimitteret fra Tønder Seminarium 1878, Lærer i Havnbjerg til 1882, herefter i Skodsbøl til 1888 og i Snogbæk til 1899. Fra 1899 i Jordkampens Tjeneste, først i 5. Oktober-Foreningen og fra 1910 til 1922 i Nordslesvigs Kreditforening. Fra 1907 til 1940 Ejer af Vojensgaard, som han købte af den tyske Major Kosegarten. Den er nu overtaget af Plejedatterens Søn, Knud Schmidt Petersen.

J. H. Schmidt var en Lærer, der følte sin Gerning som et Kald og havde svært ved at opgive den, da han i 1899 — efter 21 Aars Lærergerning — paa Grund af sit danske Sindelag fik Valget mellem Tvangsforflyttelse til Angel eller Afsked.

Han valgte det sidste. Man tilbød ham Pension, men han svarede: — Jeg fejler ikke noget!

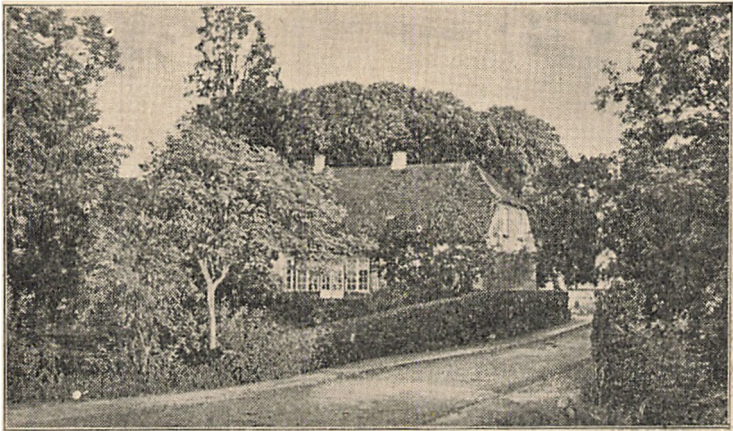
Og saaledes gik det da til, at denne Afskedigelse førte den unge danske Lærer, der nu stod ledig paa Torvet, over i Jordkampens Tjeneste, hvor man netop havde Brug for

en Mand med Egenskaber som J. H. Schmidts. Han havde under sin Gerning i Snogbæk truffet H. P. Hanssen og var blevet stærkt optaget af det Organisations-Arbejde, som nu paa alle Omraader var kommet i Gang for at styrke og bevare Danskheden under de stadigt skærpede Fortyskningsbestræbelser. 5. Oktober-Foreningen var et Led heri og et Modtræk mod den tyske Nybyggerforenings Virksomhed. Det var gode danske Mænd som Magister H. V. Clausen, Grosserer Holger Petersen, Godsejer, Landstingsmand Villars Lunn, Skolebestyrer Niels Hjort, nuv. Højesteretsadvokat Fr. Bülow og Højesteretsassessor Nellemann, der havde sat sig i Bevægelse for til dette Formaal at indsamle en Fond paa 600,000 Kr. Denne sikrede i Aarene fra 1899 til 1910 237 Ejendomme hernede til en samlet Værdi af 12¹/₂ Mill. Mk. paa danske Hænder. Og da i 1909 Nordslesvigs Kreditforening oprettedes som et Modtræk overfor den tyske Hofebank og Bosættelsesselskabet, fortsattes det Arbejde, i hvilket J. H. Schmidt var Sjælen, i 5. Oktober-Foreningens Spor og sikrede yderligere 349 Ejendomme til en Værdi af 18¹/₂ Mill. Kr.

Med denne sin Gerning i Kampen om Jorden skrev J. H. Schmidt sit Navn i Nationalitetskampens Historie. Jordkampen personificeredes saa at sige i hans stovte Skikkelse, mod hvilken alle Angreb prellede af. Endnu saa sent som for faa Aar siden kunde man være sikker paa at se ham paa Talerstolen, naar den stadig standende Kamp om Jorden var til Drøftelse, og høre hans mænende Røst give Udtryk for det Kampmod og den fortættede Energi, han alle Dage var i Besiddelse af.

Nu er der blevet stille om ham. Han har trukket sig tilbage fra de fleste af sine Hverv, men i hans smukke nye Hjem hos Plejedatteren, Fru Marie Petersen, ved Siden af Vojens Kirke søger mange hans Raad og Bistand,

og det hænder stadig, at han ved de hjemlige nationale Fester siger et Alvorsord til den nye Slægt. Han har vedblivende sine Meningers Mod og hejser sit Flag naar han finder, at det skal op, og hans Eksempel har smittet, saadan at Vojens nu og da har flaget paa Dage, hvor man andetsteds lod være.

Vojensgaard

Man forbløffes over denne 85-aariges Vitalitet. Stemmen er lige saa sikker som i hans Velmagtsdage, Smilet lige saa ungdommeligt friskt, og omend Haaret er hvidt, er der nok af det til en kraftig Skilning.

— Der er Kræfter, som ikke svinder med Aarene, siger J. H. Schmidt, naar hans høje Alder kommer paa Tale. Vor Kristentro og vor Danskhed vokser sig stærkere og inderligere, jo ældre man bliver. Ogsaa M a a l e t for vort Liv bliver større, jo højere man naar op i Alderen. Og til at naa det største Maal skal der de fleste Kræfter. . . .

Der blev ikke sunget ved J. H. Schmidts Vugge, at

han skulde naa saa høj en Alder. Hans Forældre og en ældre Broder døde tidligt af Tuberkulose, og da han forud for sin Optagelse paa Tønder Seminarium vilde tegne en Livsforsikring, fik han Afslag fra Selskabet, idet Lægen, der undersøgte ham, fandt det tvivlsomt, om den unge Jes Hansen Schmidt vilde naa de Trediv.

Det var saaledes ikke lyse Aktiver i legemlig Henseende at starte en Livsbane med. Hans Hjem i Bredevad var et Smaakaarshjem, hvor Tilværelsen altid var Arbejde og Kamp med Vanskeligheder. Han fik ingen klingende Mønt i Arv, men hvad der er mere værd, tog han med sig fra Hjemmet: den rette Indstilling overfor Livet. J. H. Schmidt taler gerne om denne sin Arv hjemmefra, Arbejdsomhed og Nøjsomhed, parret med sand Guds frygt. Tidligt lærte han at kende Glæden ved at kunne hjælpe til og Lykken ved at kunne hjælpes ad. Jeg tror, siger han, at den Arv er Skyld i, at alt er lykkedes saa godt for mig.

Der blev ikke talt megen Politik i J. H. Schmidts Hjem, og først paa Seminariet blev hans Danskhed, en Arv fra Moderen, ham rigtig bevidst. Det skete ved hans første Møde med Fortyskningsbestræbelserne. Som det gik ham senere hen i Livet, fyldtes hans Sind ved dette første Møde med Uretten af en stærk Harme. Det blev pludselig forordnet, at al Undervisning paa Seminariet skulde foregaa paa Tysk, og Forandringen gennemførtes saa rigoristisk, at Betegnelsen paa Klasseværelserne blev ændret fra „Afdeling“ til „Abteilung“. Nogle af de dansk-sindede Elever forsøgte i den Anledning at rette Betegnelsen til den oprindelige. De blev kaldt for Rektor og truet med Bortvisning. Fra det Tidspunkt stod det J. H. Schmidt klart, hvor han nationalt hørte hjemme. Her paa

Seminariet traf han en lidt ældre, lige saa dansk Kammerat, den senere Redaktør af „Flensborg Avis“, Jens Jessen.

Det var en god ung dansk Lærer, som i 1878 blev kaldet til Havnbjerg Skole, hvortil han hjemførte sin Hustru, Cathrine Mathiesen fra Bylderup, der trofast fulgte ham gennem Livets Omskiftelser. Hun døde i 1916.

Med stor Kærlighed mindes J. H. Schmidt sine Aar som Lærer blandt sønderjydske Bønder. Det var dengang — i Firserne især — nedadgaaende Tider, men der fandtes et stærkt Sammenhold indenfor Landbostanden, en Hjælpsomhed og Samfølelse, som i lige Grad kom til Udtryk overfor Tidens økonomiske og nationale Trængsler. Levevilkaarene var anderledes dengang, men man hjalp hinanden i stort og smaat, og der var en Inderlighed i Sammenholdet om det danske, som man i vore Dage næppe kender til.

J. H. Schmidt lægger dog ikke Skjul paa, at han betragter sit Arbejde i Jordkampens Tjeneste som sin egentlige Manddomsgerning. I sit Skrivebord gemmer han en gammel Protokol, en Slags Dagbog fra disse Aar, i hvilken han Dag for Dag har nedskrevet en udførlig Beretning om sine Rejser og øvrige Bestræbelser for at sikre dansk Jord paa danske Hænder. Den begynder den 16. Februar 1899 med Beskrivelsen af J. H. Schmidts første Dag som „Ejendomskommissionær“, hvor han paa Dover Mark i Lintrup Sogn havde samlet en Kreds af danske Tillidsmænd for med dem at drøfte Stillingen der. Man har set adskillige harmelige Eksempler paa, beretter Schmidt fra Mødet, hvorledes Folk, der vilde regne sig som Danskere, havde solgt til Tyskere, endog til en lav Pris. De stedlige danske Tillidsmænd fik nu til Opgave vaagent at holde Øje med mulige Sælgere og Købere og

nøje registrere Udviklingen paa dette særlige Omraade. Først naar der var Brug for 5. Oktober-Foreningen (senere Kreditforeningen), skulde Schmidt træde hjælpende til. Denne hans første Rejsedag resulterede iøvrigt senere i Nis Gammelgaards Erhvervelse af Gaarden i Dover.

Det var ofte lange og besværlige Rejsedage for J. H. Schmidt. Tit begyndte Dagen Kl. 4 Morgen. Det var i Dagvognenes Tid. Senere kom Smaabanen. Uden for de faste Ruter gik Rejsen med lejet Hest og Vogn. Ofte blev det Midnat, før han efter en anstrengende Dag med mange besværlige Forhandlinger naaede hjem til Villa „Clara“ i Haderslev, hvor han træt, men med Glæde og Tilfredshed, kunde berette om Dagens Resultat: endnu en Ejendom sikret i dansk Eje.

Læreren var blevet Ejendomskommissionær. Et vanskeligt Spring, skulde man tro. Det hed sig imidlertid snart, at den, der vilde pudse J. H. Schmidt, skulde staa tidligt op. Stolt klarede han alle Skær og skabte Respekt om sit Navn.

Spørger man ham, om det alligevel ikke ofte, i hvert Fald i den første Tid, faldt svært for ham at træffe den rette Pris paa en Ejendom, svarer han med en beskeden Henvisning til, at han havde det Held at begynde under stigende Konjunkturer, en Stigning, der jo fortsattes, saa længe Arbejdet varede. Men i en Jordkamp, føjer han til, vil Priserne af sig selv blive for høje, eftersom der jo der altid er to Købere.

Hans Stemme bliver varm, naar han mindes disse Aar:

— Det var en dejlig Tid at arbejde i, og Samarbejdet med Tillidsmændene i de forskellige Sogne — det var jo for det meste i Haderslev Amt, vi da satte ind — var en rig Oplevelse for mig. Mange af dem var ældre end jeg,

og den Tillid, hvormed de mødte mig, gjorde godt. Jo, det er noget stort at være med i et Arbejde, der som dette er en Nødvendighed for et Folk, og jeg er taknemlig over, at det lykkedes for os, og glad for at have været med i det. Vi kunde, fordi vi vilde, og fordi vi troede paa vor Sag og satte alle vore Kræfter ind paa den. Det var de gode sønderjydske Hjem, som holdt Stillingen for os dengang. Nu er vi splittet og spredt i saa mange forskellige Foreninger, synes jeg, men dengang havde vort Arbejde kun det ene Formaal at styrke Danskheden. Sammenlignet med Nutiden, hvor saa meget, synes jeg, er med til at forflygtige Arbejdet og Bestræbelserne, var der dengang mere Inderlighed i alt. Og meget mere Sammenhold. Ogsaa Ungdommen er anderledes nu, og Hjemmene ligesaa. Jeg kan heller ikke rigtig forlige mig med Udviklingen paa Folkeholdets Omraade. Da jeg havde Vojensgaard, blev vore Folk der ofte i ti og femten Aar. Naar der kom en ny Mand, regnede baade han og vi stiltiende med, at han blev i Aarevis. Nu vil man jo knap høre Tale om Helaarsfæste. Jeg synes heller ikke, at det sociale Skel var saa stort dengang, som man nu vil gøre det til — i hvert Fald ikke paa Landet. Med Faren for at blive beskyldt for at være gammeldags i mit Syn paa disse Forhold vil jeg hævde, at Udviklingen her ikke er gaaet i heldig Retning. Jeg tror stadig paa Sammenholdets Nødvendighed, hvor der skal opnaas noget af blivende Værdi. Et stærkt og ubrydeligt Sammenhold har altid bragt os de Resultater, vi higede efter, og det er ogsaa, hvad vi i vor nuværende Situation først og fremmest har Brug for.

— Hvordan tog en Mand som De den 9. April 1940?

— Jeg tog den med Ro. Der kom en god Bekendt ind til mig paa Vojensgaard og spurgte fortvivlet: — Hvad

skal vi dog gøre? Jeg svarede ham: — Ikke noget. Det skulde have været gjort Nu er det for sent. — Jeg har altid været en Modstander af Krig, men jeg mener, at vi har Pligt til at forsvare, hvad der er vort. Det gælder den enkelte af os, og det gælder os som Folk. Og skulde vi ikke værne om de Værdier, der for os er de største? Der kommer et Tidspunkt, hvor man skal sige Nej. Ellers kommer vi ind i noget forfærdeligt og er færdig som Nation. Efter min Mening aabenbarede den 9. April noget, vi havde forsømt. Og vi maa saa nu tage Lære af Fejlene og indrette os bedre for Fremtiden.

— De nærer ikke Frygt for Fremtiden?

— Nej, ikke det bitteste! Vi har i vor danske Historie oplevet Sejre og Nederlag — men aldrig et Nederlag, efter hvilket vi ikke har rejst os. Saadan vil det ogsaa gaa denne Gang. Vi skal nok komme paa Benene igen, men der skal Kræfter til. Vor Danskhed er intet mindre end en Urkræft, ved vi, som intet kan faa Bugt med. Det viste vi vore Modstandere under Fremmedherredømmets Tryk. . . .

Og saa spørger vi da til Slut den gamle Kæmpe, som aldrig har kendt til at staa tvivlraadig eller vaklende i sit Syn paa Tiden og dens Opgaver, hvad han vil ønske for den Ungdom, der gennem disse Trængselstider skal bære Danmark ind i Dagen ny?

Fast og beslutsomt lyder Svaret af den gamle Lærers Mund:

— At den rigtig maa være klar over, hvad det vil sige at være dansk, og holde af det — og at den altid vil være rede til at bringe det Offer, der kræves af en dansk Ungdom!

Slesvig, vort elskede omstridte Land -

Forfatterens Hundredsaarsdag.

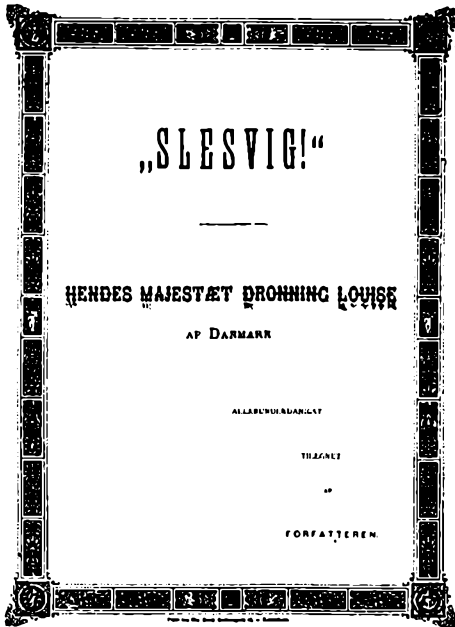

En af de Sange, der er bleven sunget med inderlig Varme i danske Hjem og ved Møder i Sønderjylland saavel som nordfor Kongeaen, og som har bidraget til at holde Modet oppe og Haabet levende gennem to Slægtled under Tidens Tvang og Tryk, er »Slesvig, vort elskede omstridte Land«. Digteren har formaaet at gribe Stemningen og give Udtryk for Tidens Tanker og Følelser.

Forfatteren var Overtelegrafist Th. Thaulow i København, og det er ogsaa ham, der har komponeret Melodien, hvis inderlige Tone smelter saa godt sammen med Ordene. Han skrev Sangen i Anledning af et Folkemøde paa Skamlingsbanke og den udkom, baade med Tekst og Melodi, i 1876, tilegnet »Herdes Maje-stæt Dronning Louise af Danmark«.

Th. Thaulow var født den 24. Maj 1842. Han var en varmtfølende, nationalsindet Mand. Men han havde ogsaa Hjerte for de smaa i Samfundet, for dem, der havde Hjælp behov. I 15 Aar var han Formand for Foreningen »Fattiges Juleglæde«. Og dengang, da man endnu ikke kendte til social Forsorg som nu, havde de velgørende Organisationer jo langt større Opgaver at løse. Thaulow tog sig ivrigt af Arbejdet og, rig paa Idéer som han var, forstod han at samle baade Medlemmer og

Midler til Juleuddelingen. Foreningen støttedes af Kongehuset. Kongen var dens Protektor, hvad der maaske har været medvirkende Aarsag til, at Thaulow tilegnede Dronningen Sangen. Hun omfattede jo ligesom Kong Christian IX den tabte Landsdel med de varmeste Følelser.

Thaulow skrev forøvrigt flere Digte og satte selv Melodier til. Men det lødigste af dem blev dog »Slesvig«. Det blev staaende og er sunget i de Tusind Hjem til Trøst og Opmuntring for mange i tunge Tider:

Brødre, hold ud, holder tappert ud!
Stol paa vor Sag, men dog først paa Gud!

Sammenhold, Udholdenhed, Tro paa vor Sags Retfærdighed og Tillid til Rettens Sejr — er det ikke altid og under alle Forhold det, vi trænger til at blive mindede om! Ogsaa i den Tid vi nu oplever. Og Ordene i sidste Vers:

Omstridte er vi, dog enige i,
Dankongen vi som vor Fyrste vi kalde.
Elskede Drot, med hver Dansk staa os bi!
Alle med dig vil vi staa eller falde.
Hvad der end sker, vil vi holde Stand,
Aldrig vi svigte vor Drot og Land!

de kan, om end i en noget anden Stemning og med en anden Baggrund, end da de blev skrevet, med større Ret end nogensinde synges i Dag, og de udløser Tanker og Følelser, der ligger dybt i hvert dansk Hjerte.

Niels Hansen.

Et Frieri

AF
K. M. Gubi.

Der var »ungt Besøg« ude hos Jørgen Bruhns paa »Søndergaard«.

De havde faaet Kaffen og sunget nogle Sange af »den blaa«, og nu gik Snakken lystig i Munden paa hinanden, rigtig saadan som det skal være, naar unge Mennesker kommer sammen til Aftensæde, Der var et Par Kærestefolk, som lige havde faaet Ring paa; de maatte naturligvis holde for.

De blev drillet ikke saa lidt, saadan i al Gemytlighed, forstaar sig. Saa lige med eet er der en, der siger til Pigen, — Karen hed hun: »Høe, sej mø, hvon gek et i Grønden te, law Niels han fri te dø, hvad sojj han?«

Karen blev helt betuttet og rød i Hovedet, og saa slap det saadan ud af Munden paa hende: »Sojj, hvad han sojj, han sojj sommind aller nowe Ting!«

Det skrannede de jo af, og Jakob Smed, det lange Spektakel, der altid var saa rask i Munden, han var der jo med det samme: »Nej, se da, Karen, sojj han værkle slet enne Teng; de va da grow, ka sån nowe værkle komm hel a sæ sjel, — snac lissom en Slaws Influenza?«

Om nu gik det saa løs med denne her Frieri-Snak et Stykke Tid.

Ellen, Jørgen Bruhns Kone, kom hen og gav sit Besyv med, og det endte da selvfølgelig med, at hun ogsaa maatte i For-

hør. Nu skulde hun værsgod fortælle om, hvordan det gik til, da Jørgen Bruhn friede til hende. »Ja, læv os høe de, Ellen«, sagde Jakob Smed, »vi, Onng ha jo godt a å læe!«

Ellen sad lidt og saa hen for sig. Der laa et Smil om hendes Mund, og Øjnene skinnede saa blankt; man kunde se, hun var langt borte i Minderne, og omsider siger hun saa: »Ja, de k u n n d i Gronden nok blyw en Historie ue a de, hån begyndt sommind med å gi mæ jen ved æ Hoj!« Nu kan det ellers nok være, de begyndte at spidse Ørerne, og de plagede Ellen for at blive ved, den Historie m a a t t e de virkelig høre, det var da en vis Vej.

Men Ellen rejste sig med ect: »Nej, de skal I no ælywl it ha å vee«, sagde hun, »de æ it nowe få Bøen«.

Det hjalp ikke, hvor meget de saa plagede hende, Ellen satte sig til Klaveret, og saa sang de, og saa blev der ikke snakket mere om Frieri den Aften. — Det var nu ellers rigtig nok, hvad Ellen sagde; der kunde nok fortælles en lille Historie om hende og Jørgen og den lidt mærkelige Maade, han indledede sit Frieri til hende paa; — og her kommer den saa — »sind omsie!«

*

Ellens Far, Jens Henriksen, var Købmand og boede i et lille Hus ved Vejen ud til Skoven. Det var et gammeldags, straa-tækt Hus og lignede egentlig grumme lidt en Forretningsbygning.

Den, der ikke var stedkendt, kunde saamænd let træffe at gaa der forbi, uden at lægge Mærke til, at her boede en Købmand, tilmed da Huset laa et lille Stykke fra Vejen, saa man skulde hen ad en Gang med Bøgehæk paa begge Sider for at komme hen til Butiksdøren.

Kom man ind i Butikken, der ikke var ret stor, kunde man snart se, at det ikke var nogen særlig m o d e r n e Forretning, der blev drevet her. Der var Varer nok af alle Slags, men Udstilling og den Slags Ting blev der nok ikke gjort meget ved.

Der var kun eet Butiksvindue ved den ene Side af Døren, og her stod for det meste et Par Pakker »Persil«, lidt Pottetøj og nogle andre Smaating; og det var sjældent, der blev flyttet om paa d e t.

»Folk vee jo hvor æ boe, å di vee vel for æ meest osse, hvad di gæ te Høkers ette«, sagde Jens Henriksen. Det andet Vindue, der slet ikke var »butiks«, var næsten det kønneste, for her havde Ellen altid et Par smukke Blomster staaende. Det saa jo heller ikke videre forretningsmæssigt ud, men Folk kunde godt lide at se det, saadan var de nu vant til det. Og i det hele taget kunde de, der eengang havde faaet begyndt at handle hos Jens Henriksen, godt lide at komme der; Varerne var gode, han var en flink Mand at handle med, og Priserne var der heller ikke noget at sige til.

Og noget gjorde Jens Henriksen nu ogsaa ved det med »Udstillingen«, — jo Ret skal være Ret!

Ude ved Døren stod der, alt efter, hvad Tid det var paa Aaret, en Skovl og en Spade, nogle Roehakkere eller et Par Tørvekurve eller hvad andet Værktøj, Bønderne nu kunde have Brug for til de forskellige Aarstider. Det var nu hans Maade at »følge med Tiden« paa, han havde selv været Bonde i sine unge Dage.

Hans Kone var død, da Ellen endnu var en lille Pige, og saa var det, han solgte sin Gaard og gav sig til Høkeriet. Lidt Penge havde han at sætte i det, og da han var en besindig Mand, og ikke slog større Brød op, end han kunde bage, var han efterhaanden kommet til at sidde saadan rigtig godt ved det.

Siden hans Kones Død havde en Søster holdt Hus for ham, og saa havde han jo Ellen.

Hun var en lille »knøv« een, og Hænderne sad godt paa hende, saa hun begyndte tidligt at hjælpe til i Butikken.

Da Ellen var et Par og tyve Aar, havde hun været ude at tjene et Par Steder og været en Vinter paa Højskole. Nu gik hun saa hjemme hos Faderen, og han havde saa smaat begyndt at regne med, at hun nu skulde blive hjemme. Det vil sige da for en Tid, for han var jo nok klar over, at alle Dage fik han næppe Lov til at beholde hende, saa stor og køn en Pige, hun efterhaanden var blevet.

Han havde nok lagt Mærke til, at der var ikke saa faa af de unge Karle i Byen, der var blevet hans Kunder, nu siden Ellen var kommet hjem, og det for det meste var hende, der passede Butikken. Og Ellen havde et Smil og et lystigt Svar

ved Haanden til hver en Tid, og nægtes kan det vel heller ikke, at hun sommetider drev lidt Løjer med en og anden af de unge Fyre, der var kommet til at kigge lidt for dybt i hendes blaa, skælmske Øjne; — men derved blev det saa ogsaa.

»Min lille Vildkat«, kaldte hendes Far hende sommetider.

*

Ude hos Søren Sivkær paa »Søndergaard«, den Gaard, hvor Ellen og Jørgen nu sidder som Mand og Kone, tjente Jørgen Bruhn, som Forkarl. Han var fra Nabosognet, — en stor og kraftig, lidt tung Fyr at se til og dygtig til sit Arbejde. Hans Forældre var begge døde kun nogle faa Dage efter hinanden, af den »spanske Syge« den samme Vinter, han selv var kommet hjem fra fransk Fangenskab, saa nu stod han helt ene i Verden. Søren Sivkær var godt tilfreds med ham: »Han er en groø Kåel«, sagde han, »men somtie kan en mærkk, han gæe å spekkeler o nowe, å så skal en lad ham pass sæ sjell; a trowe, de kunnd væ hall farlig å drell ham, næe han hæe di Ture«.

Helt fra Barn af havde Jørgen haft et noget tungt Sind, han havde det nok efter Moderen, og det, han maatte igennem i Krigen, havde jo ikke gjort det lettere for ham. I den første Tid efter at han var kommet hjem, var det næsten, som om han var blevet helt menneskesky; han gik helst ude paa Marken uden at tage sig noget videre for.

Men efterhaanden som han igen kom i Gang med at arbejde, kom der jo da mere Ro over ham, og nu gik han altsaa her ude hos Søren Sivkær og passede sit Arbejde, — og passede det godt, og var forresten en flink og omgængelig Karl, skønt ikke meget talende saadan til daglig.

Han havde det næsten bedst med sig selv, naar han gik ude paa Marken og fulgte sit Spand Heste. At gaa dér saa rolig, Fure op og Fure ned, det kunde tit give ham saa god en Ro i Sindet. Han havde et godt Blik for, hvad skønt han saadan kunde se omkring sig.

Men alligevel havde han i sit Sind en sær, knugende Angst for at give sig hen til og aabne sit Sind for noget af alt det kønne og gode, han saa tit gik og længtes efter. Det var, som om han ikke kunde slippe fra den forbandede Krig!

Og sommetider, naar han gik derude paa Marken, kunde han endnu blive ligesom helt vild ved at tænke paa, hvad han havde været med til derude ved Fronten. Hvad hjalp det saa, at han gik her saa rolig og passede sit Arbejde, som om alting var, som det skulde være. Og alle de andre, hvordan var de i Grunden, rolige og flinke Folk, ja vel, glade og lystige sommetider, og gode mod hinanden kunde de jo ogsaa være saa tit; men hvordan var de i Virkeligheden, naar alt det, der var Vane, alt det, de havde lært og var blevet opdraget til, blev skrællet af dem.

Aa, han vidste det, — vidste det saa alt for godt, hvordan Mennesker kunde være, naar Dyret kom op i dem. »Eller Djævelen selv fo'r i dem«, tænkte han sommetider.

Og han selv, hvordan var han selv, hvordan var han, den Gang — — —?

Saa, nu var det der igen, det Syn, han aldrig kunde blive kvit, det han drømte om om Natten, saa han laa badet i Sved, naar han vaagnede. —

En Skyttegrav, skudt sønder og sammen, og Englændere, der stormede, kom og kom og blev ved, som var der ingen Ende paa det. Og han kunde se sig selv staa klempt op i et Hjørne ved Resterne af et Brystværn og se dem fare forbi, den ene efter den anden, uden at faa Øje paa ham. Nu maatte de da vist snart være kommet forbi alle, saa han kunde prøve paa at komme tilbage med sine Kammerater.

Men nej, der kom een endnu, en ung, bleg Fyr som han selv. Han var lige ved at løbe forbi, ham ogsaa, men nu saa han ham, standsede og hævdede sin Bajonet. — Jørgen saa hans Øjne i et kort Sekund, der var Angst i dem; han var bange, bange som han selv var det!

Men hvorfor — det spurgte Jørgen Bruhn sig selv om Gang efter Gang — hvorfor løb han saa ikke; han kunde jo være rendt forbi ligesom alle de andre. Men han vilde nok slaas! Godt, saa skulde han — —, og saa svang Jørgen Bruhn sit Gevær som en Kølle over sit Hovede, og saa — —!

Prr — —, dér gik Ploven af Jorden, det var nok en Sten.

Aa ja, han stod lidt, støttede sig til Ploven og strøg sig med Haanden over Panden.

Sikken et kønt Vejr, det i Grunden var, — og som Fug-

lene sang; og dér, et Par Agre længere over mod Skoven, gik Niels, Andenkarlen, og sang bag sin Plov. Hør, hvad var det, han sang:

Men gælder det at stride
for Frihed, Liv og Fred,
jeg lægger alt til Side
og gaar i Kampen med!»

Aah, ja, saa ung, han var, Niels, — forresten en rigtig flink og god Dreng. Naa, det var nok Fyraften nu:

»Saa spænde vi a', Niels!«

Det var Søren Sivkær, der var Skyld i, at Jørgen kom med til Møde i Forsamlingshuset; »æ Hus«, som Folk kaldte det med en god, fortrolig Klang i Stemmen. Han, Søren, var Formand for Foredragsforeningen. Forresten var han Nørrejyde, kommet herved ved Genforeningen. Han var en rigtig flink og skikkelig Mand, lidt troskyldig vel nok, og ovenud vigtig af sit Hverv som Formand. Og Jørgen gik da i Grunden kun med, fordi han kunde mærke, Søren var glad ved det.

Her var det, han første Gang saa Ellen.

Hun sad paa den forreste Bænk og sang med de andre. Jørgen sad paa en Bænk ovre ved Vinduet, og Søren Sivkær stod oppe ved Talerstolen og gjorde sig Umage for at ligne Degnen, naar han stod og sang for i Kirken.

Jørgen Bruhn blev efterhaanden en stadig Gæst i Forsamlingshuset. Først for at gøre Søren Sivkær den Glæde, siden fordi han her kunde regne med at se Ellen, og med Tiden da ogsaa fordi han virkelig kom til at synes godt om det, enten det saa var Sang, Foredrag eller Oplæsning, der blev indbudt til. Men alligevel havde han, — og tit naar de Ord, der blev talt, og de Sange, der blev sunget, havde gjort mest Indtryk paa ham —, en sær trykkende Fornemmelse af at staa udenfor det hele, det var stadig denne Angst for at lade sig gribe, at give sig hen, og netop her, hvor han var sammen med saa mange andre unge, fik det ham tit til at føle sig endnu mere ensom.

*

Ogsaa i Jens Henriksens Butik fik han sin Gang. Han kom der som saa mange af de unge Karle dels for at købe Tobak og

andre Smaating, dels for at snakke med Ellen. Eller i hvert Fald da for at se hende, for med Snakken blev det nu ikke til en hel Del for ham.

Han kunde i Grunden bedst lide at komme der, naar der var flere Folk i Butikken. Saa stillede han sig hen lidt til en Side, som om han havde god Tid, og lod, som han betragtede Varerne. Saa kunde han saa dejligt staa og se paa Ellens Hænder, naar hun vejede af.

Det kunde nok ske, naar der var unge Folk i Butikken, at de kom til at tale om noget af det, de havde hørt i Forsamlingshuset. Ellen havde faaet ikke saa lidt ud af den Vinter, hun havde været paa Højskole, og hun fulgte godt med i, hvad hun hørte.

Der var en Mejerist, der hed Klaus, han vilde gerne føre et stort Ord, navnlig da naar Ellen hørte paa det. Han talte altid meget om »det kulturelle«, det var saadan et Udtryk, han havde hørt; han syntes det lød saa flot. Han talte saadan halvvejs »fint«, for han havde været i tre Maaneder paa et Mejeriovre paa Sjælland.

»Han seje »Je« te sæ sjell å »Do« te en Pandkagg«, sagde Ellens Far, Jens Henriksen om ham.

Ellen prøvede undertiden ogsaa paa at faa Jørgen til at sige sin Mening, men han gav for det meste et undvigende Svar. Det ærgrede hende lidt, for hun havde paa Fornemmelsen, at hans Mening maaske nok kunde være værd at høre. Engang imellem drillede hun ham lidt, fordi han var saa tavs, men hun fortroed det gerne bagefter, hun kunde mærke, at han var slem til at tage det alvorligt, der kun var ment som en Spøg.

*

Saa gik en Sommer paa Hæld, og en Søndag skulde der saa være Efteraarsmøde i »æ Hus«. Det var en af Søren Sivkærs store Dage. Han øvede sig i mange Uger paa den Velkomst-Tale, han som Formand ved denne Lejlighed skulde holde. Han læste alle de Referater, han kunde finde i Avisen fra Møder rundt omkring, og det var navnlig de Ord, den paagældende Formand havde brugt til Velkomst og til Afslutning, han studerede. Han havde med Tiden faaet samlet sig et helt Lager af den Slags Vendinger og Udtryk. Det gjaldt jo om at vise Folk, og da ikke mindst de fremmede Talere, at her var en For-

mand, der havde Ordet i sin Magt, en Mand der, om saa skulde have været, gerne kunde have holdt hele Foredraget selv, ja.

Salen var fuld af Folk; der blev sunget en Sang, og saa gik Søren Sivkær »o æ Stok«. Han rømmede sig et Par Gange, tog sit Ur op og lagde det foran sig paa Talerstolen, strøg sig nogle Gange gennem Haaret, knappede omhyggeligt sin Jakke og begyndte:

»A vild gjan benøtt æ Lejlehie te, paa Bestyrelsens Vegne og med Forsamlingens Telslutning, å byd Jer oldsammel en rigtig hjærtelig Walkommen te vort Atterårsmøe. Å a vil henrett en særlig Walkommen te vores to Foredragsholdere, Hr. Højskolelærer Birk, å Hr. Pastor Valgmenighedspræst Sivesen, de to Mænd altsaa, som — æ — som te dæ altsaa hver paa sin Vis, æ kommen hæte å har lovet å vil hold en tankevækkende Foredrag få vos. Å a vild så gjan udtael den Ønske, å — æ — altsaa, gi Udtryk for, te vi mått faa et godt Møde, — som at te vi — æ — kan tej nowe med vos hjem, — altsaa, å kan væe vos te Gavn å te — æ — Oplysning sån i vor dawle Bedrøwt. Å hermed vil at så opgive Ordet te Fordel få den næste ærede Taler!«

Saa stolt som nogen kalkunsk Kok gik Søren ned af Talerstolen. Hans Kone, en lille trivelig en ligesom Søren selv, sad paa den forreste Bænk. Hun havde Taarer i Øjnene. Hvor var det endda skønt at høre, som Søren kunde belægge sine Ord. Hun var stolt af sin Mand.

Saa sang de endnu en Sang, og saa talte Højskolelærer Birk. Han var en ung, rank Mand med et godt, bestemt Udtryk i Ansigtet. Han vilde, sagde han, her, hvor han første Gang skulde tale i Sønderjylland, til sin Tekst tage et gammelt dansk Fyndord:

»Munter og modig bør Mand være, til han finder sin Bane«.

»Jeg synes«, sagde han, »at der kan være særlig Grund til at minde om dette Ord netop her, hvor der maaske er nogle, der bærer Minder fra »de fire onde Aar«, mørke Minder, der maaske truer med at dræbe Modet og Munterheden i deres Sind. Nu vil jeg slet ikke staa og sige til Jer at »det gaar jo nok«, og »Verden er nok bedre, end I tror« og alt saadan noget,

men jeg vil minde jer om, med dette gamle Ord, at der er noget, der hedder »at tage sig sammen« — trods alt. Det lyder som en Parole, en Befaling. At være munter og modig det er noget, som »Mand bør —, til han finder sin Bane«. — — — Luk ikke jert Sind om det, der tynger Jer, men prøv paa at finde en Ven, som I kan tale med i Tillid og Fortrolighed.« —

— — — — —

Ovre paa sin Plads med Ryggen til Vinduet sad Jørgen og lyttede, som han vist aldrig havde lyttet til en Tale før. Dette her var jo ligefrem mærkeligt!

Han sad dér med en Fornemmelse af at hvert Ord blev talt lige netop til ham. Som om den fremmede Mand, der stod dér og talte, kendte ham ud og ind, ja næsten bedre end han kendte sig selv. Og saa var der det, at han ikke stod og prøvede paa at gaa udenom eller bortforklare alt det, der var tungt og mørkt, men ligefrem talte om Pligt, Pligt til at tage sig sammen og sætte sin Villie ind paa at faa Magt over alt det mørke og tunge i sit Sind; jo, der var noget i det, som Jørgen syntes han kunde sige Ja til. Det var nok redelig Tale, den Mand førte.

Men da han saa begyndte at tale om dette her med at finde sig en Ven, som man kunde snakke med om det hele, da blev Jørgen straks lidt mere modfalden igen. En Ven — det var nok lettere sagt end gjort. Det vilde nok ikke blive let for ham, der altid havde saa svært ved at slutte sig til nogen af de andre Unge.

Saa var det han kom til at se paa Ellen.

Hun sad dér paa den forreste Bænk, hvor hun plejede at have sin Plads. Og lige med eet slog det ned i ham: Ellen, ja hun maatte vist kunne blive en saadan Ven for ham, hende kunde han have Tillid til, hun skulde — — —. Men som om den ene Tanke drog den anden efter sig, stod det ham pludseligt paa en helt mærkelig Maade klart, at det var noget helt andet, og noget meget mere end en Ven, han onskede, at Ellen skulde blive for ham. Han mærkede, hvordan denne Tanke jog Blodet op i hans Kinder.

Hvor var det dog i Grunden sært, at han først nu og saa pludseligt blev klar over det. Han havde jo nok længe haft det saadan, at han var glad for at være sammen med Ellen, og

længtes efter at se hende havde han ogsaa tit, naar der var gaaet et Stykke Tid, hvor han ikke havde truffet hende. Aah jo, han havde saamænd tit, maaske uden altid at vedgaa det for sig selv, gjort sig et Ærinde i Jens Henriksens Butik og købt et eller andet, som han strengt taget ikke havde særlig megen Brug for.

Og — han sad ligefrem her mellem alle de mange Mennesker og kom til at smile ved sig selv —, hvor havde han dog i Grunden tit set sig gal i Hovedet paa Klaus Mejerist, naar han stod og fedtede for Ellen, og pjattede op om »det kulturelle!«

Men nu vilde han snakke med Ellen, vilde han, ligesaa snart Mødet var forbi. Han følte sig saa glad og fri, som han ikke havde været længe.

Og saa sikker, ikke bare paa sig selv, men ogsaa paa Ellen og paa det Svar, hun vilde give ham. — Nu skulde der begyndes paa et helt nyt Blad —, Ellen og han! — Højskolelæreren Birk havde sluttet sin Tale. Jørgen havde nok kun hørt Begyndelsen, men den var ogsaa god nok, tænkte han, og klappede med de andre.

Saa sang de »Vi fik ej under Tidernes Tryk«, og Jørgen sang med, kraftigere end han plejede, han havde en helt god, lidt dyb Sangstemme.

Der blev snakket noget om det, da Folk gik hjem fra Møde: »De vå da groww, som han Søren Sivkærs Fåkael sang med ædaw.« — De to Foredrag var holdt, og Søren Sivkær havde, som han selv sagde, »i fa a, men vel valgte Ord« takket for dem, og nu var der til Slut lidt Sanglege for de Unge. Det var Jørgen ikke med til, han havde aldrig faaet lært at danse, han var jo blevet konfirmeret det Aar, Krigen begyndte.

Han stod ved Døren og saa paa det, han vilde jo snakke med Ellen, se at komme til at følges med hende hjem. Saa var det ogsaa forbi. Jørgen stod ude i Forstuen. Folk var ellers gaaet, men Ellen var ikke kommet ud endnu, hun hjalp vist til med at samle Sangbøgerne sammen.

Nu kom hun sammemn med Klaus Mejerist, — han havde hjulpet hende. Jørgen gik rask hen til hende: »Ka vi it følles ad hjem, Ellen, æ vil gjæn snakk med dæ.«

Det var nu alligevel slet ikke saa let at faa det sagt, og han var ikke rigtig glad ved at høre sin egen Stemme. Det kom

saa brydsk, næsten som om han vilde kommandere med hende; — bare hun nu vilde forstaa ham.

Ellen saa op paa ham. Det var da en løjerlig Maade at tale til hende paa, hvad mon han bildte sig ind.

Hun blev lidt kort for Hovedet, og derfor — ja, og saa fordi hun virkelig var lidt slem til at drille sommetider, det kan jo ikke nytte at nægte det — svarede hun rask og slog lidt med Nakken: »Naa, æ ska no ejsen følls med Klaus!«

Jørgen stod og stirrede paa hende og saa ikke videre begavet ud. Her havde han været saa sikker paa, at hun nok vilde forstaa ham og gerne vilde høre paa, hvad han havde at sige hende-, og saa stod hun og gjorde ligefrem Nar ad ham, og han, den anden, stod og grinede triumferende! Det suste for hans Ører, og pludselig var det, som om han kunde høre nogen sige de Ord, som han havde talt om Manden derinde i Salen. »— Munter og modig —«. Aa, saadan noget forbandet Vrovl, og det havde han været dum nok til at høre efter og lade sig rive med af!

Ellen saa paa ham igen, hvad mon der dog gik af ham: »Hvon er et do stæe å gloe«, sagde hun, »læ mæ no komm fåbi«, og saa skubbede hun lidt til ham.

Men da var det, at Jørgen blev ligesom helt ude af sig selv, og før han selv var klar over, hvad det var, han gjorde, fløj hans Haand i Vejret og traf Ellens Kind i et kort, skarpt Klask! Ellen tumlede et Skridt baglæns, og nu begyndte Klaus at blande sig i det. Han greb Jørgen i Armen og begyndte at bruge Mund, men Jørgen gav ham et Puf, saa han røg ind i Hjørnet under Trappen, og fo'r saa ud ad Døren. Udenfor blev han staaende et Øjeblik og saa ned for sig, saa gik han med lange Skridt, uden at se sig om, ad Vejen ud efter Skoven. Det Raseri, der var kogt op i ham, fortog sig lidt efter lidt, og tilbage blev kun en dump Fornemmelse af, at nu var alt forbi. Han havde slaaet Ellen, han var jo ligefrem en Bølle! Og hvor havde han dog i det hele taget været dum, at han havde kunnet bilde sig ind, at Ellen skulde kunne have noget tilovers for ham. Men een Ting var han klar over nu, han vilde væk herfra. Straks, endnu i Dag, vilde han pakke sit Kram og forsvinde. Han vilde ikke tale med nogen om det, heller ikke med Søren Sivkær. Han havde sin

Løn tilgode for hele Sommeren, den kunde de beholde, det var bare om at komme herfra, jo før jo bedre.

*

Ellen stod og holdt sig med den ene Haand ved Kinden, og Klaus fik sig samlet op og kom hen til hende. Han hikke-

„Men Jørgen da“, sagde hun bare.

de lidt efter Vejret, men kom snart rigtig til sig selv igen, og brugte en farlig Mund. Han havde nær glemt at snakke »fint«: »Nu skulde Ellen bare komme, saa skulde han nok følge hende hjem, og saa bagefter skulde han nok faa fat i Jørgen, den Bandit«, og hvad han nu ellers kunde vælte af sig.

Men Ellen smuttede fra ham og gik hurtigt hjemad. Hun gik ikke ind, men fortsatte ud efter Skoven til. Hun havde

nok ogsaa et og andet, hun skulde have tænkt over. Først var hun naturligvis ogsaa gal i Hovedet, hun gik og tænkte paa saadan en Overhaling, hun skulde give ham, Jørgen, næste Gang, hun traf ham, — saadan en Bandit!

Men med et blev hun staaende stille og saa ned for sig, som en, der kommer i Tanker om noget, man har glemt. En Tanke var faldet hende ind. Hvad mon det i Grunden var, han vilde have talt med hende om?

Mærkeligt nok, saa rask hun maa have været til at regne det ud, men somme Folk er jo nu engang raskere i Vendingen end andre. Saa meget er vist, da hun lidt efter fik Øje paa Jørgen, som han kom gaaende imod hende der paa Skovvejen, ja, da saa det virkelig ud til, at hun allerede var helt paa det rene med, baade hvad han vilde have talt med hende om, og hvad hun vilde have svaret.

I hvert Fald gik hun, da han var ved at gaa forbi uden at se hende, fordi han gik og stirrede ned i Jorden, ganske roligt hen og stillede sig i Vejen for ham.

»Men Jørgen da«, sagde hun bare, og tog ham med begge Hænder om Hovedet.

Og Jørgen, ja hvad skulde han vel snart gøre i den Stilling, han fik jo da ogsaa listet en Arm om hende, og saa sagde han: — — —. Naa, nej det er sandt, det var jo det, Ellen ikke vilde fortælle: »De vå it nowe få Bøen«, sagde hun jo.

Vore Feltbreve

Af Fru Ingeborg Thomsen

I de fleste Hjem hernede ligger de godt gemt, de smaa Brevpækker, Konvolutter i alle Farver og Størrelser, smaa ternede Sider, revet ud af Lommebogen; disse gulnede Blade har vi læst mange Gange, vi ældre bliver nok aldrig færdig med disse Feltbreve fra vore Kære.

Her skal kun fortælles om de Feltbreve, der under Krigen naaede frem til vore sønderjydske Aviser og allerede i Krigsaarene blev samlet i København og udgivet i Bogform. De var censurerede, stærkt censurerede, kan man sige, thi de har passeret Censuren fire Gange. Først den tyske Militærcensur, derefter har Avisen faaet et passende Udvalg af Brevene, thi fremmede, selv om det er Landsmænd, skal ikke læse alt. De tyske Myndigheder havde dengang udpeget en Censor i Købstæderne, og Avisen gik ikke i Trykken, før alt var censureret og godkendt af ham, og tilsidst har de saa i København valgt ud, hvad de nu troede, der gav det bedste Billede af Tiden og os dengang.

Harald Nielsen udgav allerede i 1915 »Sønderjydske Soldatbreve«. Bogen kom i 16 Oplag. Martha Ottosen udgav i 1917 »Breve til Hjemmet«. Lige efter Krigen var Valdemar Rørdam Medudgiver af to Mindebøger, »Sønderjyden Mikael Steffensen« og »Krestens Breve«.

Disse Bøger læser jeg ofte. I over 20 Aar har vi hørt paa Historier om Krigen, eftersom Tiden gik, blev de mere lystige, vi blev aldrig færdige med at tale om Krigen og læse Brevene.

De var dengang den spinkle Bro mellem Hjem og Front, mellem Landsmænd spredt vidt og bredt ud over fremmede Egne. De bragte Mod og Fortrøstning til dem, der følte sig ene og forladt, ude som hjemme. Vi var fælles om det.

Jeg mindes en tysk Bog, der handler om en lille purung Præstekone, der kommer til det danske Sogn Roager. Hun knuges af sin egen Uduelighed mellem de myndige Vesterbokoner, hun synes, hun maa for sin Anseelses Skyld lære at kærne Smør. Da siger den unge Præst: »Det er ikke det, du skal lære af dem,

hvis du kunde lære af dem, hvordan de bærer deres Glæder og Sorger!»

Disse fire Bøger fortæller saa stiltfærdigt derom. De fortæller om Soldaternes Trængsler og Tanker, deres Kærlighed til Hjemstavnens, deres Taknemmelighed over, at Nordslesvig ikke bliver hærget af Krigen. Uden Klynk og Klage, ofte med sønderjydsk Lune, fortæller de.

Det sidste Brev i Harald Niensens Bog er fra Juni 1915, mens Martha Ottosens Breve spænder over tre Aar, 1915, 1916 og 1917. Brevene forandrede sig i Aarenes Løb, Indmarchen i Fjendeland, de første Kampe, de mange nye og stærke Indtryk finder vi i Harald Niensens Bog, mens Martha Ottosen med Kvinde-sind har valgt en mere inderlig Samling Breve, de er mere umiddelbare, det er Samtaler med dem hjemme.

Særlig i Regimenterne 84 og 86, der var hjemmehørende i Haderslev, Flensborg og Slesvig, var der mange Nordslesvigere. Da de i 1914 drog ud og paa Stationerne paa Vej til Aachen blev hilst velkommen med Blomster, Cigarer og Chokolade, lød der saa meget Dansk, saa Folk sagde: »Nu kommer Danskerne«. Da hørte de en Officer sige: »Ja, med de Folk vilde jeg ogsaa nok drage i Krigen«. Det var de jo ikke længe om at skrive hjem og fortælle os.

De marcherer gennem Gaderne, pyntet som et levende, stort Blomsterbed, de Foresatte giver Haanden til Afsked, én giver gode Raad, en anden udtaler gode Ønsker, indtil en Underofficer siger det, der gaar til Hjerte: »Verzage nicht da draussen«. (Bliv ikke modfalden derude). Saa kommer Postbudet med de første Breve til Hjemmet: »Hovedsagen er, at vi lever og er sunde og raske. Mange beder højlydt, og naar Ordren lyder: Spring frem! gaar det løs for Livet. Den, der bliver liggende, lader fejgt os andre i Stikken« — skriver de. Paa Brevene hjemmefra svarer de: »I skriver, at alle Mand hjemme er mødt under Fanerne. Bedre Bevis paa, at vi er lovlige Borgere, kan der ikke leveres. — — — Det har nok været svært for manges én at drage afsted, men Pligten og Retten til at bo paa vor Jord har drevet dem. Og her skal ingen sige os paa, at vi ikke gør vor Pligt til Punkt og Prikke.«

Det var en Lykke, at gaa sammen med en god Kammerat. »Vi gik sammen i Række og talte sammen om Fortiden og sme-

dede fælles Planer for Fremtiden. Vi har delt mangt og meget under Marchen, og naar Aftenen kom, lavede vi vort Fællesleje tilrette i Laden og laa tæt sammen. Vi talte om dem hjemme og sendte mange kærlige Tanker hjem til Jer alle, som staar os nær. Vore Tanker gik hjemad og fremover mod en bedre og lysere Tid, saa sov vi varmt og trygt til den næste Dag bragte os nye Anstrengelser —«, saadan skriver Jeppe Østergaard, da han har mistet sin Ven Nis.

Disse Breve fortæller os om Livet i og under Jorden. Hvordan de lærer at bygge sig Huler, lune og hyggelige kalder de dem, Bjælkerne er saa friske, at der gror baade Kvist og Blad paa dem. De gruede nok, da de første Kakkellovne blev kørt ud til dem — det saa jo ikke ud efter Fred — men nu har de Bænk og Bord, godt med Halm, Hylde til Madvarer, og her sidder de saa i de lange, graa Dage og taler om Hjemmet og Freden, mens det lille Tællelys smiler vemodigt til dem.

I Naboboligen har de en lille Markmus. Den er saa tam, at den kommer op paa Bordet og nipper til Spisevarerne, naar de er ved at spise. Den lader sig ogsaa stryge henad Ryggen med en Finger. Det er deres Idyl!

Jeg mindes Rotten Anna, den muntrede sig dengang saa meget i Bladets Spalter, saa ordentlige Husmødre egentlig syntes, nu kunde det være nok, nu blev de da for stjampede.

Mange Breve fortæller om Jul. Mange smukke Breve. Hvor der er Nordslesvigere, søger de sammen. De har tænkt sig det saa smukt og hjemligt. Efter fattig Evne har de pyntet som hjemme, lagt Bibel og Salmebøger frem — mens Geværet staar ved Døren med skarpe Patroner og paasat Bajonet. De synger »Julen har bragt velsignet Bud«, men Stemmerne bliver usikre, først græder én, og snart græder de alle. Hvad de franske Kugler ikke formaaede, det formaar denne Julesalme, de græder. Da kommer en ung tysk Teolog, en Alsinger ind til dem, han læser Juleevangeliet paa Dansk, nu først tager de Huen af og folder Hænderne og Julefreden kommer ogsaa til dem.

Hjemmefra blev der til Jul udsendt et lille grønt Hefte i Lommeformat »Julehilsen til Soldaterne fra nordslesvigske Hjem«. I Indledningsdigtet, der er undertegnet »Nordslesvigs Kvinder« hedder det: »Saa slutter vi Kæde da gammel og ung, og standser saa stille paa Troens Grund og beder — vi beder jer

hjem«. Gribende smukke var disse kærlige Julebreve fra Mødre og Hustruer. Jeg husker min Mor skrev: Vi takker jer for alt, hvad vi hører om Jer fra Felten. I er modige, men I glemmer ikke at bringe Hjælp og vise Medlidenhed, hvor det er muligt. Det gamle Ord passer paa Jer: »Vort Løfte har vi holdt«.

Det er ingen Tilfældighed, at fire forskellige Brevskrivere har skildret Slaget ved Soissons. Paa mange, mange Mindestene rundt om i Nordslesvig staar der Soissons 1915. Dette Slag varede i 6 Dage, og her kæmpede 86-erne, Halvdelen af dem var dengang Nordslesvigere. Jeg vil ikke skildre den store Sandstenshule, der kunde rumme 1000 Mand, den taler de alle fire om, heller ikke de frygtelig sønderskudte franske Skyttegrave, hvis vi Civilister forstod det, kunde vi nok ikke tale om det — hellere mindes jeg de to Landsmænd, der saa deres Officer blive saaret Kl. 10 Formiddag, og Kl. 10 Aften, efter uafbrudt haard Kamp beder om Tilladelse til at søge efter ham. De giver ikke op, før de har fundet ham og hjulpet ham — det skildrer de saa selvfølgelig.

Ud af disse Breve om Soissons kan vi læse, hvor lidt den menige Soldat er i Stand til at følge Slagets Gang. Han staar paa Spring i og under Jorden, og naar Ordren lyder: »Spring frem«, kan ingen naa at se sig om.

»De sagde, vi havde vundet et stort Slag, noget maa der være om det, eftersom vi tog saa mange Fanger. Og selv havde vi ogsaa store Tab« — skriver de.

Vi har fra dengang bevaret ganske bestemte Forestillinger om fremmede Lande. Frankrig er Landet med det gammeldags Landbrug, det var det første, nordslesvigske Landmænd saa, da de fik Tid til at se sig om, Landet med de fine Slotte og smukke Frugthaver, og — det maatte indrømmes — et Havebrug, der var bedre end vort.

Med Rusland gør de fleste kort Proces, én siger: »I Rusland trænges der til at blive vendt op og ned paa mangt og meget, ja, paa alting. Den, der ikke ved det af Erfaring, han kan umuligt gøre sig noget Begreb om, hvad Rusland er for et ravgalt Land«. Vi har bevaret et Billede af daarlige, uendelige Veje, Regn og Regn, afbrændte Hytter og Huse, Snavs ude og inde, og en Fattigdom, som man ikke kan forestille sig her — og saa

dette gaadefulde: den frugtbare sorte Muld! Jeg mindes, hvad en russisk Krigsfange skal have sagt: »Hvordan er det muligt, her i Norden lever Folk hver Dag som til Paaske, og Landet her er jo en Stenørken sammenlignet med vor sorte Muld derhjemme.«

Der er kun ét lille Brev fra en Sømand; Sømandsfortællinger, saa Haaret rejser sig paa Hovedet, skal De læse i »Sønderjydske Aarbøger« for 1928.

Brevene er fulde af spændende Eventyr, men de smaa Bemærkninger dertil er ofte det morsomste, saa kender vi vore Landsmænd igen!

Der er Brevet om Jens og Peter Bonde fra Dybbøl, der maa skjule sig under et Par smaa Graner, da de pludselig ser sig omringet af Russere paa alle Sider. Da de har ligget med Ansigtet i Jorden hele Natten, siger Peter: »Hvad bliver det her til?« Ved Middagstid siger Jens: »Ja, hvad nu?« og henimod Aften siger de til hinanden: »Kan vi nu spille Russerne det Puds at snige os igennem«. Russerne gaar altid og smaafløjter, Melodien havde de haft god Tid til at lære, og nu sniger de sig ved Nattetid fløjtende gennem den russiske Skyttekæde og bliver naturligvis straks beskudt af deres egne.

Vi kendte snart de forskellige Brevskrivere og fulgte dem spændt, min Ven var Hans, mit Bysbarn, Hans fra Bøgelunds-bæk, der skrev fra Villa »Tordenskjold«, i Frankrig, altid fandt han de lyse Sider og kunde opmuntre os hjemme. Hans Minde er der mange, der bevarer i Taknemmelighed. Den anden berømte Hans, ham fra Sundeved, var mange unge Pigers Helt dengang. Overalt hvor det gik haardt til, der var Hans, vi var stolte af ham, hans sønderjydske Besindighed og sejge Udholdenhed. De blev sig selv lig i det fremmede. Vi merede os, naar Chr. Ludvigsen, Sandet, saa dem paa Fingrene nede i Frankrig, de fik alt for lidt ud af deres Landbrug, det kunde han have faaet meget mere ud af. Mange spekulerede over, hvordan Kornet da kunde gro midt i disse store Frugthaver, det groede jo godt helt ind til Træstammerne; nogle følte sig som paa Museum i de store franske Slotte, andre fandt først Vinkælderen eller saa til at faa Sengetøj ud i Skyttegravnen for der at drømme sødt i de bløde Dynner.

De frejdige og lystige overvandt de franske Kvinders Mistænksomhed og hyggede sig med Kaffe i Køkkenet hos Mor og

Bedstemor. Krigen malheur, grand malheur, paa det Grundlag indledtes Venskabet. I Aarevis havde disse Kvinder ikke hørt fra deres Mænd, der kæmpede i den franske Hær. «Den ene af vore Naboer er en køn ung Pige paa 17 Aar, hvad vilde I sige i Byen, hvis jeg tog hende med hjem?» — spørger en ung Gaardmand.

Det bliver Foraar, Børnene i Frankrig leger de samme Lege som hjemme, Fuglene synger som hjemme og da Gøgen kukker, raaber de: »Kukmand, Kukmand kløw, hvomanne Aar skal a løw?» Den kukker over 100 Gange!

Saa smukke Foraarsbreve kan kun unge Landmænd skrive! — — — Og saa skriver Frits: »Hvor kan man være stolt af at være Nordslesviger! Bare vi var deroppe igen. Vi vil aldrig være utilfredse mere, hvordan vi saa end faar det. Det siger vi i hvert Fald nu og her. Men gid det passede.»

Jeg vil fremhæve to af de mange Brevskrivere: Kresten Andresen og Mikael Steffensen.

Kresten var en ung Idealist. En Bondesøn fra Sundeved, fra et Hjem, hvor de ikke blot sang, men ogsaa levede »et jævnt og muntert virksomt Liv paa Jord«. Udprægede naturvidenskabelige Anlæg havde han, der var ikke den Blomst, han ikke kendte, ikke den Fugl, han ikke taalmodig havde afluret Familielivets Hemmeligheder. Efter dansk Studentereksamen, et Aars Studium i København og et Aars Lærergerning paa Vinding Højskole, er han dybt grebet af, hvad han kalder Højskoletanken. Hans Fremtidsdrøm er at virke i Ungdomsarbejdet hjemme i Nordslesvig. 20 Ungdomsforeninger, der slaar sig sammen, er en Arbejdsmark bedre end noget stort Bo'l. Han vil bygge sig et lille bitte Hus et centralt Sted, herfra vil han flyve ud. Det skal ikke være større end Moster Dortheas Hønsesus, men meget romantisk ude og inde.

Umilitærisk, ulykkelig, men pligtopfyldende, maa han — 23 Aar gammel — drage i Felten. En almindelig Soldat tog ikke Bøger med i Felten, enkelte havde det nye Testamente og der var dem, der havde den blaa Sangbog. Kresten, der i Forvejen slæbte paa alt for meget, tog to Bøger med: Det nye Testamente og »Hjortens Flugt«.

Han føler sig ensom, kan ikke finde de Kammerater, der vil tale om højere Ting, hans Sidekammerat er en uforbederlig

Materialist, der endog kalder Madkassen »min Forstandskassen«. Ungdommelig forarget og bedrøvet er han over at se Kammeraterne drikke alt det Øl, i Tankerne altid hjemme for at tjene og bygge op. Altid skuffes han, naar han tror at komme paa Orlov, han har ikke Kone og Børn eller Gaard, de ugifte maa vente. Han er fra et Hjem, hvor de kunde fortælle, saa man baade maa le og græde, muntert skildrer han de smaa Oplevelser paa Soldatens endeløse Vandring, der ogsaa gaar bort fra det, han nu omsider har faaet kær. Hans rige Sind er ikke let at hærde eller sløve, hvad man nu vil kalde det. God er han, Børnene hænger ved ham, hvem husker ikke Sou og Pierre, hans smaa Venner fra dengang, eller de tre franske Jomfruer, der reder en Seng til ham som Prinsessen paa Ærten og lægger en fin Nathue frem.

Gennem disse Breve og Dagbogsoptegnelser følger vi ham i to Aar, saa at sige fra Dag til Dag, gennem Hverdage og Kampdage, indtil han meldes savnet. Da hans Hjem efter aarelang Uvished omsider maa opgive ethvert Haab, samler hans Mor omhyggelig alt det, der herhjemme vil bevare hans Minde ud i Fremtiden.

Mens Kresten Andresen er den unge, ufærdige Idealist, er Mikael Steffensen en helstøbt Idealskikkelse. Den lille Bog giver os det forklarede Billede af den 30-aarige Mikael, »Michel«, saadan kaldte de tyske Kammerater ham. Han havde ikke den Lykke at være sammen med danske Kammerater.

Han bar vel nok paa den Tyngsel, som en trist Barndom kan give, og vi maa ikke glemme, at han hørte til en Division, der regnedes blandt de haardst prøvede paa hele Vestfronten.

Brevene er saa dybt alvorlige, han har ikke Evne til at opleve noget morsomt, han omtaler aldrig de franske Kvinder og Børn, han ser ikke Dyrene, skønt han da er gammel Landmand. Han ser kun Skyttegraven og Kammeraterne. Han var overfor alle den gode Kammerat, ingen har prist Kammeratskabet saa smukt som han, idet han siger:

»Man holder af disse Gutter; thi man deler alt med dem, den sidste Rest af Humøret, den sidste Mundfuld Vand og den sidste Bid Brød. Det er dem, der i Dødens Stund forbinder det blødende Saar, dem, der varsomt hyller den døde Kammerat ind i Kappen og gemmer ham i Moder Jords Skød. Og saa spænder

de den tunge Hjelm af og bøjer Hovedet i Bøn for den døde Kammerat.«

Mikael Steffensen kæmper sig igennem Livets og Krigens haarde Skole. Han kunde bære alt — »thi jeg har Gudsfreden i mit Hjerte«, kunde han sige. Et Hjem, en Far og Mor havde han ikke, med hele sin Kærlighed hænger han ved vort fælles Hjem Nordslesvig.

»Vi hører til et Slægtled, hvis Liv er spildt, hvis vi ikke kommer igen, vi har udrettet alt for lidt« — saadanne Tanker pinte ham ofte. Til Vennerne hjemme og i andre Skyttegrave skrev han: »Hold ud, netop i det dybe stille Sammenhold ligger der en stor Lykke, hold ud, Gud vil hjælpe os.«

Der var Sorg over hele Nordslesvig, da Budskabet kom, at Mikael Steffensen var død, ramt næsten usynligt af en Kugle i Hjertet. Vennerne hentede hans Kiste i Frankrig og jordede ham hjemme, og hvis De en Sommerdag kommer forbi Hammelev Kirkegaard, saa læg en Blomst paa hans Grav, og husk saa hans Ord: »En Trøst, en stor Trøst er det mig, at det Folk, som jeg har elsket saa inderlig højt, vil bede for os, tænke paa os, og i venlig, kærlig Erindring vil sætte Mindet højt, hvis vi bliver derude.«

De Faldne fra Rømø.

Søndag den 21. December 1941 blev der paa Rømø Kirkegaard afsløret en Mindesten for de i Krigene 1848—50, 1864 og 1914—18 faldne Rømø-Boere.

Straks efter Genforeningen anbragtes der i Rømø Kirke en Mindetavle med Navnene paa de i Verdenskrigen faldne Rømø-Boere. Midlerne til denne Tavle tilvejebragtes ved frivillige Gaver af Øens Beboere. Der inkom flere Penge, end der var Brug for til Marmortavlen, men dog ikke nok til, at der kunde rejses en Mindesten.

Det tiloversblevne Beløb blev hensat og voksede Aar for Aar, idet man lod Pengene staa urørt og lod Renterne skrive til. I 1941 var det imidlertid naaet op paa saa stor en Sum, at Menighedsraadet besluttede at rejse en Mindesten for Beløbet.

Stenen er en mandshøj, graa Granitsten med blankpoleret Forside. Den er anbragt i skraatliggende Stilling og hviler paa et Kampestensfundament og danner Midtpunktet i en indrettet Mindegrotte i Kirkegaardens nordøstre Hjørne. Paa Kirkegaarden findes en Mængde gamle og meget sjældne Gravstene, som laa upaaagtede hen i et Hjørne, og dem har man gjort Brug af ved Anlægget af Mindegrotten. Der er blevet benyttet ialt 28 af de store Gravsten.

Paa Stenen, der bærer ialt 13 Navne, er øverst udhugget et Kors og to Palmegrene og følgende Indskrift: »Minde over vore i Krigen faldne Sønner«.

Det første Navn paa Stenen er fra 1848—50, derefter et Navn fra 1864 og tilsidst Navnene paa de 11 Rømø-Boere, der faldt i Krigen 1914—18.

Nederst paa Stenen staar der: »Ære være Eders Minde«.

Alfred Schmidt.

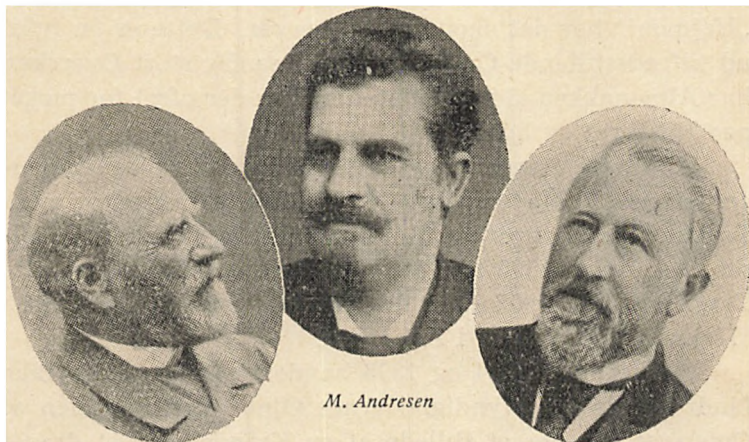

Sprogforeningens Almanak gennem 50 Aar.

Ved Udsendelsen af den halvtredsindstyvende Aargang af „Sprogforeningens Almanak“ har Redaktionen ment, at det vilde være baade rigtigt og betimeligt at give en kort Redegørelse for Almanakkens Historie. Den første Aargang udkom i 1893, og det var en Begivenhed, da der paa det Tidspunkt ikke fandtes nogen Almanak i Landsdelen, der var værd at læse. Det kan derfor siges, at Almanakken fra første Færd ikke havde nogen Konkurrence. Almanakken slog da ogsaa straks an, og den blev det, den vilde være: Folkets Almanak. Der er saaledes først og fremmest Grund til at mindes de Mænd, der paa det Tidspunkt greb til.

Det er ingen Tilfældighed, at det blev Sprogforeningen, der tog Opgaven op, idet Foreningen i sit Program havde „Udbredelse af god dansk Læsning“ som Formaal. Gennem Almanakken kom Sprogforeningen i Forbindelse med store Dele af Befolkningen. Hvem Ideen egentlig tilhører, er ikke sikkert, men det ligger nær at antage, at Sprogforeningens daværende Sekretær, Journalist M. Andresen, er een af Ophavsmændene. Han havde gennem Udgivelsen af „Ill. Børneblad for Nordslesvig“ i 1890 og „Den blaa Sangbog“ i 1893 vist, at han havde Initiativ. Medredaktørerne, J. Fausbøl og J. N. H. Skrumsager, var kendte Mænd i Landsdelen. Der skulde maaske ved denne Lejlighed skrives nogle Ord om de tre Mænd, men da det er sket i Almanakken, kan der ses bort fra det her. I Aargang 1917 Side 2—3 og Aargang 1921 Side 5—21 findes Levnedstegninger af M. Andresen, i Aargang 1922 Side 71—73 af J. N. H. Skrumsager, og i Aargang 1924 Side

91—92 af Jørgen Fausbøl. Disse tre Mænd redigerede Almanakken indtil 1904 med M. Andresen som Udgiver. I Tiden 1905—1910 er M. Andresen Udgiver, men der staar ingen Redaktør paa Titelbladet. 1911 og 1912 er J. N. H. Skrumsager Medudgiver og i 1913 bliver Nikolaj Andersen optaget som Medudgiver, saa nu er der tre Udgivere, hvilket er ensbetydende med Redaktører. Af

J. N. H. Skrumsager

J. Fausbøl

Nikolaj Andersen findes en Levnedstegning i Aargang 1920 Side 97—100. Aargang 1915 og 16 udgiver M. Andresen ene. Ved hans Død i 1916 overtager Sprogforeningen Almanakken som Udgiver, og der findes ingen Redaktører nævnt i de følgende Aargange indtil 1922. Aargang 1922 redigeres af Redaktør Niels Hansen og Redaktør Harald Rud, de fortsætter indtil 1932, medens Sprogforeningen er Udgiver. Fra 1932 til 1941 er Redaktør Niels Hansen ene om Arbejdet. Fra Aargang 1941 er Sprogforeningens Formand Medredaktør.

Indtil M. Andresens Død var Sprogforeningens Almanak et privat Foretagende, dog saaledes at Overskudet

gik til Sprogforeningen. Efter M. Andresens Død førte Almanakken en Tilværelse, der svingede mellem Sprogforeningen og „Hejmdal“, men Princippet har altid været dette, at Overskudet skulde gaa til Sprogforeningen. I 1937 blev der oprettet en Kontrakt mellem „Hejmdal“ og Sprogforeningen, og i Henhold til denne skal Overskuddet deles mellem „Hejmdal“ og Sprogforeningen mod, at „Hejmdal“ har det økonomiske Ansvar. Dette er en fuldt ud tilfredsstillende Ordning. Noget særlig stort Overskud har Almanakken aldrig givet, dertil er der ofret for meget paa Udstyret og lignende.

Af første Aargang er de to Kalenderark og Annoncerne trykt i „Modersmaalet“s Trykkeri i Haderslev, mens Tekstarkene er trykt i „Koldingposten“s Trykkeri i Kolding. Aargang 1895 til 1901 blev trykt i „Modersmaalet“s Trykkeri. Fra 1902 og indtil nu er Almanakken trykt i „Hejmdal“s Trykkeri i Aabenraa.

Aargangene 1894 og 1895 havde et Omslag, der ikke fandt Naade for Myndighedernes Øjne. Paa Bagsiden af Omslaget var der et Billede af en Kvinde med et draget Sværd i den ene Haand og i den anden Haand en Stang med et Kort over Sønderjylland fra Kongeaa til Flensborg Fjord. Midt paa Kortet staar Navnet „Sønderjylland“. Kvindeskikkelsen støtter sig til en Runesten. At trykke Navnet Sønderjylland var i 1895 „grober Unfug“. M. Andresen blev idømt en Bøde, og Billedet forsvandt. I Stedet for blev Bagsiden udstyret med Billedet af de „Sønderjydske Piger“, af hvilke den ene sidder ved Runestenen, og bag den anden, der staar oprejst, staar Stangen med Kortet over Sønderjylland, der nu gaar fra Kongeaa til Dannevirke. Landets Navn er erstattet med to tykke sorte Streger. Samme Aar var der ogsaa en Klage over Fortællingen „Røverne i Lindet Skov“. M.

Andresen blev idømt 5 Ugers Arrest, som han afsonede i Aabenraa Amtsretsfængsel. Den 16. Maj 1900 frikendte Overlandsretten M. Andresen for Bøden, han var idømt at betale for Brugen af Navnet „Sønderjylland“. Landsdelens Navn var atter blevet lovligt, men Omslaget ændredes ikke, før efter Verdenskrigen, da blev det gamle Omslag fra 1894 og 1895 atter taget i Brug. Under Verdenskrigen 1915—20 blev der brugt et ganske almindeligt Omslag i matrød Farve.

For Almanakken spillede Annoncerne en ret betydelig økonomisk Rolle og det gør de forresten endnu. Der findes ingen morsomme Annoncer, derimod har M. Andresen her og der indsat smaa Anekdoter, som f. Eks.:

Dommeren: »De er anklaget for »grober Unfug«, idet De ved Nattetid i fuld Tilstand har raabt og skreget paa Gaden«.

Vagabonden (lettet): »Jeg haaber da, at jeg bliver frikendt, thi jeg har ikke brugt Ordetjylland«.

En særlig Stilling indtager Almanakken paa et ganske bestemt Omraade, idet Pastor Thade Petersen gennem alle 50 Aar har forsynet Almanakken med Ebbe- og Flodtid ved Højer Sluse. Dette gjorde, at Almanakken fandt sikkert Indpas paa hele Vestkysten. Alt det øvrige, Markeds-Fortegnelser, Jagttabeller, er det samme, som i andre Almanakker, dog findes der Aar for Aar en Redegørelse for de nationale Foreninger med deres Bestyrelser, Undervisningsanstalter m. m.

* *
*

Det vigtigste ved Sprogforeningens Almanak var og er ikke alle de forannævnte Yderværker, selvom de ogsaa er en vigtig Bestanddel. Afgørende for Almanakkens Popularitet, og dette Ord kan bruges med Rette, er

Teksten. En ganske simpel Optælling af de 50 Aargange giver følgende Resultat:

Biografier	486
Fortællinger og Skitser	260
Hist. eller topografiske Bidrag	206
Digte	143

1095

Det giver 22 Bidrag pr. Aar. De allerfleste Bidrag er skrevet af Sønderjyder. Forfatterne er ikke talt op, da det vilde føre alt for langt, selvom det kunde have en vis Interesse. Der er en tydelig Skillelinje i Teksten, nemlig Tiden før og efter 1914. De vigtigste Indlæg før 1914 skyldes Kvinder og Mænd, der havde en stærk Føling med Tiden, og som havde Tid til Raadighed, da ingen af dem kunde faa Tillidshverv i Offentlighedens Tjeneste. Om Bidragenes litterære Værdi er det svært at sige noget bestemt, dertil er de alt for uensartede. Det har heldigvis ogsaa mindre at sige, da det vigtigste var, at Almanakken fik en folkelig Betydning, og det fik den. Fortællingerne og Digtene var bedre før 1914 end efter 1920. Enkelte af Digtene og Fortællingerne før 1914 har kulturhistorisk Værdi, idet der findes glimrende Træk fra Folkelivet, saaledes som det udviklede og formede sig under Fremmedherredømmet. I Fortællingerne er bevaret ikke saa faa af de gamle Sagn, der har levet paa Folkemunde, og gamle Skikke, der nu er ved at være ukendte. Det er en Fryd at blade i de ældste Aargange af Almanakken, og saa at mindes, hvilken Glæde, det var at læse den og den Fortælling og det og det Digt, der sad som et Pletskud midt i Tidens brændende Spørgsmaal. Det var Tiden, der avlede denne Litteratur, og

der var god Brug for den. Tiden efter 1920 er ikke saa god paa dette Omraade, selvom der her og der er Glimt af noget af det gamle. Det er heldigvis heller ikke nødvendigt, da der i Dag staar bedre og lødigere Hjælpe-midler til Raadighed.

De historiske Bidrag, der har nogen Værdi, maa betegnes som Oplevelser, særlig de, der har Tilknytning til Krigene 1848—50 og 1864. Efter Verdenskrigen findes der flere værdifulde Bidrag, nævnes maa her: „Vore Faldnes Minde“, samlet af Redaktør Niels Hansen i Aargangene 1928—1933. Der findes ialt 96 Mindestene paa vore Kirkegaarde, og der er et Billede og en kort Beskrivelse af dem alle. De Steder, hvor der ikke er rejst Mindestene, er der ophængt Tavler i Kirken. I Aargang 1933 findes Indskrifterne paa de Kirkeklokker, der blev sendt herved som Gave til Erstatning for dem, som Verdenskrigen fortærede. Genforeningsmindesmærkerne findes omtalt i Aargangene 1935-36 og 1938. I de fleste Aargange af Almanakken er der en Afdeling, der hedder: „Murskeen i den danske Folkesags Tjeneste“, det er en Redegørelse for Forsamlingshuse, Kirker, Skoler m. m. I Aargang 1937 er der givet en samlet Oversigt over Forsamlingshusene i Grænseomraadet. Den historiske Del har været adskilligt bedre efter 1920 end den var det før 1914. Det ligger i selve Forholdene, da der efter 1920 er sket saa meget, der er til Styrkelse for hele vort folkelige Liv, og dette maatte selvfølgelig have en Plads i Folkets Almanak. Den svage Side er det topografiske Stof, naar der ses bort fra ganske enkelte Bidrag. Der kan overfor dette med Rette hævdes, at længere Bidrag om en Egn eller By ikke hører hjemme i en Almanak. Det topografiske Stof er da ogsaa i Reglen ganske korte Bidrag, der

undertiden har Form som Fortælling, for at gøre det morsomt, men deraf følger nødvendigt, at det ikke er meget oplysende.

Omtrent Halvdelen af Bidragene er Biografier eller Nekrologer, om man vil. Der kan siges meget for og imod disse korte Levnedstegninger. Ofte er de for korte, saa at de kun faar Værdi som et Mindeord. Desværre savner ikke saa faa af disse Levnedstegninger enten Fødselsaar eller Dødsaar, og det gør dem mindre værdifulde. Det gør mindre for de Personer, der bliver optaget i Leksikaer eller lignende, men da det er de færreste, saa er det en Fejl, naar Fødsels- og Dødsaar ikke nævnes, og dette maa rettes for Fremtiden. Der er næppe nogen Afdeling i Almanakken, der volder mere Vanskelighed end netop denne, da det er vanskeligt at skelne mellem dem, der „skal“ med og dem, der ikke „skal“ med Den Dag i Dag volder det Redaktionen, og ikke mindst Sprogforeningen, der hidtil har været uskyldig, mange Vanskeligheder.

Inden der gøres nærmere Rede for, hvad der er skrevet i Almanakken, maa de Mænd, der har leveret Tegningerne, omtales. Det vilde føre for langt at nævne dem alle, men flere af Tegnerne har et kendt Navn: Max Kleinsorg, Hans Tegner, Alfred Schmidt, Tom Petersen, Poul Steffensen, Alfred Larsen, V. Jastrau og Petersen-Stubbæk, m. fl. Om Illustrationerne kan der vistnok med Rette siges, at de ikke er lige heldige allesammen. Fra forskellig Side er der rejst Kritik mod Billederne, men det er her som overalt let at kritisere, men vanskeligt at gøre bedre. Det var og er endnu svært at finde den rette Situation i Fortællingen, som Tegneren kan gribe og omsætte i et Billede. Det er lykkedes ikke saa helt faa Gange, men det maa indrømmes, at i de fleste Tilfælde

er det saa som saa. Her skal kun nævnes Tom Petersens Tegninger til Fortællingen „Karen“, Aargang 1898 Side 1—21, som er gode og vel afstemte. Modsætningen er Alfred Larsens Tegninger til „Skrærrer Riis o hans Gris“, Aargang 1903 Side 42—48. Det er nærmest Karrikatur af Situationen i Digtets Handling.

Det er vanskeligt at begrænse Navnene paa dem, der har skrevet Digte og Fortællinger, da det ikke kan ske efter en Lineal eller ved at sige, at de, der har skrevet mindst fire Fortællinger eller Digte, skal nævnes. Det er muligt, at et enkelt Bidrag rager højt op over baade fire, fem Fortællinger eller Digte. Der maa her gaas frem efter bedste Skøn, og det samme gælder, naar Talen er om de Fortællinger, der bliver henvist til. Alle de, der har brugt et anonymt Navn, og hvor det rigtige Navn ikke er kendt, er ikke medtaget. Om dem alle gælder det, at de har haft den samme Indstilling, som J. N. H. Skrumsager saa smukt skriver det i Indledningen til den første Fortælling i Almanakken 1894 Side 4:

Ej Mindet fra en Digter-Aand,
men fra en Grænsevogter-Haand,
der fjern fra Vuggens Gjængers Spor,
vil væрге Maal og Fædrejord.

Andersen, Nikolaj. Fem Fortællinger, 16 Digte, 1 Biografi.

Met Mari Net (1898, S. 55—72). Ole Kjærskov (1899, S. 49—79). Tammes Trip (1896 S. 73—87). Æ Dreng o æ Præst (1894 S. 78—80). Æ Præst o æ Kringel (1906 S. 93—95). Endda rigle (1905 S. 105—07). Lig for Lig (1894 S. 81—85). Vorherre o æ Folk 1910 S. 67—70).

Andresen, M. 4 Fortællinger, 32 Biografier.

Amtsforstanderens Lænestol (1898 S. 86—91). Den stærkere Magt (1895 S. 99—110).

Callesen, Nis Henriksen. 20 Fortællinger, 3 Biografier.

Amtsskriver Ries (1899 S. 1—12). Dannebrogsskibene (1896 S. 59—70). Giftermaal i gamle Dage (1910 S. 53—66). »Gøndt op« (1900 S. 32—36). Maren Festers (1895 S. 17—36). Polakkerne i Hovslund (1894 S. 86—98). Slægtsfølelse og Hjemkærlighed (1913 S. 19—32).

Clausen, Rasmus Peter. 11 Digte.

Billeder fra Kina (1894 S. 52—58). Min gamle Hat (1899 S. 80—96). Det sure Æble (1897 S. 68—77). En Tyrann (1895 S. 51—54).

Gubi, Henriette. 1 Fortælling. 1 Digt.

En Overgangstid (1896 S. 37—55).

Hansen, F. C., Løjteroft. 7 Fortællinger, 4 Biografier.

Gamle Tider (1914 S. 20—25). En Strid i Guldminerne (1906 S. 31—38).

Hansen, Martin N. 18 Digte.

En Økonom (1925 S. 111). Hjem (1934 S. 97). Jøn Pede a Hindenborre (1930 S. 115—117). Løgn aa Sand (1924 S. 113—117). O avtejt (1923 S. 51).

Hanssen, H. P. 5 Fortællinger, 21 Biografier.

Kuglen fra Fredericia (1904 S. 53—85). Et Møde (1894 S. 66—68). En sundevedsk Kaast (1907 S. 71—96).

Hauggaard, C. C. 6 Fortællinger, genfortalt af ham, men nedskrevet af Nikolaj Andersen.

Skatten i Hovslund (1902 S. 76—96). En Fortælling fra 1864 (1920 S. 86—95).

Jensen, N. J. 2 Digte.

De Rinckenisser Dreng (1926 S. 117). Den gamle Præstegaard i Rinckenis (1927 S. 103).

Jessen, Jes C. (Vilsbæk). 13 Digte.

Der stander en Kamp (1912 S. 77—78). For Sandhed og Ret (1900 S. 89). Hvad vi elsker (1898 S. 81—82). Vi vil hjem (1895 S. 104).

Jørgensen, A. D. 1 Fortælling, 1 Biografi.

Mathis Tarrehalm (1901 S. 20—21).

Kaufmann, Th. 5 Fortællinger, 3 Biografier.

Madeleine (1921 S. 36—44). Revolutionsminder (1927 S. 17—26). Under Uvejrets Sky (1919 S. 1—21);

Kamphøvenner, Morten. 9 Fortællinger.

Hans sidste Tanker (1921 S. 50—53). En Høstdagsminde

(1940 S. 1—22). En Skæbne i Vissing (1941 S. 1—22). To Danskere (1922 S. 37—41).

Lorenzen, Th. 1 Fortælling, 5 Digte.

Løjtnant Krager og Mads Pandekage (1910 S. 103—105), Skrærrer Riis og hans Gris (1903 S. 42—48).

Nielsen, Amalie. 5 Fortællinger.

Karen (1898 S. 1—21). Lille Annas Ferierejse (1911 S. 15—25). Poulina (1920 S. 37—47).

Nissen, D. V. 1 Fortælling.

Røverne i Lindet Skov (1895 S. 43—50).

Petersen, Thade. 7 Fortællinger, 13 Biografier.

En haabløs Kamp (1906 S. 1—30). Haarde Halse (1910 S. 33—52). Svenskerne paa Rømø (1915 S. 2—26).

Petersen-Stubbæk. 6 Fortællinger

Gamle Hans Kressens Københavnerrejse (1929 S. 40—57). En Krigsjul (1927 S. 29—50). Spionagenverdægtig (1925 S. 19—49).

Rud, H. 3 Fortællinger, 2 Samlinger af Digte, 1 Biografi.

Düke Nissen fortæller (1928 S. 56—66 og 1929 S. 37—39). Skyttegravsdigte (1931 S. 17—21 og 1934 S. 33—38).

Skovrøy, P. 28 Fortællinger, 1 Biografi.

Da Fanden tog Skrædderen (1909 S. 14—34). Folkets Børn (1911 S. 1—14). De gamles By (1898 S. 95—103). Et Ligsyn (1894 S. 69—77). Mandsmod (1905 S. 1—25). Musen (1903 S. 19—41). Rejsen til København (1895 S. 80—98). Unge Hjerter (1897 S. 38—51).

Skrum sager, J. N. H. 9 Fortællinger, 17 Biografier.

En af Moders Historier (1896 S. 16—30). Niels Spang (1905 S. 68—105). Virkelighedsbilleder (1894 S. 4—27).

Svend sen, Nicolai. 2 Fortællinger, 11 Biografier.

Svenskerne paa Bombøl (1909 S. 46—62).

Svensson, A. 1 Fortælling, 7 Biografier.

Degn Villumsens Kateder (1907 S. 31—43).

Thomsen, H. Lausten. 4 Fortællinger, 7 Biografier.

Chjensen fra Vilna (1935 S. 51—52). Husets Ejerinde (1936 S. 12—13).

Wrang, Margrethe. 4 Digte.

Forhaste Gløj (1911 S. 104—106). Vi kan itt gores om og foranne vor Natur (1905 S. 25—27).

Til denne Forfatterstab slutter sig endvidere H. C. Davidsen med 4 betydelige historiske Bidrag, L. P. Christensen med 21 Biografier, Niels Hansen med 24 Biografier og Nis Nissen, Nørborg, med 12 Biografier.

Aargang 1920 indeholder de Bidrag, som skulde have været trykt i Aargang 1915, men Stoffet maatte forandres paa Grund af Krigen.

Dette er en Oversigt over de vigtigste Medarbejdere i de forløbne 50 Aar. Der er mange flere end de her nævnte Det kan vistnok siges, at der næppe findes en Skribent iblandt os, uden at Vedkommende har ydet mindst eet Bidrag til Almanakken. Det har været fristende at knytte Kommentarer til hver af de nævnte Forfattere, det vilde dog have været en Fejl, da det langtfra kunde virke tilfredsstillende. Men om dem alle gælder, at de har holdt sig nær til det af Skrumsager digtede Vers, de vilde værne vort Modersmaal og vor Fædrenejord. Derfor skal denne lille Redegørelse ogsaa slutte med et Vers, skrevet af Margrete Wrang i „Hejmdal“ i November 1918, da det passer saa udmærket til alle dem, der har ydet deres Bidrag til Almanakken, og som bør være en Rettesnor for dem, der kommer til at skrive i den i de følgende 50 Aar:

O I skal ha Tak, I, de var ò je Post,
Law e Vej ò e Midle skuld' findes!
Di Taarer ò Suk, som vo Trængsel hæ kost,
Vil, haafe vi, snart no forvindes,
Vi oltid hæ visst, de stoj Vagt ved voe Gaae'.
No Tak fo je Vagt i et haldt Hunde' Aae.

Jakob Petersen.

* * *

Mange af de ældre vil endnu huske, hvor stor Opmærksomhed den første Aargang af Sprogforeningens Almanak vakte i Efteraaret 1893. Forfatterens Navne var kendte over hele Landsdelen, men at se dem og deres Fortællinger eller Digte paa Tryk i en Bog, virkede næsten overraskende. Almanakken blev Genstand for stærk Omtale. Det biden- de Vid og den lunefulde Satire, som de smaa, nationalt prægede Anekdoter eller Illustrationerne ejede, faldt ganske i Læsernes Smag. Særlig »Velvillige Forslag angaaende Germanisering af nordslesvigske Stednavne«, (f. Eks. Knivsbjerg — Messerberg; Hundeklemmen — Hundedrücken; Klipleve — Felsenleben; Hønkys — Hennenbangemachen; Klovtoft — Klauenfeld; Gammelgab — Altesloch; Snogbæk — Natterbach, o. s. v.) vakte Jubel og fandt Efterlig- ning i Folkemunde. Det var en politisk Kampform, der gjorde Dagliglivets politiske Chikanerier lettere at bære. Sprogforeningens Almanaks Fremkomst styrkede den danske Befolknings Selvtillid og sikre Tro paa Retten og den endelige Sejr.

Vi har samlet nogle Udtalelser, der genopfrisker Indtrykkene fra Almanakkens første Aargange. Og disse Udtalelser viser, hvilken Betydning, Sprogforeningens Almanaks Fremkomst har haft.

N. H.

De første Aargange af Sprogforeningens Almanak var vidt forskellige i Form og Indhold fra andre og tidligere udkomne Kalendere. Her var virkelighedstro Skildringer og Billeder af sønderjydske Folkelune i Vers og Prosa, Rigs- og Folkemaal, Alvor og Skæmt, skrevet af Sønderjyder til Sønderjyder, af intellektuelle, fædrelandssindede Mænd med indgaaende Kendskab til vort snævrere Hjemlands Historie, dets Sæder og Skikke. Hine Tidens Foretelser og Oplevelser genspejlede sig i Fortællingerne i Alvor og Dybde som i spøgefulde Ven- dinger i Saga og Sagn fra gamle Dage og spredte Træk fra Nutidslivet, som det formede sig den Gang, med drøje Hip og Hug til den forlorne, uægte Danskhed, i Særdelshed til dem

af vore Landsmænd, Hjemmetyskerne, der vilde sole sig i Magthavernes Gunst, fordi det var fint og betalte sig. Mange morsomme Træk og satiriske Bemærkninger indeholdt de første Aargange om Folk, der vilde tale Tysk, men kun lidet forstod af, hvad de sagde. — Kan Sprogforeningens Almanak muligvis ikke maale sig med det Kildevæld, der udsprang af den »Blaa Sangbog«, saa har den været en god Kampfælle, en Sten i Muren i vort nationale Værn, en Løftestang for Danskhedens Sag. Og baade Udgivere og Forfattere fortjener Tak og Paaskønnelse. —

Der mødtes ej frem med Digterkrav.
Men Tiderne de var saa onde,
at med det Pund, som Vorherre gav,
maatte aagre sønderjydsk Bonde.

(R. P. Clausen).

Martin Simonsen.

Allerede sidst i Firserne og først i Halvfemserne havde man begyndt med hvert Aar at samle enkelte Sønderjyder (førre end efter 1900) for at drøfte, hvad der kunde gøres for at styrke Danskheden i Nordslesvig. Rigsarkivar A. D. Jørgensen var den, der kom med mange gode Ideer. Derved kom jeg til at høre om fra Far, at nu skulde der laves en Almanak, som ogsaa skulde have folkelig Betydning. Den skulde være saadan, saa selv de lidet udviklede kunde have Gavn af og faa Lyst til at læse den. Ogsaa den første Aargangs Indhold har jeg hørt om, før den udkom, for Almanakkens tre Redaktører samledes første Gang paa Branderup Mølle til Redaktionen, og derfra kom de paa Besøg hos os — optaget af den foreliggende Opgave. Det var jo Mathias Andresen, Jørgen Fausbøl og J. N. H. Skrumsager, hver for sig ejendommelige og særprægede Personligheder.

Da M. Andresen var Lærer i den tyske Kommuneskole i Rabsted, kom han paa Besøg hos os. Senere sprang han fra den sikre Levevej ud i det uvisse, men frie Arbejde for Danskhedens Bevarelse i Nordslesvig. Det var saa meget mere betydningsfuldt, fordi Andresen var langt fra at være en Fantast. En Aarrække var han Pebersvend — længe nok til, at han den Gang havde Pebersvendeejendommeligheder. Naar han var lige

ved at ic, kræmte han, saa vi andre maatte le med. Han var en stor Menneskekender; det brede Lag forstod han som faa, saa det var intet Under, at H. P. Hanssen ofte af ham fik at vide, hvad »Folk« vilde mene om en Sag. Da han senere blev gift med Enkefru Junggreen og derved blev Tobaksfabrikant, kom hans store praktiske Dygtighed til sin Ret. Han var en klog og god Mand, der havde Evne til at være med til at lave en Almanak, som den skulde være, for at de mange kunde faa Udbytte af den.

Ogsaa Jørgen Fausbøl var klog — endog i saa høj Grad, at han undertiden faldt for den Fristelse, som kloge Folk tit har: at de tror, at andre er dummere, end de egentlig er. Han holdt af at drille, var ofte sarkastisk, havde god Smag og en stor historisk Interesse og Viden. Hans Hjemstavnskildringer har Værdi for Fremtiden.

J. N. H. Skrumsager fra Københoved var bred og myndig som Fausbøl, men hans Klogskab var en mere folkelig Art. Skønt baade Fausbøl og Skrumsager havde været Elever paa Rødding Højskole, som den Gang var mere Kundskabsskole og mere »dannende« end de senere »Koldske Skoler«, saa var Skrumsager den af de 3 Redaktører, der var mest paavirket af Grundtvigs Tanker om Folk og Kirke.

Godt udfyldende hinanden redigerede de den Almanak, som vi trængte til. Saa morsom, jævn og folkelig, saa den var i Stand til at fortrænge de intetsigende Almanakker, der før var eneraadende; dertil fremmende Hjemstavnskærligheden og det Danske.

M. Refslund Poulsen. F

I Anledning af Deres Henvendelse — om at prøve paa at genopfriske Minderne fra fordums Dage — har jeg nu gaaet og tænkt lidt frem og tilbage, prøvet paa bag alle de forskellige Begivenheder, der trænger paa i Nutiden, at finde Stemningen; og saa er det alligevel, som om Fortiden paa en Maade giver Kræfter og Haab for de kommende Dage, saa den er vel værd at mindes, saa vist som Styrken skal hentes fra de samme Kilder, som den Gang bar os gennem Nøden.

Sprogforeningens Almanak var en kær Gæst — den sønderjydske Sag værdig — til Støtte og Opmuntring for Haabet. Jeg

husker et ganske lille Træk — Bogen var kommet, men jeg kunde ikke finde den. Søster Kirstine, senere gift med Falle Lildholdt (vi var begge hjemme som unge Piger), havde gemt den under sin Hovedpude. Naa, det kan man ogsaa gøre med en anden Bog, men der var det med Sprogforeningens Almanak. Den rørte paa en sund og hjemlig Maade ved de Strengte, der laa dybest hos os alle.

Magdalene Moos.

Naar jeg i mine Drengaar kom til Aabenraa, der var vor Købstad, var der to Ting, der interesserede mig fremfor alt andet. Det var Havnen med Skibene, som kunde optage mig i Timevis, hvis der var Tid til det, og saa Boghandler-Vinduerne. Staaende foran F. Sørensens Boghandel paa Storetorv lagde jeg første Gang Mærke til Sprogforeningens Almanak.

Alene Omslaget gjorde, at jeg maatte hefte mig ved denne nye Almanak. Der var det smukke Billede af Skamlingsbanke-Støtten, der var Runestene og Guldhorn m. m., og det varede da heller ikke længe, før jeg blev stærkt interesseret Læser af Almanakken, for øvrigt ogsaa ved et Par Lejligheder beskeden Bidragyder til den. Mit første anonyme og lidt umodne Bidrag vakte stolte Følelser til Live hos mig, men ogsaa en vis Bedrøvelse. Der var nemlig løbet nogle Trykfejl med ind. Disse Væsner berørte mig ubehageligt allerede dengang, og de har troligt fulgt mig Livet igennem.

Hvad Sprogforeningens Almanak betød for mig i de Aar, kan jeg bedst sige paa den Maade, at det var noget helt nyt, der hermed kom inden for min Synskreds. Det var Hjemstavnens, der blev mig bevidst i alle dens Afskygninger, hvor dyb Alvor og drøj Skæmt gav Udtryk for det samme, at vi havde en dansk Fortid og aldrig vilde opgive Haabet om en dansk Fremtid.

Sprogforeningens Almanak var vel ikke altid litterært lige fuldkommen, men dog forbavsende god. Tanken har vist sig at være levedygtig, og de Mænd, der gjorde Begyndelsen, bør mindes med Tak, nu det er halvtreds Aar siden, Almanakken løb af Stabelen.

A. Svensson.

Sprogforeningens Almanak har fulgt mig fra min Ungdom og indtil i Dag. Jeg husker, at naar A. P. Lund, Rejsby-Ballum, bragte os Sprogforeningens Almanak, var det, som kom der et Stykke dansk Sønderjylland ind i vor Stue. Allerede Almanakens Omslag talte stærkt til mine Følelser: Skamlingsbanke-Støtten, Guldhornene, det danske og det sønderjydske Vaaben med Løverne, de sønderjydske Piger med Sønderjyllands-Kortet som Baggrund.

Sprogforeningens Almanak har haft sin meget store Betydning op igennem Tiderne. Og den har fremdeles sin Mission. Tak til Sprogforeningens Almanak for, hvad den gav mig af godt og værdifuldt. Jeg ønsker den en god Fremtid i Danskhedens Tjeneste i vort elskede, omstridte Land.

Hanne Jensen.

En Eftermiddag i det Herrens Aar 1884 kom en Mand gaaende syd fra ad den sandede Vesteregnsvej, der fra Enklaverne førte op mod min Fødeby. Over venstre Arm bar han en tung Hængekurv, som den kaldtes. Med højre Haand støttede han sig til en solid Egestok. Over Kurven var bredt et Klæde, som skjulte Indholdet. Men vi Drengene kendte Manden og de Varer, han bar paa. Det var nemlig »Hjerpstedmanden«, og Synet var for os noget af en Oplevelse. Han gik fra Dør til Dør, falbød Skeer og Tallerkener af Træ. Men i det ene Hjørne af Kurven gemte han et større Antal Eksemplarer af »Drøhses Almanak«. Det var den, vi saa længe med Længsel havde ventet paa; thi dens Fremkomst var hvert Aar noget af en Begivenhed.

Da ti Aar senere »Sprogforeningens Almanak« i 1894 afløste Drøhses, var der sket noget af et Tideherv, for saa vidt som Bogens Indhold nu var et helt andet og vidnede om, at nye Forhold var fremherskende. Ved de preussiske Myndigheders Tvangspolitik, i Særdeleshed paa Skolens Omraade, var Brydningen mellem Dansk og Tysk bleven skærpet. Et nyt Slægtled, som var henvist til Selvhjælp, var under Opvækst. Bogens Indhold havde under Indflydelse af denne Udvikling faaet en national Tendens, og det var skrevet af en Række Mænd, der stod forrest i Kampen for Modersmaalets Bevarelse. »Hjerpsted-

manden«s Skikkelse var forsvunden fra Landevejen. Denne var bleven til Chaussé.

Det er utvivlsomt, at »Sprogforeningens Almanak«s Udgivelse maa betegnes som et Fremskridt med Hensyn til folkelig Læsning. Mange af de enkelte Stykker fra denne og de følgende Aargange blev i den Grad Folkceje, at de vedblev at leve i Folkemunde. Almanakken blev saaledes hvert Aar en kær Gæst i de danske Hjem. Blader man fra Tid til anden de enkelte Aargange igennem, møder man et Pust fra hin uforglemmelige Tid, da det ogsaa paa dette Omraade var jævne Mænd, som gik i Spidsen. De Hundreder af Fortællinger, Sagn, Beretninger, Skitser, Digte, Rim og Ramser giver et godt Billede af Befolkningens Tankegang, Liv og Lune før og efter Aarhundredskiftet. De har bevaret deres Værdi den Dag i Dag og kan derfor meget anbefales til Læsning for Efterslægten.

Nicolai Svendsen.

Sprogforeningens Almanak udsendtes første Gang i Efteraaret 1893 og afløste Kristelig Folkekalender fra Breklum og Drøhses Almanak fra Tønder i mit Hjem. Jeg var kort forinden kommen hjemmefra og husker endnu godt, da den Almanak kom mig i Hænde, der i Dag sammen med 48 Efterfølgere staar paa min Boghylde. Den virkede ikke bare med Billedet af Skamlingsbanke paa forreste Omslagside og Danmarksfiguren med Sønderjyllandskortet paa bageste; men der var det mærkelige ved denne Almanak, at den fortalte om det samme, som vi var optaget af i Hjemmet. Og allermærkeligst var det, at den var lavet af Mænd, vi kendte: J. Fausbøl, J. N. H. Skrumsager og M. Andresen. De to første var de mest skrivende, og det var et af mine Drengears Ønsker en Gang som disse at faa Lov til at skrive i Almanakken, et af dem, der er gaet i Opfyldelse.

Det var en Dag, der ikke let glemmes, da man første Gang fik en rigtig hjemlig og helt dansk Almanak i Hænde. Den gøtoges Aar efter Aar. I det følgende Aar var det mest den »Fortale til en Sundhedslære«, der morede, som Jørgen Fausbøl havde skrevet under Navneskjulet Georg Thomsen. Skovrøys Fortællinger fik jeg vist først senere den rigtige Glæde af.

Sprogforeningens Almanaks første Aargang kom som et frisk Pust. Igennem et halvhundrede Aar har den fyldt sin Plads, gjort kulturelt og nationalt Gavn, har adskillige Gange skiftet Aasyn, og dens Indhold har ikke altid været lige værdifuldt; men den har fyldt sin lille Plads smukt i Danskhedens Historie i Sønderjylland. Den har fortjent en Tak og vor Tillid til, at den ogsaa fremdeles vil staa i samme gode Sags Tjeneste.

H. Lausten-Thomsen.

En Aften i 1893, da min Far kom hjem fra Aabenraa, hvor der havde været Møde i Sprogforeningen, var der en Del af de ældre kendte Københoved-Mænd samlede i vort Hjem for at høre, hvad Nyt Far havde at fortælle.

Efter at den lange Pibe var tændt, meget omstændeligt og ikke med en Tændstik, men med en »Fidibus« over Lampen, fortalte Far, hvad han havde oplevet og hørt, blandt andet, at nu skulde Sprogforeningen til at udgive en Almanak, og den skulde redigeres af Jørgen Fausbøl, M. Andresen og Far. Per Smej — Peter Schmidt —, som var den, der stod Far nærmest, og de to drillede altid hinanden paa en gemytlig Maade, var der naturligvis ogsaa. »Nej, Skrumsager«, sagde han, »du kan jo nok en hel Del, men være med til at lave Almanak, det gaar dog nok ikke, det duer du ikke til!«

Men trods denne Spaadom gik det alligevel, og helt til 1903 stod Udgivernes Navne paa Almanakkens Omslag.

Bearbejdelsen af Stoffet foregik i Reglen to Gange aarligt. En Gang om Foraaret i Københoved, og en Gang senere paa Branderup Mølle. Det var altid festlige Dage hjemme i Københoved, og det varede i Reglen to til tre Dage.

Fausbøl var evnerig, besad stor Viden og megen Lune. Han kunde være stor i Slaget, man kom til at holde meget af ham. M. Andresen var en elskelig Natur, der altid var meget forekommende over for os Børn. Han blev i Reglen hentet i Vamdrup med Vogn, eller ogsaa kom han cyklende. Arbejdet foregik inde i min Fars Stue, og der taaltes ikke store Forstyrrelser i Arbejdstiden. Efter Kaffetid om Eftermiddagen foretog de gerne en Køretur. Jeg var i Reglen Kusk for Trekløveret. Turen gik gennem Københoved Skov eller til Toftlundgaard,

Skibelund eller Askov. »Hvor skal I nu hen«, raabte Per Smej, da vi en Dag kørte forbi ham. Fausbøl svarede: »Vi skal ud at finde en død Krage«. Noget var der i det, for det Aar, 1894, var der en Historie i Almanakken med Billedet af en død Krage. Rask i Vendingen kunde de alle tre være, naar det gjaldt. Aldrig har jeg set tre Mænd i den Alder komme saa hurtigt af en Vogn, som da vi engang skulde over den noget skrøbelige Bro over Kongeaen ved »Frihed«. Vi havde et Par Heste for, der var bange for Broen. Hestene vægrede sig, stejlede og sparkede ud, snart til den ene, snart til den anden Side. Men efter et alvorligt Rap af Pисken, røg de over. Men da jeg var kommet over Broen, var Vognen tom! De tre værdige Herrer havde skyndsomst reddet sig bag ud af Vognen. Selv om jeg fik alvorlige Formaninger bagefter, morede det mig ikke saa lidt. Men da vi skulde hjem, maatte jeg køre over Skodborghus.

Sprogforeningens Almanak kommer den Dag i Dag. Den blev gennem Aarene en Budbringer til Befolkningen i mange Hjem. De tre Mænd, der var Grundlæggere af Almanakken, er alle borte, men mange vil mindes dem med Ærbødighed. De var med til at præge Livet i Sønderjylland.

Niels · Skrumsager.

De gamle, som faldt . . .

P. J. Refshauge.

Hvis man vil søge Typen paa den nordslesvigske danske Bønde med alle hans bedste Egenskaber, tror jeg ikke, at man kommer Typen nærmere end ved at nævne P. J. Refshauge.

Refshauge var født 14. April 1869 i Vinderup ved Christiansfeld. Han stammede fra et stærkt nationalt og kristeligt Hjem. Efter en god Skolegang i Christiansfeld og et Ophold paa

Dalum Landbrugsskole købte han i 1893 en Gaard i Oksbøl ved Haderslev. Han passede Gaardens Drift udmærket, og der blev snart lagt Beslag paa den unge, dygtige Landmands Evner i offentlige Hverv, især i Landbrugsorganisationerne. Som Formand for Haderslev Amts Landboforening og senere for Fælleslandboforeningen for Nordslesvig fik han Lejlighed til at yde en meget betydningsfuld Indsats for det sønderjydske Landbrug. Hans nationale Interesser var varme og stærke, men i de første Aar holdt han sig indenfor sit eget faglige Omraade. Hans Anseelse voksede, baade blandt Danske og Tyske, ogsaa hos de tyske Myndigheder. Ja, en af de tyske Landraader rettede endog en Henvendelse til ham om at blive

Kommuneforstander! Men Refshauge sagde Nej. Han kendte Prisen. Hans nationale Sindelag var ikke tilfals.

Da Verdenskrigen var forbi, og Afstemningen forbedtes under den Internationale Kommission, var det ganske naturligt, at Refshauge blev udnævnt til Landraad i Haderslev Amt. Han havde ypperlige Forudsætninger derfor, han kendte Befolkningen, baade den danske og den tyske Del. Han ejede en udpræget Retfærdighedsfølelse og en ualmindelig Forhandlingsevne, og hans sunde Sans fik mange vanskelige Forhold til at glide i Orden. Han forstod at handle efter Konduite uden at tage altfor megen Hensyn til gældende Paragraffer og Bestemmelser.

Da Genforeningen nærmede sig, og Kongens Ridt over Grænsen forbedtes, havde Forholdene udviklet sig saaledes, at det ikke blev H. P. Hanssen, hvad der ellers havde været det selvfølgelig, der skulde byde Kongen velkommen ved Frederikshøj. Valget faldt paa Refshauge. I mandige, jævne, men djærve Ord bød han Kongen velkommen: „Frit har vi valgt Danmark, og Hæder, Sorg og Lykke vil vi dele med vort Folk, og vort Fædreland vil vi være med til at bære frem mod Dagen ny. Frit vil vi følge og hylde Danmarks Konge, vor Konge!“

Den førende Stilling, som Refshauge var kommen til at indtage, førte ham ogsaa ind i dansk indre Politik. Hans politiske Standpunkt var Venstres. Han havde levet hele sit Liv saa nær ved Grænsen, at han var velorienteret i indre danske politiske Forhold. Men det var dog utvivlsomt mest de store økonomiske og politiske Op-gavers Løsning, der fristede ham til at følge Opfordringen

til at lade sig opstille som Folketingskandidat ved det første Valg i 1920. Han kom til at staa, om ikke som Fører for de sønderjydske Rigsdagsmænd af Venstre, saa dog som den første af dem. Han fik mange Hverv overdraget, han blev saaledes Medlem af Finansudvalget og Ordfører for mange Lovforslag vedrørende Sønderjylland. Men Rigsdagsarbejdet kunde, trods den Anseelse han nød, ikke fastholde sin Tiltrækning paa ham. Ved det næste Valg, i 1924, nægtede han sammen med sin Partifælle Mads Gram at lade sig genopstille — hvad H. P. Hanssen forøvrigt betragtede som en Fejl, fordi Opgaverne, der havde draget dem, ikke var løst med den første Rigsdags-samling.

Refshauge fik imidlertid overdraget en betydningsfuld Opgave at løse i de følgende Aar som Domæneforvalter. Her kom hans fremragende Forhandlings- og Administrationsevne ham ofte til Gode ved Forhandlingerne med de tyske Forpagtere, der endnu sad paa Domænerne.

Efter Genforeningen kom Refshauge ogsaa ind i Ledelsen af de landsomfattende Landbrugsorganisationer. Han valgtes til Næstformand i Forretningsudvalget for De samvirkende danske Landboforeninger og til Næstformand i Foreningen af Jydske Landboforeninger. Han var Medlem af Bestyrelsen for Rødding Højskole og Graasten Landbrugsskole. Disse sidsnævnte Hverv omfattede han med største Interesse. Han var ogsaa Medlem af Bestyrelsen for Sønderjydske Laanekasse.

I 1941 udsendtes Refshauges Erindringer, „Bonden, som blev Landraad“. De er ikke skrevet af ham selv, men er nedskrevet og udarbejdet af Pastor Frederik

Schrøder i Fjelstrup. Da Refshauge har levet med og paa fremtrædende Plads ofte har taget virksomt Del i Udviklingen af vor Landsdels nationale og økonomiske Udvikling, yder Bogen et vægtigt Bidrag til Sønderjyllands Historie. Enkelte nye Forhold drages frem. Vi faar saaledes at vide, at Refshauge under Køllerpolitikken var den ene af de to Nævninge ved Behandlingen af Finne-manns Udvisningssag for Amtsretten i Haderslev. Men mod hans Stemme stod to tyske. Man kunde maaske have ønsket, at det Afsnit, der behandler Begivenhederne før det første Folketings- og Landstingsvalg i 1920, da der skulde tages Stilling til Spørgsmaalet, om de nordslesvig-ske Vælgere straks skulde slutte sig til de danske politiske Partier eller vælge en Overgangstid, var blevet klarlagt noget mere koncist, end Refshauge, der dengang deltog i Forhandlingerne herom i forreste Række, har gjort i sine Erindringer. Men Bogen giver et godt Billede af den danske Befolknings Kamp for sin Ret under Fremmedherredømmet, og af en stovt Bonde, der med sine store Evner og en usvigelig Trofasthed satte al sin Gerning ind for Danmark.

Refshauge flyttede kort efter Genforeningen til Tyrstrup, hvor han købte den tidligere Amtsforstander Valentiner tilhørende smukke Ejendom Cathrinesminde, hvor han og hans Hustru, der Livet igennem havde været sin Mand en trofast og uundværlig Støtte, skabte et godt og gæstfrit Hjem.

Refshauge var dekoreret med Ridderkorset og Dannebrogskorset. Han afgik ved Døden den 4. Februar 1942.

Niels Hansen.

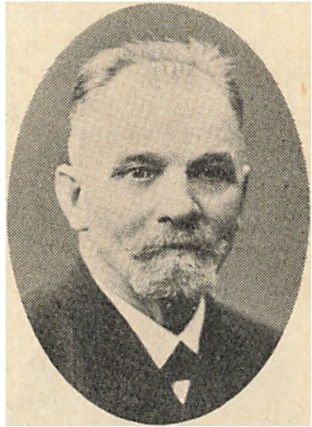
Nikolaj Ludvigsen, Københoved.

Da Angrebet mod den danske Jord satte ind under det tyske Styre i Aarene før Aarhundredskiftet, var Haderslev Vesteramt stærkest udsat, fordi Udvandringen herfra havde været størst. Der blev stærk Trang til Tilflytning af unge fra andre Egne af Landsdelen. Og de kom ogsaa. Alsingerne forlader nødigt deres Ø, højst da for at drage over til Sunveded. Men mange Sunvedboere kom det udsatte Strøg til Undsætning. Og blandt disse var Nikolaj Ludvigsen fra Avnbøl.

Han var født 20. September 1871, og efter Uddannelse og Ophold paa Tune og Dalum Landbrugsskole, købte han 1897 Gaarden Vester Lundgaard ved Københoved.

Det var en dygtig og evnerig Medhjælper, som Folk i Københoved fik i ham, og han faldt godt til, skønt der dengang var mange fremtrædende Mænd i denne centrale Del af »det ideelle Hjørne«. Nikolaj Ludvigsen forstod at sætte Arbejde i Gang. Der kom stærkere Fart i Gaardens Drift med det intensive Landbrug. Besætningen fordobledes i Aarens Løb, og Bygningerne udvidedes. Det var en Fornøjelse at se Gaarden, baade inde og ude, de bugnende Marker og den udmærkede Besætning, og saa drage en Sammenligning med Gaarden, som den var, da Nikolaj Ludvigsen overtog den. Og Vester Lundgaard blev et godt Lærested for de unge, og det i mere end en Henseende. Nikolaj Ludvigsen sluttede sig til Frimenighedskredsen i Rødding og tog meget virksomt Del i det folkelige og nationale Arbejde, hvor der var Brug for hans Evner. Han kom ind i Bestyrelsen for Nordslesvigsk Landboforening og blev dens udmærkede Formand og Leder i Aarene 1930—39. I mange Aar var han Medlem af Frimenighedens Menighedsudvalg.

Nikolaj Ludvigsen ejede en ukuelig Energi, der prægede hans tætte Skikkelse, og som end ikke svækkedes af den Sygdom, der ramte ham i de senere Aar. Han troede fast paa, at

det kunde nytte at holde ud, og han var altid rede til at yde sin Hjælp, hvor en god Sag kunde fremmes.

I 1938 afstod han Gaarden til sin yngste Søn Viggo.

Det var et godt Hjem, han og hans Hustru byggede op, ikke blot for den store Børneflok, men for alle, der samledes der, som Husstand eller som Gæster.

Nikolaj Ludvigsen døde den 22. Juni 1942.

Niels Hansen.

Daniel Bojsen Bruun, Skovby.

Brat og uventet døde Daniel Bruun den 18. Marts 1941 af en Hjertelamelse. Han er født i Ustrup den 23. Januar 1883. Som ung var han meget ked af, at han ikke kunde komme paa Højskole. Grunden var den, at han var Optantsøn. Til Gengæld modtog han en god Privatundervisning hos Svogeren, Lærer Dircks i Djernæs. Da Optanttraktaten blev afsluttet, fik Daniel Bruun Undersaatsforholdene i Orden, og maatte aftjene sin Værnepligt. Da han var færdig med Militærtjenesten, købte han en Gaard i Skovby i Vedsted Sogn. Det folkelige og kirkelige Ar-

bejde havde hans varme Interesse. Han var Medlem af Bestyrelsen for Vedsted Landbohjem, ligesom han var Sprogforeningens Tillidsmand fra Genforeningen.

Ved Siden af var han en dygtig Landmand, og hans Fæller overlod ham mange Tillidshverv, særlig Tillidshvervet som Formand for »Vedsted og Omegns Mergelselskab« lagde han meget Arbejde i. Endvidere Kredsformand for Haderslev Amts Landboforening, Tillidsmand for Tønder Amts Planteavlforening m. m.

Daniel Bruun var en trofast Ven og tro mod alt det, der havde grebet ham i Ungdommen. Ved den Mindehøjtidelighed, der blev holdt for ham, udtalte Pastor Nielsen i Højer, der var hans gode Ven, følgende Ord: »Han var hel i sit For-

hold til sit Folk. Det havde Udspring i Kærlighed. Han var hel i sit Forhold til den kristne Menighed. Han talte gennem sit gode Smil, og dette beholdt han i Døden. Han var en Mand, der troede paa en Gud foroven, der ikke blot raader for Danmarks, men ogsaa for hvert enkelt Menneskes Sag«.

Jakob Petersen.

Jakob Jepsen, Vejlbæk.

Bov Sogn hørte før Genforeningen til de vanskelige Sogne. Flensborg, der laa nær ved Sognet, havde en stærk Tiltrækning for de svage Sjæle. Der var mange, der vaklede og ikke kunde finde sig til Rette med de nationale Forhold. Der lagdes derfor særlig Mærke til dem, der stod fast og ikke veg en Tomme fra deres Ret. Til disse sidste hørte i ganske særlig Grad Jakob Jepsen. Han er født i Vejlbæk den 31. Oktober 1873 og døde i Vejlbæk den 12. September 1941. Som ung var han en Vinter paa Tune Landbrugsskole, men var ellers hjemme paa Føde-

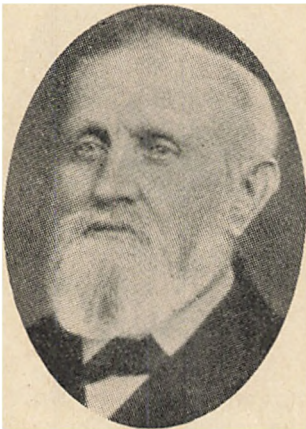
gaarden. Da han havde overtaget Fødegaarden, kom der straks Bud efter ham. 24 Aar gammel blev han valgt ind i Bestyrelsen for Spare- og Laanekassen for Flensborg og Omegn. I denne Bestyrelse sad han i 40 Aar. Senere var han Bestyrelsesmedlem af Padborg Sparekasse, Formand for Faarhus Andelsmejeri m. m. Ungdomsarbejdet havde hans særlige Interesse, og da der for Alvor kom Gang i Arbejdet omkring 1910, var Jakob Jepsen straks med i dette og blev med det samme valgt til Formand for Ungdomsforeningen for Flensborg og Omegn. Under Afstemningen var han Amtsforstander og blev efter 1920 en Aarrække Sogneraadformand. Efter Genforeningen var han Tillidsmand for Sprogforeningen.

Jakob Jepsen var en rolig Mand, der ikke sagde mange Ord, men naar han tog Ordet, saa lyttede alle, for han talte med en

egen Vægt og Myndighed. Hans Motto var: »Kan man ikke gøre godt, skal man heller ikke gøre ondt«. Han levede nøje i Overensstemmelse med dette. Han stod paa Rettens Grundlag, og naar han var sikker paa, at Retten var hans, kunde ingen faa ham til at vige. Af den Grund blev han anset for en stædig Bjørn, der ikke er let at komme til Rette med, og dog var han en mild Mand, naar han var klar over, at det, vi vilde, skulde tjene Land og Folk.

Jakob Petersen.

Johan Andresen, Ullerup.

I en lille Selvbiografi, som Johan Andresen har skrevet, begynder han paa følgende Maade: „Jeg nedstammer fra en Slægt, som gaar tilbage i lige Linie til 1734. Min Bedstefader, Johan Andresen, blev den 6. April 1849, da Træfningen stod ved Ullerup, ramt af en dansk Granat, som blev skudt ind i hans Stue og knuste hans venstre Ben“.

Denne Indledning er karakteristisk for Johan Andresen, Selvfølelsen og saa de historiske Minder. Johan Andresen er født den 6. Juni 1853 i Ullerup, og han døde sammesteds den 22. Maj 1941. Slægtsgaarden bandt ham, men dog ikke mere, end at han i 1870 opterede for Danmark. Han var dansk Soldat, besøgte Askov Højskole i to Vintre og kom derefter hjem til Ullerup, hvor han maatte leve et stille Liv som Optant. I 1890 fik han Undersaatsforholdene i Orden og kunde nu tage Del i det folkelige Arbejde. Samme Aar overtog han Tilsynet med de danske Kriegergrave paa Sundeved efter sin Svigerfader,

Chresten Hanssen, Nørremølle. Da Skoleforeningen blev oprettet i 1892, valgtes Johan Andresen ind i Bestyrelsen, og da det blev nødvendigt at ændre Skoleforeningens Vedtægter, Medlem af dens Tilsynsraad, for senere at blive Æresmedlem af Foreningen. I 1896 blev han Tillidsmand for Vælgerforeningen og var i en Aarrække Medlem af denne Forenings Tilsynsraad.

Det er betegnende for Tiden, at da der i 1898 blev sammenkaldt til et fortroligt Møde i Nybøl Kro for at drøfte Rejsningen af et Forsamlingshus paa Sundeved, blev Resultatet negativt. For egen Regning tager saa Jørgen Bonefelt, Christian Andresen og Johan Andresen Sagen i Haand og bygger det første Forsamlingshus i Sottrup. Johan Andresen var selvfølgelig en af dem, der blev arresteret ved Krigens Udbrud i 1914. I 1922 blev Johan Andresen udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Johan Andresen var paa mange Maader en Ener. Hans afknappede Tale kunde virke skræmmende. Han var ikke nogen sleben Politiker, men langt mere en stædig og vedholdende Mand overfor det, han ansaa for Ret. Hans Stilling overfor det folkelige Arbejde var langt mere frugtbringende. Det er en uvisnelig Hæder, at han sammen med de ovennævnte to fik Forsamlingshussagen i Gang paa Sundeved. Dette Arbejde satte et Kronskud i „Forsamlingsgaarden Sundeved“, men det var ikke rigtigt efter Johan Andresens Hoved; han vilde nemlig det, der ogsaa var rigtigt: et Forsamlingshus i hvert Sogn. Det er Skade, at hans Idé ikke blev virkeliggjort. Med lidt mere Smidighed ogsaa fra hans Side var det maaske lykkedes at faa det gennemført. Men Smidighed var ikke hans stærke Side.

Om Johan Andresen har der lydt mange Ord, saavel af Ven som af Modstander, og det var ikke altid Lov-

sange. Men et var de alle enige om, at han var en redelig Mand og trofast overfor de Opgaver, han havde paa taget sig. De, der kom Johan Andresen paa nærmere Hold, vilde snart opdage, at han havde sit Væsen imod sig. Han var i Virkeligheden en Mand, der havde en rørende Kærlighed overfor alt det, han havde kært. Danmarks Lykke var hans Lykke og kædet sammen med den Lykke, han nød i Familiens snævre Kreds.

Jakob Petersen.

Jørgen Andersen, Miang.

Als er den smilende Ø, og midt i dette Smil ligger Landsbyen med det mærkelige Navn Miang. Her fødtes Jørgen Andersen den 27. Marts 1871, og her døde han den 24. December 1941. Han overtog Fødegården 1895, kun 24 Aar gammel, og drev den indtil 1927. Jørgen Andersen var en af Veteranerne blandt Sprogforeningens Tillidsmænd. Saa vidt jeg kan se, var han Tillidsmand før 1900. Han var en af dem, som Sprogforeningen trygt kunde stole paa. Han svigtede aldrig. Af andre Tillidshverv havde han kun et, nemlig Distriktsforstander for den al-

siske Brandforsikring for Løsøre.

Der er skrevet om ham, at han ikke var nogen Stormand, men tro imod sin Familie og sine Venner. Han var en Mand, der altid var rede til at yde en hjælpende Haand, naar det gjaldt Danskhedens Sag. Var han end ingen Stormand, saa var han dog en af dem, der i det daglige Liv forstaar at gøre det Arbejde, der ikke taber Kærligheden til det fælles af Syne.

Jakob Petersen.

Fru Dr. med. Marie Storm-Hollensen.

En trofast, god dansk Kvinde med en Jernenergi. Vi mødtes første Gang i København i 1904—05, hvor hun efter et Ophold paa Askov Højskole gik paa Statens Lærerhøjskole. Ganske naturligt fandt de unge Sønderjyder, der søgte Uddannelse i Hovedstaden, sammen, og Midde Hollensen betroede afdøde Pastor Knud Rosendal og mig, at hun havde i Sinde at tage tysk Studentereksamen og studere Medicin, og hun bad os om at indvie hende i Begyndelsesgrundene i Latin og Fransk. Jeg har aldrig haft en saa energisk og lærenem Elev.

Hun gennemførte sit Forsæt at tage Studentereksamen i Berlin paa forbavsende kort Tid, i 1907. Efter 5 Aars Studium tog hun sin afsluttende Lægeeksamen med Udmærkelse og nedsatte sig i 1913 som praktiserende Læge i Flensborg, hvor hun fik en meget stor Praksis. Under sit Studium havde hun truffet en dansk Fagkollega, Dr. Storm, og de to knyttede deres Skæbne sammen, og giftede sig i 1918.

Efter Genforeningen flyttede Lægeparret til Graasten, og for Fru Storm-Hollensen var Lægegerningen ikke blot et Erhverv men først og fremmest en Livsopgave: at være med til at lindre Nød og Smerte, hvor hun kunde. Hun blev for mange af sine Patienter ikke blot deres Læge men ogsaa deres Ven. Trods omfattende Praksis fik hun Tid til at varetage forskellige offentlige Hverv. Hun blev Medlem af Skolekommissionen, af Bestyrelsen for Røde-Kors, var tilsynsførende ved Graasten Spædbørnshjem og Læge ved Børnehjemmet i Rønshoved. Sær-

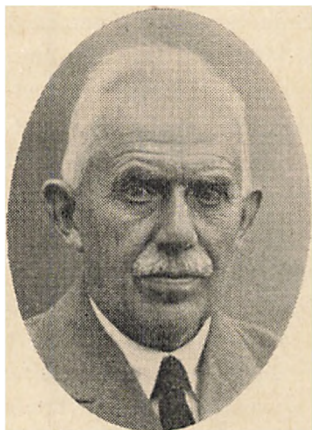
lig Interesse nærede hun for Børnehaven i Graasten, i hvis Bestyrelse hun sad, og hvor hun mødtes med Kronprinsesse Ingrid. Fru Storm-Hollensen forstod fuldt ud den Betydning, som Kronprinsessens store Arbejde hernede i Grænselandsdelen, især for Børnene, har haft. Og efter den lille Prinsesse Margrethes Fødsel stillede Fru Storm-Hollensen sig i Spidsen for Indsamlingen til den smukke Daabsgave fra de sønderjydske Børn til Prinsesse Margrethe.

Fra Barndomshjemmet i Mølmark, hvor hun var født 20. Marts 1884, havde Fru Storm-Hollensen taget stærke nationale Indtryk med, som hun hele sit Liv forblev tro imod.

Hun døde den 20. Februar 1942, og ved hendes Død vidnede mange smukke talte og skrevne Ord om, at hendes Minde vil blive bevaret.

Niels Hansen.

Laust Meier, Hokkerup.

Han var Vestbo, og der var over Købmand Meier ikke saa lidt af Vestboens Lune. Laust Meier er født i Sønder Sejerslev den 22. Marts 1864. Han døde i Hokkerup den 30. November 1941. Efter at have været ved Landbruget i nogle Aar, overtog han en Købmandshandel i Halk i 1900. I 1904 blev han Købmand i Hokkerup. L. Meier var i mange Aar Medlem af Menighedsraadet og Værgeraadet. I 20 Aar var han Kasserer for Klipleve - Kværns - Tørsbøl Haandværkerforening og i en lang Aarrække Tillidsmand for Sprogforeningen. Til Trods for at han var

Købmand paa en nationalt set vanskelig Egn, forsømte han aldrig, naar Lejlighed gaves, at bekende sig som dansk Mand. Hans hjertevindende Væsen gjorde, at alle kom til at holde af ham.

Jakob Petersen.

Lærer Chr. Jensen, Rømø.

Der var en Tid lige efter Genforeningen, hvor det var vanskeligt for Sprogforeningen at faa Forbindelse paa Rømø. Det lykkedes omsider, og en af dem, Sprogforeningen fik Forbindelse med, var Lærer Chr. P. Jensen. Han var en af de Lærere, der blev her i Landsdelen efter 1920, og han var straks rede til at gaa ind i det danske Arbejde. Lærer Jensen er født den 14. Juli 1878 i Ballum og døde den 27. Marts 1941 i Kongsmark. Han var dimitteret fra Tønder Seminarium og blev i en forholdsvis ung Alder Lærer paa Rømø. Han forstod at gøre sig afholdt af Befolk-

ningen, hvilket ses deraf, at han var Regnskabsfører for Rømø Sparekasse, for Andelskassen og Mejeriet. Han var en stille Mand, der undgik det offentlige Liv saa meget som muligt. »Han var som Folk er flest«, skrives der fra Rømø »hans Glæde var at holde mindre Taler i Forsamlingshuset og ved Fester.«

J. P.

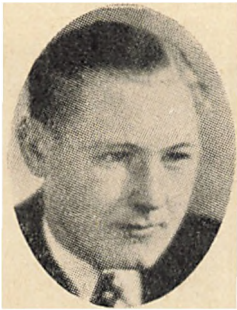
De blev derude - -

Siden der paa dette Sted blev offentliggjort Mindeord om Peter Lund fra Medelby — den første danske Sydslesviger, der faldt i den nye Verdenskrig —, har en lang Række Landsmænd fundet Døden derude. De danske Skoler har sænket deres florumvundne Banner for 28 tidligere Elever, som beseglede deres Pligttroskab med Døden; men Antallet af de unge, hvis friske, frejdige Ansigter vi havde Lod og Del i, men som vi ikke skal gense mere, er betydelig større.

Blandt de mange unge, vi med Sorg i Sind maatte se gaa over i Eftermælet, var adskillige, som vi havde haabet senere vilde fylde en smuk Plads i Forpostkæden. Vi har fulgt dem med Kærlighed under deres Opvækst som danske Drengene, og med inderlige Ønsker, da de som unge Mænd drog i Krig. Nu har vi end ikke kunnet lægge en rød-hvid Blomst paa deres fjerne Grave. Men vi ved, at de bevarede Troskaben mod Danmark og mod Danmark indtil deres sidste Aandedræt. Det var Hjemstavnen — med de Værdier, den rummede for dem —, der levede i deres Sind under Opfyldelsen af den loyale Statsborgers Pligt.

Og derfor har det tunge Offer ikke været forgæves. Vi tænker i Fremtiden ogsaa paa dem, naar vi den 25. Juli samles ved Fællesgraven paa Flensborgs gamle Kirkegaard for at minde Danmarks døde i Slaget ved Isted; ogsaa vor Tids unge faldt med et brændende Haab for Fædrelandets Fremtid og Lykke i deres Hjerte.

Naar der i efterfølgende Linjer nævnes enkelte af de faldne, sker det ikke for at fremhæve nogen forud for andre Kammerater, der kunde have lige saa stor Adkomst til det — hver eneste af dem var os dyrebar, hvert Budskab blev modtaget med Sorg og Samfølelse —, men for at vise enkelte Typer paa vor danske sydslesvigske Ungdom.

Chr. Nielsen

Andreas Petersen

Bruno Frederiksen

For et Aar siden (2. August 1941) faldt Afdelingsleder Christian Nielsen fra Kobbermøllen; en overordentlig dygtig og lovende ung Forretningsmand, ivrig Deltager i vort Ungdomsarbejde. Nielsen hørte til de unge, der gennem deres Feltbreve i »Flensborg Avis« smukkest og varmest har tolket den indkaldte danske Sydslesvigere Følelser; gennem sin »Hjertets Treklang« har han sat sig selv og dem et særligt Æresminde.

Der var den tavse og stilfærdige, men samvittighedsfulde og pligtopfyldende Lærer Andreas Petersen, en af Medarbejderne ved Flensborgs danske Kommuneskole. Han drog ud to Dage efter sit Bryllup og fandt i Februar sin Grav langt borte fra Hjemstavn, i Ruslands Jord.

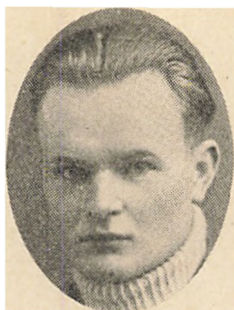
Tanken fæstner sig ligeledes med Vemod ved Navnet Bruno Frederiksen, den fintfølede, beskedne Bankassistent, men en ung Mand med rank Holdning og friske Meninger, hvis Minde de danske Kammerater, der kendte ham bedst, nænsomt og varigt vil værne om.

Eller to Skikkelser vesterude fra: Landmand Jakob Nielsen, Klint ved Ladelund, den noget indesluttede, opmærksomme Elev i den danske Hjemskole, senere den ivrige Deltager i og faste Støtte i alt dansk nationalt Arbejde paa Egnen.

Og den dygtige unge Haandværker Marius Andersen fra Aventoft, hvem man ligeledes ventede sig meget af, og ved hvis Død hans nærmeste kunde søge Trøst i de Ord: »Vi tror, at han heller ikke har levet forgæves«, og der selv ude fra Felten kunde skrive: »Aldrig har jeg haft Danmark af mine Tanker«.

Jakob Nissen

Hans Marius Andersen

Karl Termansen

Vi kan se paa et Par Købstad-Folk som Faktor Karl Termansen, der i en meget ung Alder paa Grund af sine store faglige Evner blev Leder af »Flensborg Avis«s Sætteri og ved sin Død fik det Lov, at han hjemme som ude var en god og aldrig svigtende Kammerat; eller den unge Slesviger Jens Andresen, der under vanskelige Forhold tog Sæde i den sydligste danske Skoleforenings Ledelse og var Medlem af Ansgar-Skolens Forældredvalg.

Til disse faa Sydslesvigere, der faldt i en lidt modnere Alder, kunde der føjes mange andre, hvis Død ramte os lige saa smerteligt. En varmtfølende Landsmand nordpaa skrev for nylig: »Det er svært at læse om den Ungdom, som giver sit Liv paa Slagmarkerne; men det knytter Baand, som forlener Ordet: »I skal ikke blive glemte!« med ny Betydning.«

Lad os haabe, at dette bliver almindeligt erkendt, naar Landsmænd hører om danske Sydslesvigere, der satte Livet til i den nye Verdenskrig.

L. P. Christensen.

Af en dansk Sydslesvigers Feltbrev.

Paa Lazaret, August 1942.

Kære »Flensborg Avis!«

Naar man bliver revet ud af Kammeraternes Kreds, den, man har levet i under de forskelligste Livets Forhold i snart fire Aar, er det vel naturligt, at Tankerne søger at følge dem paa deres Vej videre mod Øst.

Jeg tænker paa deres haarde Ridt ad de uendelige, støvede russiske Veje, tænker paa deres Kæmpedage og den strenge Vagt i Nattens Mulm. Hvor glade bliver de ikke, hvergang Solen igen sender de første Straaler op over Horizonten i Øst. Saa kan Nerverne igen slappe lidt af.. En ny Dag er oprunden; nye, store Opgaver venter.

Imens bliver min Taalmodighed sat paa Prøve; men snart udfyldes Tankerne med at øse af Mindets Kildespring, Mindeerne fra Hjemstavn, der altid blive lyslevende for os herude, naar vi længes eller føler os ene.

Men saa en skønne Dag er der igen Brev hjemmefra; alt er saa godt, som det efter Omstændighederne kunde ventes.

Spændingen viger; tilbage er kun Taknemmelighed mod ham, der altid holder Haanden over os, der stadig henviser os til, at det er den smalle Sti, vi skal vandre.

Endnu et Par Dage, saa er ogsaa du, mit kære Hjemstavsblad, der igen. Ogsaa dig har jeg savnet meget, du min trofaste Følgesvend, min Budbringer fra de kære Landsmænd. Du kommer til mig med Sorg som med Glæde, i mørke som i lyse Dage.

Altid bliver du af os herude læst med samme Opmærksomhed, fordi du med dit rene danske Sprog fører os sammen med vor Hjemstavn og med Moderlandet, som vi er afskaaret fra at have andet Samkvem med. Gennem dig bliver det os muligt at fordybe os i Folkemaal og Folkefællesskab. Mangt et Spørgsmaal, vi længe gaar ene og tumler med, faar vi gennem dig ofte helt uventet besvaret. Lederen er os lige saa kærkommen som »Breve fra Landsmænd«, Beretninger om Livet i

Sydslesvig lige saa uundværlige, som dem fra Nordslesvig og andre Egne af Danmark.

Hvor er vi taknemmelige for dem, der uegennyttige, med Myndighed og altid loyale mod Herbergstaten fører vor lille Folkegruppe gennem denne Tid. Paa samme Maade er vi det for vore kære Venner i Danmark, der fremmer det stærke aandelige Røre, der er opstaaet i mange Kredse Landet over. Gid det maatte trænge ud til hvert et Sted, saa alle Danske tager aktiv Del i at løfte Fædreens Arv paa værdig Maade.

Tak for jert store Arbejde i Grundtvigs Aand; Tak, fordi I løfter Sløret og lader os skue vort Folks sande Værdier, dem, der skal være Grundstenen til og Aanden i Danmarks og Nordens Fremtid.

Lad aldrig Paastanden, om at de frie Kredse er for lukkede, blive berettiget. Kun naar vi faar alle med ind i det nationale Arbejde, har vi Lov til at beraabe os paa Grundtvig; for der ligger en Livsvisdom bag hans Ord: »Thi da har i Rigdom vi drevet det vidt, naar faa har for meget og færre for lidt«, hvormed han vel mente saavel de kulturelle Værdier som det daglige Brød.

Det er et kønt Træk, naar man overalt i Hjemstavn som i Danmark mindes de faldne Slesvigere; de var tro i det mindste som i det største til sidste Aandedræt. De kæmpede for alt, hvad de havde kært; de gav deres unge Liv, da det gjaldt.

De var rede, da der blev kaldt, for de vidste, at deres Trofasthed vilde blive Danmark til Gavn og Gud til Ære.

Lad os, alle Danske, naar vi ærer deres Minde, altid stille os dette Spørgsmaal: »Er ogsaa vi trofaste mod det bedste, vi ejer, er ogsaa vi rede til i Dag at give vort Liv, af Kærlighed til Folk og Hjemstavn, som vor Landsmand var det i Gaar? Kun naar vi kan svare Ja, har vi Haab om en bedre Fremtid for Danmark og Norden.

Vi ved ikke, hvad Fremtiden vil bringe os, men vi ved, at gode Gerninger engang bærer god Frugt.

En Hilsen til Hjemstavn, til Danmark og særlig til jer, kære Kammerater ved Fronten. Nu er jeg rask og maaske om faa Uger igen et Led i den lange Kæde mod Øst.

Henrik Lorenzen.

INDHOLDSFORTEGNELSE:

	Side
Tonen fra Himlen. Af Morten Kamphøener	1
Nis fra Bombøl. Af Harry Søiberg	21
Et langt Liv i vor Folkesags Tjeneste. Af C. J. Bech	47
Slesvig, vort elskede omstridte Land —. Af Niels Hansen ..	50
Et Frieri. Af K. M. Gubi	59
Vore Feltbreve. Af Fru Ingeborg Thomsen	72
De Faldne fra Rømø. Af Alfred Schmidt	80
Sprogforeningens Almanak gennem 50 Aar. Af Jakob Pe- tersen	82
De gamle som faldt.	
P. J. Refshauge. Af Niels Hansen	101
Nikolaj Ludvigsen, Københoved. Af Niels Hansen	105
Daniel Bruun, Skovby. Af Jakob Petersen	106
Jakob Jepsen, Vejebak. Af Jakob Petersen	107
Johan Andresen, Ullerup. Af Jakob Petersen	108
Jørgen Andersen, Miang. Af Jakob Petersen	110
Fru Marie Storm-Hollensen. Af Niels Hansen	111
Laust Meier, Hokkerup. Af Jakob Petersen	113
Lærer Chr. Jensen, Rømø. Af Jakob Petersen	113
De der blev derude — —. Af L. P. Christensen	114
Af en dansk Sydslesvigers Feltbrev. Af Heinr. Lorenzen	117

Regering og Rigsdag.

Regeringen.

Statsminister V. Buhl, Udenrigsminister E. Scavenius, Forsvarsminister S. Brorsen, Justitsminister E. Thune Jacobsen, Finansminister Alsing Andersen, Kirkeminister K. V. Fibiger, Undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Indenrigsminister Knud Kristensen, Arbejds- og Socialminister J. Kjærboel, Landbrugsminister K. M. Bording, Handelsminister Halfdan Hendriksen, Minister for offentlige Arbejder Gunnar Larsen.

Folketinget.

(Efter Valget 3. April 1939.)

Socialdemokrater	64	(før Valget 68)
Venstre	31	(» » 29)
Konservative	26	(» » 29)
Radikale Venstre	14	(» » 14)
Bondepartiet	4	(» » 5)
Retsforbundet	3	(» » 4)
Kommunister	3	(» » 2)
Nationalsocialister	3	(» » —)
Tyskere	1	(» » 1)
	149	149

Sønderjylland.

Socialdem.: 31,412 St. (1935: 26,828 St.) Valgt: J. P. Nielsen, P. Mortensen, H. J. Hinrichsen.

Venstre: 19,805 St. (1935: 13,337 St.) Valgt: Jørgen Gram, Erik Appel.

Konservative: 16,537 St. (1935: 14,274 St.) Valgt: A. Svensson, P. Petersen, Røj.

Rad. Venstre: 4480 St. (1935: 3327 St.) Intet Mandat.

Bondepartiet opstillede i Tilslutning til Venstre.

Retsforbundet: 2154 St. (1935: 2650 St.) Int. Mand.

Kommunister opstillede ikke.

Nationalsocialister: 4474 St. (1935: 3566 St.) Valgt: Frits Clausen.

Tyskere: 15,515 St. (1935: 12,615 St.) Valgt: Dyrslæge Jens Møller.

Landstinget.

(Efter Valget 14. April 1939.)

Socialdem.	35	Mandater (1936 32)
Venstre	19	(» 22)
Konservative	13	(» 15)
Rad. Venstre	8	(» 7)
Bondepartiet	1	(» —)
	76	76

Venstre: H. Jepsen Christensen (landstingsvalgt), Jens Høyer.

Kons.: M. Schumann (landstingsvalgt), J. Otsen.

Soc.: Jørgen Møller.

Nationale Foreninger og Institutioner.

Sprogforeningen.

Formand: Bibliotekar Jakob Petersen.

Ledelse: Højskoleforstander Arnfred, Askov, Gdr. Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov. Folketingsmand J. P. Nielsen, Dynt, Amtsskolekonsulent Svendsen, Tønder.

Aarsmødet afholdes sidste Søndag i Juni.

Skoleforeningen.

Bestyrelsen: Gdr. H. Jepsen Christensen, Høgsbro pr. Hvidding, Formand, Gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, Næstformand, Gdr. Elers Boesen, Astrup pr. Brøns, Kasserer.

Aarsmødet afholdes sidste Søndag i Juni.

Grænseforeningen.

Kontor: Peder Skramsgade 5 I, København K.

Frmd.: Rektor H. P. Hansen, København.

Næstfrmd.: Dr. med. Valdm. J. Harsløf, København, og Gaardejer, Insp. N. J. Gotthardsen, Tønder.

Dansk-Nordisk Ungdomsforbund.

Grænseraadet, der leder D. N. U.s Arbejde i Grænsecomraadet: P. Marcussen, Graasten, Formand, Mejeribestyrelse Lorentzen, Bredebro, Næstformand, Bankprok. Müller-Kristensen, Sønderborg, Kasserer.

Ungdomsforeningerne.

Aabenraa Amts Hovedkreds: Form. Lærer Højer, Klovtoft, Kasserer: Bankkasserer Kræmer, Graasten. (18 Foreninger og ca. 2185 Medl.)

Haderslev Østeramts Hovedkreds: Form.: Lærer J. Chr. Christensen, Mariegade 4, Haderslev, Kasserer: Gdr. Chr. Kongsted, Sdr. Vilstrup pr. Sdr. Vilstrup. (17 For., 2436 Medl.)

Røddingegnens Ungdomskreds (en Hovedkreds af De danske Ungdomsforeninger). Form.: Pastor Bundgaard, Skrave, pr. Skodborg. Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram. (12 Foreninger, 1800 Medl.)

Sønderborg Amts Hovedkreds: Form.: Husmand Chr. Nielsen, Vollerup, Als, Kasserer: Lærer R. Clausen, Snøgbæk pr. Vester Sottrup. (15 For., 3245 Medl.)

Tønder Amts Hovedkreds: Form. og Kasserer: Overlærer Holger Skovmand, Løgumkloster. (10 Foreninger, 1216 Medlemmer).

Skærbæk og Omegns Hovedkreds for Tønder Amts nordlige Del: Form.: Pastor H. Ebbesen, Døstrup, Kasserer: Købmand Th. Lorentsen, Skærbæk. (8 For., 1256 Medl.).

Sønderjydsk Idrætsforening.

Bestyrelsen: Frmd. Gdr. Johs. Juhl, Branderup, Sekretær og Forretningsfører: Gymnastiklærer N. J. Iversen, Haderslev.

Historisk Samfund for Sønderjylland.

Bestyrelsen: Amtslæge H. Lausten-Thomsen, Tønder, Formand, Arkivar J. Hvidtfeldt, Aabenraa, Sekretær, Museumsinspektør H. Neumann, Haderslev, Kasserer, Overlæge, Dr. med. Schmidt, Augustenborg, Seminarilærer Claus Eskildsen, Tønder, Højskoleforstander Hans Lund, Rødding, Sognepræst Hejselbjerg-Paulsen, Skrydstrup, Pastor H. F. Petersen, Flensborg, Museumsdirektør Dr. Mackeprang, København, og Frimenighedspræst Thade Petersen, Haderslev, og Sparekassedirektør Nis Nissen, Nørborg (Æresmedlemmer).

Formand, Sekretær og Kasserer danner Forretningsudvalg.

Redaktionsudvalget for »Sønderjyske Aarbøger« består af Arkivar Hvidtfeldt, H. Lausten-Thomsen og Hans Lund.

Biblioteker.

Det sønderjydske Landsbibliotek, Aabenraa, Bibliotekar: Jakob Petersen. Udlaan fra Kl. 10—19. Læsesal Kl. 10—19. Børneafdelingen aaben Kl. 15—18. (lukket 15. Maj—15. August).

Centralbiblioteket i Haderslev. Bibliotekar T. Glahn. Udlaan: Kl. 10—19 (Onsdag 10—12 og Lørdag 10—21). Læsesal 10—21 (1. Maj—31. August lukkes Kl. 19).

Centralbiblioteket i Sønderborg. Bibliotekar N. Moesgaard. Udlaan: Kl. 10—19. Læsesalen Kl. 10—21 (1. Maj—31. Aug. lukkes Kl. 19). Børneafdelingen aaben Kl. 15—18.

Biblioteket i Tønder. Bibliotekar T. Sylvester Petersen. Udlaan: Kl. 10—13 og 15—20. Læsesal Kl. 10—21. Biblioteket lukket 14 Dage i Juli Maaned.

Sønderjydsk Landsarkiv, Aabenraa.

Landsarkivar: Fr. Gribsvad.
Arkivar: Joh. Hvidtfeldt.
A a b e n: Kl. 9—12 og 1—4.

Erhvervs-Institutioner og -Organisationer.

Med særligt Henblik paa Sønderjylland.

I. Statsinstitutioner.

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Christiansborg, København.

Formand: Folketingsmand Niels Frederiksen. Medlemmer i Sønderjylland: Fhv. Folketingsmand Chr. E. Christensen, Asserballe, Domæneforpagter P. Petersen, Røj, pr. Møgeltønder, og Gdr. Jens Hørlück, Skodborg.

Jordfordelingskommissionen.

Kontor: Tønder.

Fuldmægtig A. Mosbeck, Tønder, Fmd., Gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, Gdr. Jørgen Tinglev, Lund.

Statsrækrollen.

Thorvaldsensvej 57, København.

Direktør: Landbrugskand. C. Stahl; Formd. for Frøkontrolkommissionen Prof. A. Mentz; Medl. af Kommissionen Dir. J. Gjelstrup, Aabenraa.

Dev kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Rolighedsvej 26, København.

Præsident: Hofjægermester C. Lüttichau, Tjele.

I Bestyrelsesraadet: Kreditforeningsdir. H. Hansen, Aabenraa.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.

Frmd.: Hofjægermester Lüttichau, Tjele.

Grundforbedringsvirksomheder:

Mose- og Engafdeling.

Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.

— i Tønder: Best. J. P. Knudsen.

— i Aabenraa: Best. N. Klintø.

Den tekniske Afdeling.

Distriktskontor i Tønder: Best. cand. polyt. T. Q. Jacobsen.

II. Landbrugsorganisationer.

Landbrugsraadet.

Kontor: Axelborg, København.

Præsidium: Landstingsmand H. Hauch, Medl. i Sønderjylland: Gdr. Jørgen Gram, Gabøl.

Generalsekretær: A. Høgsbro Holm.

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.

I Formandskabet: Gdr. J. Tvedegaard og Landstingsmand H. Hauch. I Bestyrelsen følgende Medlemmer fra Sønderjylland: Gdr. Hans Beyer, Aasgaard, Gdr. Hans Schmidt, Kollund. Sekretær: Otto Himmelstrup.

Foreningen af jyske Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.

Formand: Landstingsmand Hauch. I Bestyrelsen: Gdr. Hans Beyer, Aasgaard, og Gdr. Hans Schmidt, Kollund. Sekretær: J. K. Haugaard.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Hans Schmidt, Kollund pr. Kollund S. Sekretær og Kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.

Bestyrelsen bestaar af de enkelte Landboforeningers Formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejner Hansen, Hjerting pr. Rødding. Konsulenter: Erik Boesen, Øster Lindet, og C. H. Lau-
sten, Rødding, (Regnsk.), 795 Medl.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Frmd.: Gdr. Mads Thuesen. Anslet pr. Fjelstrup.
Kons.: F. P. Nielsen, C. Hansen, Haderslev, (Regnsk.)
og K. Knudsen, Hoptrup, (Regnsk.). Kons. i Husholdning:
Fru Ulla Petersen, Aabenraa. 1543 Medl.

3. Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. S. Knudsen, Galsted.
Kons.: Landbrugskand. Mogens Hansen, Toflund. 425
Medl.

4. Vedsted Sogns Landboforening.

Frmd.: Gdr. Jens Th. Jensen, Ulstrup, pr. Marstrup.
Kons.: K. Knudsen, Hoptrup. 151 Medl.

5. Aabenraa Amts Landboforening.

Frmd.: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.
Kons.: Johs. Petersen, Aabenraa, og Fr. Frederiksen,
Aabenraa, (Regnsk.). 600 Medl.

6. Vis Herreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. H. Schmidt, Kollund pr. Kollund S.
Kons.: M. Nissen, Graasten, Frk. Marie Surlykke Pe-
tersen, Graasten, (Havebrug). 275 Medl.

7. Den sundevedske Landboforening.

Frmd.: Forst. H. Hansen, Graasten Landbrugsskole.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og P. Petersen, Ragebøl, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug). 350 Medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. Clausen, Havnbjerg pr. Nordborg.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen, Nordborg, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug). 210 Medl.

9. Den alsiske Landboforening.

Frmd.: Gdr. H. Blad, Mindebjerg pr. Hørup.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og E. M. Hansen, Tandslet, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug). 313 Medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Frmd.: Gdr. H. Beyer, Aasgaard pr. Ballum.
Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, og M. Thomsen, Bredebro, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug). 300 Medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Frmd.: Forp. H. Linnet, St. Tønde pr. Jejsing.
Kons.: Georg Nissen, Bylderup Bov, H. Mortensen, Rørkær, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug), Kons. i Husholdn. Fru Ulla Petersen, Aabenraa, 283 Medl.

12. Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn.

Frmd.: Gdr. Nis Edvardsen, Løgumkloster.
Kons.: Georg Nissen, Bylderup Bov. 242 Medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omegn.

Frmd.: M. P. Thyssen, Aaved pr. Frifelt.
Kons.: A. Buchreitz, Skærbæk, 275 Medl.

Fællesforeningen for de tyske Landboforeninger.

Landwirtschaftlicher Hauptverein f. Nordschleswig.

Frmd.: Gdr. Chr. Diederichsen, Bodskov pr. Sdr. Vilstrup.

Kons.: Landbrkand. (Diplomlandwirt) P. Rasmussen, Aabenraa, 8 lok. Foreninger med 1950 Medl.

Husmandsforeninger.

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Studiestræde 38, København K.

Forretningsudvalgets Formand: Parcellist N. P. Andreassen, Forsinge; Næstformand: Husmand P. Nielsen, Vejager; Medl. af Udv.: Husmand Jørgen Petersen, Halk pr. Hejsager.

De samv. jydsk Husmandsforeninger.

Kontor: Helgolandsgade 20, Aarhus.

Frmd.: Husmand P. Nielsen, Vejager, Tvis. I Besty. Husmand A. Schmidt, Faurholm, Tandslet.

De samv. sønderjydske Husmandsforeninger.

Frmd.: Husmand Jørgen Petersen, Halk, pr. Hejsager.

Kons.: Landbrugskand. A. Laisen, Rødekro, Landbrugskand. A. Mortensen, Rødekro, Frk. E. Fredslund, Rødekro, (Hush.), Landbrugskand. M. Thomsen, Bredebrog, (Regnsk.).

57 For. m. 3281 Medl.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredforeningen Sønderjyden.

Frmd.: Husmd. Anders Schmidt, Faurholm.

Kons. Landbrugskand. Fr. Slipsager, Danebod,
28 For. m. 1673 Medl.

Kommissioner ang. Jordlodder til Husmandsbrug.

Formænd: Haderslev Amt: Gdr. Jørg. Petersen, Sommersted; Aabenraa Amt: Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup; Sønderborg Amt: Karl Petersen, Hestehave; Tønder Amt: Gdr. Mads Warming, Raahede.

Kvægavlsforeninger.

Sønderjydske Fællesledelse af Kvægavl (Kvægavlsfor.)

Korthorn (Sdj. Fled.):

Frmd.: Gdr. Mads Gram, Københoved.

Kons.: Landbrkand. Jørg. Frank, Tønder, og Vinge Madsen, Vojens.

60 Kvægavls- og Tyreholdsforeninger med 1800 Medl. og 80 Tyre og 79 Kontrolfor. med 2677 Medl. og 32,350 Køer.

Korthorn (Vestsl. Fled.):

Frmd.: Gdr. Math. Jepsen, Rørkær pr. Jejsing,
10 Opdrætterfor.

Rødt dansk Malkekvg:

Frmd.: Gdr. Chr. Clausen, Stødagergaard pr. Sønderborg.

Kons.: Landbrkand. Th. Thomsen, Dybbølsten pr. Sønderborg.

30 Kvægavlsfor. med 1950 Medl. og 48 Tyre samt 38
Kontrollfor. med 1514 Medl. og 16,985 Køer.

Hollandsk Malkekøveg:

Frmd.: Gdr. H. S. Jensen, Tornumgaard pr. Lintrup.
Kons.: Landbrkand. Vinge Madsen, Vojens.
80 Medl. 1769 Køer.

De samvirkende jyske Hesteavlsforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.
Frmd.: Gdr. P. Vadgaard, Stenild pr. Hobro.
I Best.: Gdr. N. Skrumsager, Visby Hedegaard.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier.

Kontor: Axelborg, København V.
(Omfatter 61 Andelsslagterier).
Frmd.: Gdr. M. Byriel, Lyngby pr. Sporup.
I Best.: Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl. Sekr.: H. Behnke.

Andels Slagterier i Nordslesvig.

Aabenraa: Dir. F. Johansen.
Graasten: » H. N. Skensved.
Sønderborg: » C. W. Whitt.
Rødding: » C. J. Rübner Petersen.
Vojens: » Th. Mossing Jensen.

Privat-Slagterier.

Haderslev: Dir. Koopmann.
Bylderup: » M. Carlsen.
Skærbæk: » Nielsen.

Avlscentre for Svin.

(Yorkshire.)

Gdr. C. Petersen, Skodborg.
» H. B. Jepsen, Tinglev.
» Anker Vestergaard, Højvang, Jels.

(Landrace.)

» Johs. Schlosser, Aarlund pr. Lintrup.
» Axel Tang, Hytkær, Mastrup.
» F. Nielsen, Stenderup pr. Rødding.
» J. Jessen, Thorsbjerg, pr. Over Jerstal.
» H. C. Hansen, Jestrup, Tandslæt.
» Jens Nissen, Nordborg.
» Kr. Clausen, Langbjerg, Hovslund.
» G. Sonne Midtgaard, Østergaards Mølle pr. Hoptrup.
» Chr. Minke, Bramhale, Simmersted.
» M. Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Gdr. Svend Ellegaard, Abild.

» Axel Nielsen, Dybbøl pr. Ragebøl.

» Magnus Hansen, Skovløggen, Rødding.

Bedømmelsesudvalg for Svineavlscentre.

Formand for 9. Distrikt, de sønderjydske Landsdele:

Gdr. H. Schmidt, Kollund.

De danske Mejeriers Fællesorganisation.

Kontor: St. Torv 7, Aarhus.

Frmd.: Propr. S. Overgaard, Højbygaard. I Bestyrelsen: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog.

De samv. jydske Mejeriforeninger.

Frmd.: Gdr. Elbæk Jensen, Enggaarden pr. Holsted. I Bestyrelsen: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog.

Sønderjyds Mejeriforening.

Frmd.: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog, Sekr.: Statskons. Johs. Jensen, Aabenraa. Omfatter 128 Mejerier.

Andels-Mejerier i Nordslesvig.

I Haderslev Amt	47
I Aabenraa Amt	28
I Sønderborg Amt	23
I Tønder Amt	25

123

Sønderjyds Smørekportfor., Vojens.

Fung. Frmd.: Gdr. P. Rostgaard Andersen, Københoved. Dir. Sophus Thomsen, Haderslev. (56 Mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smørekportfor., Sønderborg.

Frmd.: Gdr. Kr. Iversen, Avnbøl. Dir.: S. Røysgaard Petersen, Sønderborg. (48 Mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.

Frmd.: Mejeribestyrer C. Jørgensen, Tuse Næs pr. Holbæk.

Aabenraa Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. P. Hansen, Felsted.

Haderslev Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. Mathiesen, Stydning.

Sønderborg Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. T. F. Hansen, Dybbøl.

Tønder Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. Lorenzen, Bredebro.

III. Handelsorganisationerne.

Grossersocietetet: Frmd.: Grosserer Rudolf Schmidt.
Provinshandelskamret: Frmd. Grosserer H. L. Poulsen, Odense.

Centralforeningen f. Jydske Handelsstandsforeninger.
Frmd.: Konsul Ejstrup, Randers.

Medl. af Best.: Købmand J. H. Kock, Sønderborg.

Handelsforeningerne i Sønderjylland.

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev, Frmd.: Købmand Oluf Thielst.

Aabenraa, Frmd.: Borgmester Holg. Fink.

Sønderborg, Frmd.: Købmand J. H. Kock.

Tønder, Frmd.: Købmand A. Müller.

De samv. danske Købmandsforeninger.

Frmd.: Købmand Chr. H. Olesen, Aalborg.

Med 142 Afdelinger, fordelt i 4 Centralorganisationer.

Centralorg. for Jylland, Frmd.: Købmd. Chr. H. Olesen, Aalborg.

Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger:

Frmd.: Købmand Chr. Matzen, Sønderborg.

Haderslev og Omegn: Frmd.: Henrik Sørensen, Haderslev.

Rødding og Omegn: Frmd.: Købmand M. Christensen, Brendstrup.

Toftlund og Omegn: Frmd.: Købmand Andr. Petersen, Rangstrup.

Aabenraa og Omegn: Frmd.: Købmand J. Agger, Aabenraa.

Graasten og Omegn: Frmd.: Købmand Chr. Blomgreen, Egersund.

Tønder Amt: Frmd.: Købmd. Blaabjerg, Løgumkloster.

Tønder Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand E. Klyver, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand Chr. Matsen, Sønderborg.

Sønderborg Amt: Købmand Bork, Stevning.

IV. Haandværk og Industri.

Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri.

Kontor: Vesterboulevard 18, København.

Frmd.: Murermester Rasm. Sørensen, Roskilde. I Bestyrelsen: Malermester Carl Petersen, Haderslev, Snedkermester S. A. Sørensen, Rødding.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

Formand:

Aabenraa	Farverm. Th. Jacobsen;
Agerskov	Carl Truelzen;
Augustenborg	Bygmester Chr. Jacobsen;
Bov	Malerm. A. Kj. Johannsen, Padborg;
Brede Sogn	Barbermester R. Clausen;
Broager Sogn	Snedkermester P. Hansen;
Bylderup	Købmænd H. Thomsen;
Christiansfeld	Malerm. Joh. Madsen;
Egen	Skomg. J. Rasmussen;
Graasten	Bagerm. W. Kammeyer;
Gram	Savværksejer N. Timmermann;
Haderslev	Murerestr. Johs. Hansen;
Hoptrup	Snedkermester N. Th. Halborg;
Højer	Bødkermst. Johs. Heil;
Hørup	Malerm. L. Christensen;
Jels	Smedem. Hans E. Hansen;
Kegnæs	Smedemester H. H. Damm;
Klipleve, Kværs og Holbøl Sogne	Bagerm. Chr. Jensen, Tørsbøl;
Lysabild	Snedkmstr. P. Christensen, Sarup;
Løgumkloster	Vognfabr. Anton Madsen;
Notmark	Malerm. N. Hansen Lorentzen;
Nordborg	Sdlmgmst. Hans Møller;
Oksbøl	Skomgmst. Chr. Dall, Oksbøl;
Rødding	Snedkerm. S. A. Sørensen;
Rødekre	Købmd. Chr. Duus;
Skodborg	Malermstr. Th. Feddersen;
Skærbæk	Slagterm. A. Schmidt;
Sommersted	Entreprenør H. Skytt;
Sottrup	Skræderm. C. Detlefsen;
Svenstrup	Malermstr. Carl Schink;
Sønderborg	Bygmstr. Kr. Anthonen;
Tandslet	Smedemstr. Peter Nielsen;
Tingleve (Hdv. og Ind.)	Smedem. P. Schaumann;
Toftlund	Tømremstr. A. Christensen;
Tønder	Smedem. Andr. Dideriksen;
Ulkebøl	Fabr. A. Müller, Vollerup;
Ullerup	Bager Jul. Andresen;
Varnæs	Maskinbygger P. Jørgensen;
Vojens	Inst. N. Nielsen;
Øsby	Snedkerm. J. H. Witt.

Særlige sønderjydske faglige Mesterforeninger.

Mesterforeningen for Bygningshaandværkere i Aabenraa Amt: Frmd.: Tømrem. A. Mikkelsen, Bolderslev.

Mesterfor. f. Bygningshaandværk. i Haderslev Amt: Frmd.: Tømremester G. P. Gregersen, Vojens.

Barber- og Frisørfor. i Aabenraa Amt: Frmd.: Otto Meise, Aabenraa.

Haderslev Østeramts Smede- og Klejnsmedelaug: Formand: Chr. P. Mørch, Skrydstrup.

Snedkerlavet for Sønderborg Amt: Frmd.: P. Hansen, Broager.

Sønderjydske Forening for G. K. M., Sønderborg Amt: Frmd.: Smedemst. D. Madsen, Hundslev.

V. Kreditinstitutioner.

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktionen: P. A. Callø, H. Hansen, Orla Buhl.

Repræsentantskabet: Gdr. J. H. Schmidt, Vojensgaard, Gdr. M. Thuesen, Anslet, Fabrikant M. Schaumann, Haderslev, Gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, Gdr. Olav Fink, Brendstrup, Gdr. Hans Lyck, Varnæs, Gdr. H. Sander Larsen, Saksgaard, fhv. Landdagsmand Nis Nissen, Aabenraa, Gdr. Jørgen From, Fjelstrup, Gdr. Iver Scherrebeck, Sdr. Vilstrup, Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl, Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, Gdr. Chr. Ernst Christensen, Asserballe, Gdr. Hans Beyer, Aasgaard, Købmand A. Hundevadt, Haderslev, Borgmester H. Fink, Aabenraa, Købmand Math. Kock, Sønderborg, Købmd. Chr. Schmidt, Tønder.

Vest- og Sønderjydske Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.

Direktionen: P. H. M. Valeur, Jens Jensen, P. Gundersen.

Frmd. for Repræsentantskabet: Gdr. Hans S. Jensen, Tornumgaard.

Repræsentanter for Sønderjylland: Gdr. Fedder Mathiesen, Randerup, og Gdr. Poul Outzen, Ellum.

Jydske Grundejer Kreditforening, Herning.

Direktionen: Holger Jepsen, J. Møller, M. Hvirring.

Repræsentanter for Sønderjylland:

C. C. Biehl, Graasten for Aabenraa-Sønderborg Amt.

Martin Møller, Bredebro for Tønder Amt.

Hans Nissen, Nustrup for Haderslev Amt.

Jydske Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.

Direktionen: N. P. Helver, Paul Buhl, Jep Fink.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. Direktør, Medlem af Repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans Iversen, Stenneskær, Hans Philipsen, Snogbæk, Evald Lorenzen, Rørkær, N. Henriksen, Vojens.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Tønder: Bestyrelsen: Dir. Henriksen, adm. Direktør, Dommer Stegmann, Fmd., H. Linnet, St. Tønde, Jørg. Petersen, Halk.

Sønderjyllands Laanekasse.

Direktion: Dir. Oluf Beck, ORS. Axel Hulegaard og Dir. Orla Buhl.

Bestyrelsen: Amtmand Kr. R. Thomsen, Amtmand Karberg og fra Haderslev Østeramt: Dir. Callø, Formand, Gdr. J. Schmidt, Chr. Iversen, Sønderballe og Gdr. P. Nielsen, Refsø; fra Haderslev Vesteramt: Gdr. M. Refslund Poulsen, Frmd., Gdr. Aage Schmidt, Landinsp. Lejde, fra Aabenraa Amt: Borgmester H. Fink, Frmd., Gdr. Chr. Christensen, Gdr. Kr. Philipsen, fra Sønderborg Amt: Folketingsmand J. P. Nielsen, Frmd., Gdr. Chr. E. Christensen, Gdr. Chr. Christensen, Elsmark, Gdr. Chr. Schmidt, Dybbøl-Østen, Hsmd. Anders Schmidt, Faurholm; fra Tønder Amt: Gdr. H. Jensen Christensen, Frmd., Bagermester Thorv. Petersen, Gdr. Karl Posselt.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Best.: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg, Frmd., Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog, Gdr. Landstingsmand H. Jensen Christensen, Høgsbro.

Jagttabel

i Henhold til Jagtloven af 28. April 1931.

Vildtet	Maa jages
Kron- og Daahind	1. Jan.—28. Febr. og 1. Okt.—31. Dec.
Raabukke og Sikahjorte	15. Maj—31. Juli og 1. Okt.—31. Dec.
Raa- og Sikahind	1. Okt.—31. Dec.
Harer	1. Okt.—18. Dec.
Fiskehejrer og Regnsporer	1. Juli—31. Dec.
Svømmænd (undt. Graaand) Graa- gæs, Vandhøns, Vadefugle (undt. Fiskehejre, Skovsnæppe, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Klyder), Ringdue, Huldue og Skovskade	1. Aug.—31. Dec.
Taffelænd og Maager (undt. Hav- maager)	1. Jan.—31. Jan. og 1. Aug.—31. Dec.
Vandrefalk, Duehøg, Spurvehøg og Kærhøg	1. Jan.—31. Marts og 1. Aug.—31. Dec.
Skarver og Havmaager	1. Jan.—30. April og 1. Aug.—31. Dec.
Dykænd (undt. Taffeland og Skal- leslugere)	1. Jan.—28. Febr. og 1. Sept.—31. Dec.
Agerhøns, Grouse og Vagtel	18. Sept.—1. Nov.
Urhaner	15. Juli—31. Juli og 18. Sept.—31. Dec.
Tjurhaner	18. Sept.—31. Dec.
Skalleslugere, Alkefugle, Lappe- dykkere, Lommer, Kjoer, Storm- fugle, Musvaage og Hvepsevaage, Alliker, Solsort, Sjægger og an- dre Drosler	18. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—31. Jan.

Vildtet	Maa jages
Skovsnæppe	24. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—7. April
Fasaner	1. Okt.—31. Dec.
Kron- og Daahjorte, Ræve, Grævlinger, Oddere, Maarer, Ildere, Væseler, Muldvarpe, Kaniner, Egern, Sæler og Hvaler, Graaspurve, Krager, Raager, Husskæder og Vildgæs (undt. Graagæs).	Maa jages hele Aaret
Pindsvin og Flagermus, Urhøns og Tjurhøns, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Klyder, Svaner, Gravand og Terner, Ørne, Glenter, Ugle, Falke, Turtelduer og Steppehøns, Klatrefugle (Gøge, Vende­hals og Spætter), Ravn samt alle ikke særlig nævnte Fugle	Fredet hele Aaret.

Fredningstabel for Ferskvandsfisk.

For saa vidt der ikke ved Oprettelse af Fiskeriregulation for det paagældende Vand er foretaget Afgivelser herfra, gælder der følgende almindelige Fredningstider (Ferskvandsfiskeriloven af 31. Marts 1931, § 16):

Laks, Havørred og Sørred samt Bækørred	1. Nov.—31. Dec.
Gedde, Aborre og Stalling	1. April—30. April
Sandart	1. Maj—31. Maj
Helt og Snæbel	15. Nov.—14. Dec.

Alle andre Fiskearter (og ligesaa Krebs) er ikke fredede efter Loven, hvorimod der for en Del Arter er fastsat Mindstemaal (§ 15).

Porto-Takster.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede	20 Øre	10 Øre
50—250 gr. —	30 »	15 »
250 gr—1 kg —	50 Øre	
Brevkort , enkelte, —	15 Øre	7 Øre
med betalt Svar —	30 »	14 »
Tryksager indtil 50 gr	6 »	5 »
50—250 gr	10 »	8 »
250 gr—1 kg	30 Øre	
Do. Vægt 5 kg og derunder, alene indeholdende Reliefskrift til Brug f. Blinde	5 Øre pr. 1000 gr.	
Vareprøver og blandede Forsendelser		
indtil 50 gr., frankerede	6 Øre	5 Øre
50—250 gr. —	10 »	8 »
250—500 gr. —	30 Øre	
Brevpakker indtil en Vægt af 1 kg koster 30 Øre. 45×20×10 cm. Rulleform 45×15 cm. Maa ikke indeholde skriftlige Meddelelser.		
For Anbefaling af Breve, Brevkort, Tryksager, Vare- prøver og blandede Forsendelser betales yderligere 30 Øre; anbefalede Forsendelser skal forudfrankeres.		
Ekspresbreve 40 Øre (til Udlandet 60 Øre) + Porto.		
For Ilbefordring (Brevforsendelser af Vægt over 250 gr) betales foruden Brevporto en Tillægsporto af 1 Kr.		
» Søndagsbreve «. Foruden den almindelige Porto er- lægges 10 Øre. Paa Konvoluten bør der staa: »Søndags- brev« og den forsynes med Diagonalkryds.		
Søndagsbreve udbringes kun i Postkontorer- nes Bydistrikter.		
Værdibreve Beløb indtil 1000 Kr. ..	50 Øre	} + Brevporto som ovenfor anført for Breve af samme Vægt.
Beløb 1000—2000 Kr.	55 »	
» 2000—3000 »	60 »	
» 3000—4000 »	65 »	
o. s. fr. 5 Øre mere for hvert 1000 Kr.		
Pakker , almindel. 1 kg og derunder	50 Øre	
fra 1—3 kg	60 »	
fra 3—5 kg	75 »	
fra 5—6 kg	100 »	
25 Øre for hvert følgende kg.		

Pakker med angiven Værdi: Vægtporto som for almindelige Pakker + Værdiporto 50 Øre for det første 1000 Kr. af Værdien og 5 Øre for hvert 1000 Kr. mere.

For **Anbefaling** af Pakker betales yderligere 30 Øre; anbefalede Pakker skal forudfrankeres.

Øpakker: Foruden den sædvanlige Porto 1 Kr. mere for hver 5 kg eller Dele deraf.

Postanvisninger , Beløb indtil 25 Kr.	25 Øre
Beløb 25—100 Kr.	40 »
Beløb 100—300 »	55 Øre
» 300—1000 »	70 »
Postoprævninger , Beløb indtil 25 Kr.	30 »
Beløb 25—100 Kr.	45 »
» 100—300 »	60 »
» 300—1000 »	75 »

TIL UDLANDET

Finland, Norge, Sverige og Tyskland.

Breve indtil 20 gr	20 Øre
» 125 gr	40 »
» 250 gr	60 »
» 500 gr	80 »
» 1000 gr (til Tyskl.)	120 »
over 500 gr (til Tyskl. 1000 gr) som til det øvrige Udland.	
Brevkort	15 Øre
Tryksager pr. 50 gr	8 »

Det øvrige Udland:

Breve indtil 20 gr	40 Øre
og for hver følgende 20 gr	25 »
Brevkort	25 »
med betalt Svar	50 »
Tryksager pr. 50 gr	8 »

Højeste Vægt for Tryksager til Udlandet er 2 kg.

Dog kan enkeltvis forsendte Bøger veje indt. 3 kg

Vareprøver pr. 50 gr 8 Øre. Højeste Vægt 500 gr.

Banepakker.

Enkelte Stykker Ilgods af indtil 25 kg's Vægt befordres uden Fragtbrev mellem alle Jernbanestationer og Billetsalgssteder samt flere Dampskibsselskabers Anløbspladser, naar de er paa klæbet Banemærker, som nedenstaaende Skema viser:

Pakker af Vægt:	Befordringsafstand:	
	under 120 km	mindst 120 km
indtil 5 kg.....	50 Øre	75 Øre
over 5 kg indtil 10 kg.....	75 —	100 —
— 10 kg — 15 kg.....	100 —	150 —
— 15 kg — 20 kg.....	125 —	200 —
— 20 kg — 25 kg.....	150 —	250 —

Markedsfortegnelse for 1943.

Syddjylland og Nordslesvig.

Vejle Amt.

- Blaahøj**, 19. April og 14. Sept. Heste og Kreaturer.
Brande, 20. Febr., 5. April, 10. Maj, 23. Juli, 27. Sept. og 19. Nov. Heste og Kreaturer.
Bredsten, 10. Maj og 13. Sept. Heste og Kreaturer.
Bærkop, 9. April, 9. Juli, 8. Okt. og 3. Dec. Heste og Kreaturer.
Egtved, 3. Maj og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Filskov, 18. Maj og 24. Aug. Heste og Kreaturer.
Fredericia, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 6. Marts, 5. Maj, 9. Juli og 19. Nov. Heste og Kreaturer.
Give, 16. Febr., 16. Marts, 30. April, 5. Juli, 10. Sept., 28. Okt. og 22. Nov. Heste og Kreaturer.
Hornsyld, 19. April og 29. Sept. Heste og Kreaturer.
Jellinge, 14. Maj og 28. Sept. Heste og Kreaturer.
Kolding, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 12. Jan., 5. og 26. Febr., 12. Marts Heste; 19. og 26. Marts, 29. April, 8. Maj, 21. Juli, 21. Sept. og 15. Okt. Heste og Kreaturer.
Sender Omme, 22. Marts, 13. Maj, 26. Juli og 25. Okt. Heste og Kreaturer.
Uldum, 27. April og 30. Sept. Heste og Kreaturer.
Vandel, 28. Maj og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Vejle, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Lørdag Levekveg, hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer. 11. Jan., 4. og 25. Febr. og 11. Marts Heste; 18. og 25. Marts, 8. April, 4. Maj, 9. Juni, 2. og 29. Okt. Heste og Kreaturer

Ribe Amt

- Agerbæk**, 19. April og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Ansager, 8. Maj og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Billund, 20. April og 22. Sept. Heste og Kreaturer.
Bramminge, Torvedag om Tirsdagen. 29. Marts, 21. April, 26. Juli, 21. Sept. og 11. Okt. Heste og Kreaturer.
Brørup, 8. Marts, 6. Maj og 30. Sept. Heste og Kreaturer.
Bække, 12. Maj og 17. Sept. Heste og Kreaturer.
Esbjerg, Torvedag hver Lørdag. Hver Onsdag Eksportmarked med Kreaturer. 29. Jan., 30. April og 24. Sept. Heste og Kreaturer.
Foldingbro, 19. Maj og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
Grindsted, 11. Marts, 15. April, 12. Maj, 23. Juni, 24. Juli, 9. Sept., 12. Okt. og 20. Nov. Heste og Kreaturer.

Gørding, 1. Maj og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
Hejnsvig, 6. Maj og 18. Sept. Heste og Kreaturer.
Holsted, 7. Jan., 15. April, 30. Aug. og 13. Nov. Heste og Kreaturer.
Lunderskov, 1. Maj og 23. Sept. Heste og Kreaturer.
Nørre Nebel, 16. April og 11. Okt. Heste og Kreaturer.
Oksbøl, 3. Maj og 11. Okt. Heste og Kreaturer.
Ribe, Torvedag hver Lørdag. 26. Jan., 2. Marts, 6., 20. og 27. April, 4. Maj, 8. Juni, 3. Aug., 14. Sept., 12. og 26. Okt. samt 2. og 16. Nov. Heste og Kreaturer.
Tistrup, 15. April og 13. Sept. Heste og Kreaturer.
Varde, Torvedag hver Torsdag. 12. Jan., 4. Febr., 5. og 30. Marts, 27. April, 10. Maj, 9. Juni, 13. og 28. Juli, 16. Sept., 14. Okt., 11. Nov. og 9. Dec. Heste og Kreaturer.
Vejen, 28. April, 25. Juni og 15. Sept. Heste og Kreaturer.
Vejrup, 20. April og 22. Sept. Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 10. April, 29. Juli og 11. Okt. Heste og Kreaturer.
Ølgod, Torvedag hver Onsdag. 17. April, 18. Aug. og 23. Sept. Heste og Kreaturer.

Haderslev Amt.

Agerskov, 4. Maj og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
Branderup, 17. April og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Christiansfeld, 17. April, 1. Maj, 23. og 30. Okt. Heste og Kreaturer.
Gram, 12. Maj og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Haderslev, ugentlig hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer. Hver Mandag Marked med Heste og Kreaturer samt Tirsdagene 4. Maj, 20. Juli og 28. Sept.; 8. Jan., 8. og 22. Marts stort Hestemarked, 3. Maj (Foraarsmarked), 19. Juli (Sommermarked) og 27. Sept. (Efteraarsmarked).
Jels, 21. April og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Over Jersdal, 7. April og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Rødding, 30. April og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Sommersted, 17. April og 11. Sept. Heste og Kreaturer.
Toftlund, 6. Maj og 19. Okt. Heste og Kreaturer.
Vojens, ugentlig hver Fredag med Grise og Landbrugsprodukter.

Aabenraa Amt.

Aabenraa, hver Tirsdag. Eksportmarked med Kreaturer. 9. Marts, 20. Juli og 19. Okt. Heste og Kreaturer. 27. April, 4. og 11. Maj, 26. Okt. og 2. Nov. Kreaturer; 17. Dec. Heste.
Bolderslev, 28. April og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Bov (v. Padborg), 27. April og 28. Sept. Heste og Kreaturer. Hver Fredag med Grise.
Graasten, 6. Maj og 7. Okt. Heste og Kreaturer. Hver Mandag Grisetorv.
Hellevad, 5. Maj og 13. Okt. Heste og Kreaturer.

Kliplev, 13. April og 14. Sept. Heste og Kreaturer.
Rødekro, 29. April og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Øster Løgum, 17. April og 18. Sept. Heste og Kreaturer.

Sønderborg Amt.

Bro, 1. Maj Heste og Kreaturer.
Broager, 20. April og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
Dyndved, 12. Juni Heste og Kreaturer.
Nordborg, 10. April, 2. Sept. og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Skovby (Als), 28. Sept. Heste og Kreaturer.
Sønderborg, hver Mandag Eksportmarked og Marked med Kreaturer. Første og tredje Fredag hver Maaned Levekvang. 21. Jan., 29. April og 21. Okt. Heste.
Ullerup (Sundeved), 8. Sept. Heste og Kreaturer.

Tønder Amt.

Arnum, 3. Maj og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Bredebro, 21. April, 3. Maj og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Bylderup-Bov, 15. April, 5. Aug. og 14. Okt. Heste og Kreaturer.
Højer, 19. April, 30. Sept. og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Løgumkloster, 23. Marts, 4. Maj, 15. Juni, 19. Aug. og 26. Okt. Heste og Kreaturer.
Rabsted, 3. Maj og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Skærbæk, 29. April, 6. og 13. Maj, 23. Sept., 7. og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Tinglev, 21. April, 5. Maj, 23. Aug. og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Tønder, hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 12. Marts, 16. og 30. April, 7., 14. og 28. Maj, 2. Juli, 6. Aug., 3. og 17. Sept., 1., 8., 15., 22. og 29. Okt., 5. og 12. Nov. Heste og Kreaturer

Aabenraa

C E R E S

*Korn- og
Foderstofforretning*

Aktieselskab

A A B E N R A A

Telf. 3121 - 3122

A/S Sønderjydsk Frøforsyning
FRØAVL OG FRØHANDEL

Klinkbjerg 1

AABENRAA

Telefon 3047

KONTOR - LAGER - RENSERI

Antager Avlere af Kløver-, Græs- og Røefrø. Fordelagtige vilkaar. Sælger Markfrø af de bedste i Forsøgene fastslaaede Sorter og Stammer. Samtlige Leveringer underkastes Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol.

Alle bør handle hos

Peter Jessen

Konfektions- og Manufakturforretning

Aabenraa . Telefon 2036

— *Der købes bedst og billigst*

Special-Afdeling for Herre-Konfektion

GRUNDLAGT 1844

A/S **HOFFGAARD** . AABENRAA

Hovedafdelinger:

MANUFAKTUR — KONFEKTION — SKOTØJ

Jasmunds
Blad-Kiosker

A A B E N R A A

Tlf. 2812 - 2244 - 2888 - 2809

Moderne Brillor leveres efter Lægerecept.

Leverandør til Sygekassen

CARL A. LASSEN,

*A. Thomsens Efterf. Urmager og Guldsmed
Nørreport 18 Aabenraa Telefon 3058*

Køb kun Køkkenudstyr
Isenkram — Kaffe- og
Spisestel — Glas

hos

ANDREAS PETERSEN

Colosseum — Aabenraa — Telefon 2800

Staar De for Indkøb af enten Ure, Guld- eller
Sølvvarer, gør De klogt i at aflægge min For-
retning et Besøg. Allid
stort Udvalg i Gavear-
tikler, moderne Arm-
baandsure, for selv den
mest kræsne Smag.

A A B E N R A A

LANDBRUGSBØGER
REGNSKABSBOGER
FAGLITTERATUR

PETER N. ANDRESEN

A A B E N R A A

B O G H A N D E L

T E L F . 2 0 6 9

C. F. Rosenvold,

Sadelmager

Søndergade 6

Aabenraa

Telefon 2116

Lys - Kraft - Varme
Nyinstallationer og Reparationer
udføres. — Special Radio-Repara-
tionsværksted

REISSMANN

A A B E N R A A S T O R E G A D E
Telefon 2488

Autoriseret ved Aabenraa By
S. A. A. E. - M. S. E.

Naar De har brugt
den sidste Kaffeønne,

vil **KORA**

Resten af Livet forskønne!

Deres Købmand har K O R A eller kan faa den hos sin
Grossist eller

F a b r i k e n K O R A
AABENRAA - TELEFON 3052 (2 Linier)

ANTON NIELSEN

SØNDERGADE 7
A A B E N R A A
Telefon 2327

Eneste Special-Hvidevare- og
Udstyrsforretning paa
Pladsen. —

Køb kun Vejle } KAKKELOVNE
 } KOMFURER
 } VASKEKEDLER
 } BYGNINGS-STØBEGODS
 } *hos*

JOHS. PAULSEN . Aabenraa . Telefon 2050

— Gamle Øvne tages i Bytte

NIELS A. NIELSEN & SØN

Malmestret . Ramsherred 43 . Aabenraa . Telf. 3128

udfører alt til Faget henhørende Arbejde akkurat og smagfuldt til moderate Priser. Alt udføres kun af bedste Materialer. Stuk føres paa Lager, leveres efter Tegning og opsættes. — Forlang Tilbud og Beregning Farve- og Tapethandelen bringes i velvillig Erindring Bedste Fabrikater af Gulvolie. Lak og Bonevoks føres.

Læser De

de nordslesvigske Landboforeningers og Sønderjydsk
Mejeriforenings Organ

NORDSLESVIGSK LANDBRUGS- OG MEJERITIDENDE

Ellers bestil det hos Posten eller gennem Deres Landboforening.
LANDBRUGETS BEDSTE ANNONCEORGAN

J en trang Tid -

HAR OGSAA PRESSEN
SINE STORE OPGAVER

Trods alle de Vanskeligheder,
de ændrede Forhold har med-
ført, kan disse løses, men kun
hvis Læsekredsen trofast slutter
op om Bladet

Tegn derfor Abonnement!

Hejmdal

Landsdelens Blad...

Husk, at alt i Herrekonfektion, Arbejdstøj, Skotøj og Gummistøvler til Damer, Herrer og Børn køber De bedst og billigst hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skotøj
SØNDERTORV
AABENRAA

TELEFON 2356

★ Direkte Indkøb og Import fra de største inden- og udenlandske Specialfabriker af kun fineste verdensberømte Original-Fabrikater.

„Alfa“ „Skjold“
„Deering“ „Rud. Sack“
„Fraugde“ „J. B. Kværnen“
„Godthaab“ o. s. v.

derfor ved direkte Salg billigste Priser.

Dette Varemærke byder Garanti for fineste Originalfabrikater

Gunstige Betalingsvilkår.

Kompl. orig. Reservedelslager og dygtige Montører til Raadighed for Kunderne.

HANS BEYER, Maskiner for Landbrug og Industri
AABENRAA - TELEFON 3073

Harald Bo Bojesens
BOGHANDEL

Bøger - Papir - Kunst
Musikaller - Foto - Bogbinderi

Aabenraa - Telefon 2352

Eneste danske Kød-Terning

INDREG. VAREM.

Eneste danske Kød-Ekstrakt

BULLOX KØDEKSTRAKT er ren koncentreret
Kødkraft uden Tilsætning af nogen Art.
Brug 1 Teskefuld til 1 l Vand.

BULLOX SUPPETERNING er ligeledes frem-
stillet direkte af Oksekød, men tilsat friske
Suppeurter. Hver Terning giver 1/4 l gylden,
duftende Bouillon.

A/S **Dansk**
Kødekstrakt Co.

A A B E N R A A

»UNION«

Korn- og Foderstofimport A/S
AABENRAA HADERSLEV

C. C. Rode Grundlagt 1865
Indeh. CHR. RODE - Juvelér og Guldsmod
Storegade 28 - Aabenraa - Telefon 2260
Stort Lager i Guld-, Sølv-, Tin- og Nikkelvarer

C. BORREGAARD NIELSEN
Nr. Chausse 9 Aabenraa Telefon 2950 (overfor Folkehjert)
Teknisk Forretning Olle - Remme - Tvist
Fedt - Vognsmerelse etc.

Enten De køber

lejer eller bytter, vil De blive
betjent paa bedste Maade.

Service
for alle Modeller.

Nybro Radio,

Nybro 6 - Aabenraa - Telefon 2780

JENSEN & LARSEN,

Indeh.: *N. Højberg Larsen, Snedkermester*
Storegade 5 - Aabenraa - Telefon 2508

Spisestuer — Soveværelser — Dagligstuer

Radio og Tilbehør

Reparationer
udføres

TEMPO

ved CHR. JENSEN,
Nørreport 13 — Telefon 2844

LORENZ HANSEN jr.

AABENRAA

TELEFON 2139

Isenkram - Køkkenudstyr - Støbe-
gods - „Tasso“ Rundtræksovne og
Kaminer

H. Weber sen.

MEKANIKER
Ramsherred 38 - Aabenraa - Telefon 2108

Symaskiner - Vaaben - Ammunition
Staalværer - Grammofoner og Plader
i prima Fabrikater og med sikker
Garanti

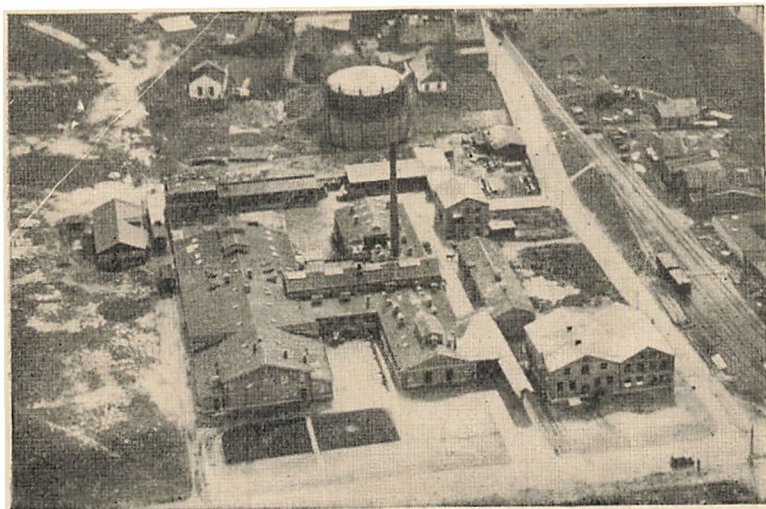
Naar De ønsker 1. Klasses Landbrugsmaskiner, henvend
Dem saa til Sønderjyllands største og ældste Maskinfirma

DANSK MASKINOPLAG $\frac{A}{S}$

Jørgen M. Hansen,
Aabenraa - Nørreport 3 - Telf. 2044

Billigste Priser. Bedste Betalingsbetingelser. Største Garanti.
Største Lager i det sydlige Jylland af Reservedele til alle
Slags Landbrugsmaskiner.

Aabenraa Andels-Svineslagteri

Telefon 2023

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

Aabenraa

Telefon Nr. 2018 (3 Linier)

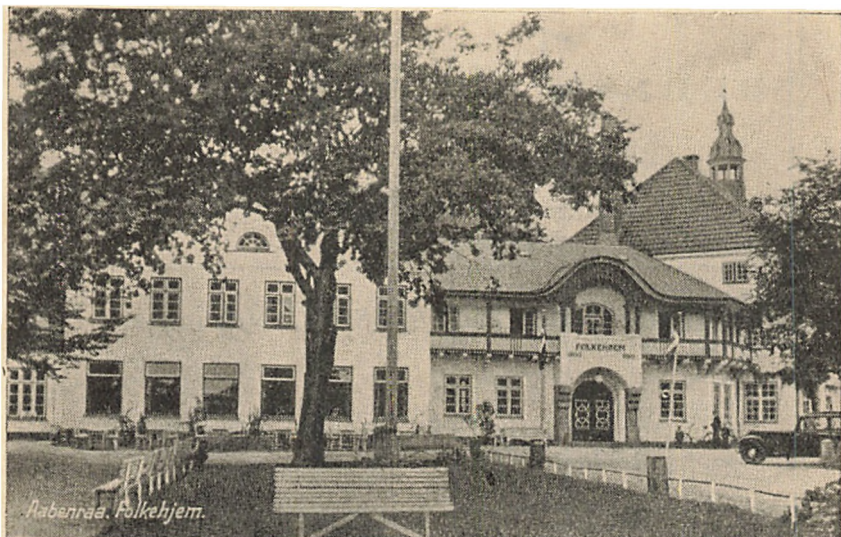
Aktiekapital og Reserver ca. Kr. 1.750.000

Enhver Bankforretning udføres

*Vejledning og Assistance ved Prioritering og
Konvertering af Laan i fast Ejendom ydes*

Afdelinger:

Bolderslev	Telefon 4	Hjordkær	Telefon 21
Bovrup	Varnæs 56	Krusaa	Telefon 516
Felsted	Telefon 28	Padborg	Telefon 333
Hellevad	Telefon 12	Rødekro	Telefon 16
	Varnæs	Telefon 54	

Folkehjem

HOTEL

Aabenraa — Telefon 2848

RESTAURANT

*Hyggelige Lokaler for Selskaber paa indtil
400 Personer. 1. Klasses Køkken*

Folkehjem er det billigste Hotel

Folkehjem er Landboernes Hotel

Folkehjem er Danskhedens Hotel

Folkehjem er Byens Hotel — —

Andersen & Christiansen

Magasin du Nord AABENRAA

*Vort Princip er fremdeles det samme, som det har været i
40 Aar — de bedste Varer til den billigste Pris.*

J. THORSMARK :: Indeh. Brdr. Thorsmark

Aabenraa

Grundlagt 1864

Telefon 2673

Ure og Optik

Briller leveres efter Lægerecept

DERES Tryksag

leveres af

Aabenraa Bogtrykkeri N.P. MOGENSEN

STORE TORV 5 . TELEFON 2549

Castenskjold Rasmussen Møbelarkitekt
SNEDKERMESTER

Storetorv Aabenraa Telefon 2227

Målrøgning af Polster-
møbler, Tæpper og Pu-
der. — Gennemtrænger
Betræk og Stopning
uden at skade.

leverer Dem Møbler i bedste Kvalitet
Indhent Tilbud!

Graasten

CHR. THIELSENS EFTERFL.

J. LAUSTEN — Telefon 44 — Graasten

Isenkram — Køkkenudstyr — Glas —

Porcelæn — Barnevogne

Uldall Jessen

GRAASTEN

TELEFON 90

Alt i Manufaktur

Magasin du Nord

ALFRED JOHANSEN

GRAASTEN

TELEF. 74

Graasten Bank

Telefon 3115

med Afdelinger i Padborg - Krusaa - Holbøl -
Kliplev - Felsted - Bovrup - Ullerup
og Egersund

Udfører alle Bankforretninger!

C. C. Biehl - Graasten

Papir engros - Bogtrykkeri

*Specialitet: Prospektkort og
Turistbrochurer*

Sønderborg

JØRGEN OTSEN'S

Bogtrykkeri

Kastaniealle 17 - Sønderborg - Telefon 69

Vær moderne!

Køb i

Magasin du Nord

Jørgen Andersen, Sønderborg

Folkebanken

for Als og Sundeved

Sønderborg

Aktiekapital og Reserver Kr. 1.450.000

Smyk Deres Hjem med dansk Kunst!

*Største Udvalg i Festgaver, Billeder, Kunstgenstande
i Porcelæn, Keramik og Fajance - Kgl. Porcelæn -
Nyheder i gode Bøger, Salmebøger - Skrivemaskiner
Kontormøbler — Agentur for Kgl. Pianofabrik,
Hornung & Møller, København*

Andreas Clausens Bog- og Kunsthandel, Sønderborg, Tlf. 387

Sønderjydske Landmænds Andels- Smørekseportforening

(Grundlagt 1903)

Sønderborg - Telefon 738 & 939

Telegramadresse: Ambrosia

Mejerier, der ønsker at tiltræde Foreningen, bedes henvende sig til Formanden: Gdr. Kr. Iversen, Langagergaard pr. Avnbøl eller til Kontoret i Sønderborg.

S. Røygard-Petersen, Direktør.

Køb kun det bedste Frø!

Roe-, Kløverfrø og Græsfrø

faas til moderate Priser hos

Alsisk Frøavl Aktieselskab

Sønderborg

Telefon 18

Alle vore Forsendelser til Foraaret staar under selv-
virkkende Kontrol af Statsfrøkontrollen i København.

Paalidelige Avlere antages.

A/S **BROK & CO.**

Sønderborg — Telefon 176 og 177

Byggematerialer og Støbegods

Hovedforhandler for Asbest og Bølgeplader

Axel Helmer

Telefon 77

Sønderborg

Telefon 777 A

Isenkram - Husholdningsartikler

Værktøj - Vejle Støbegods

en detail

en gros

HOLDBARE HABITTER

HERRE HUS

HOLGER HOLLENSSEN

Helmer & Jørgensen

Sønderborg

Nordborg

*Bedste og billigste Indkøbssted for Manufaktur-
varer — Konfektion — Udstyr — Herre- og
Drengebeklædning.*

Største Udvalg I

Største Udvalg I

J. LAURITZEN - Sønderborg

Telefon 540

*Cykler, Symaskiner, Skrivemaskiner
Barnevogne — Reparationsværksted*

Nørherredhus - Nordborg

Forsamlingshus og Hotel

*Gode Værelser - Flink Betjening - Hyggelig
Sal til større og mindre Sammenkomster.*

MOMMARK-*Færgen*

★

Hurtigste og bedste Forbin-
delse fra Sønderjylland til
Øerne.

J. N. MAILAND *Vinhandel*

Sønderborg - Telefon 11

Forlang overalt den gode, velsmagende Mailands

„Gammel-Rom“

Agt paa Etiketten og Firmaet!

Haderslev

Sønderjyllands største Lager af
RADIOMATERIALE

Elektr. Artikler og Grammofoonplader
en gros en detail
1. Klasses FOTO - AFDELING

Radiomagasinet

E. RASMUSSEN

Nørregade . Haderslev . Telefon 1063

RESERVERET

O. P. OLLING * *Glarimester*

Storegade 23 . HADERSLEV . Tlf. 389

Eget Glasliberi
Billedindramning

Michelsen & Jacobi

PETER ORBESEN

Haderslev . Telefon 221

} Manufakturvarer . Dame- og Børne-Konfektion .
Herre- og Dreng-Konfektion . Skotøj Tæpper
Gardiner . Sengeudstyr

Ole Jensens Bageri

anbefales

GAASKÆRGADE
HADERSLEV
TLF. 670

Naar De vil

spare Penge

bør De købe Deres

Manufakturvarer . Konfektion

Tricotage . Skotøj

hos

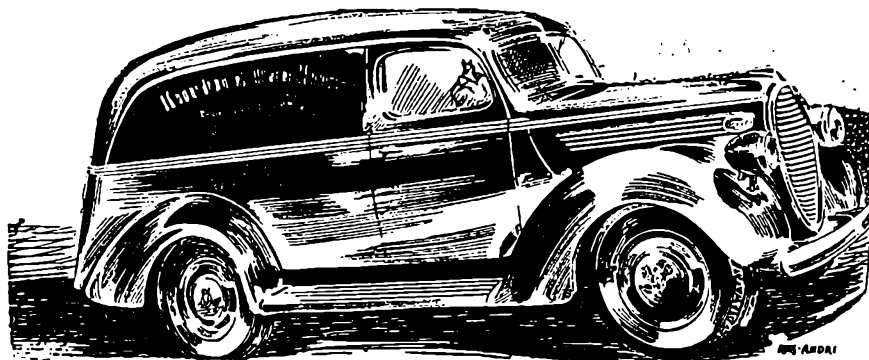
A. HUNDEVADT

HADERSLEV

H. O. Knudsen

1. Klasses Skotøjsreparationsværksted

Jomfrustien 2 . Haderslev

Det er uforsvarligt

at eksperimentere med Reparation af
Deres Vogn. — Ligegyldigt om stor
eller lille Reparation vil De hos os
opnaa den bedste Service. — Lad os
forlænge Deres Vogns Levetid.

Svend Wæver

HADERSLEV AABENRAA
Telf. 475-775-1075 Telf. 3008-3009

GRAASTEN
Telf. 190

Paul Christiansen & Søn

Bygningsartikler

HADERSLEV . Telefon 70 - 71

Henrik Sørensen

Jomfrustien . Haderslev . Telefon 271

Kolonial . Konserves . Frugt . Delikatesser
· Bedste Varer . Billigste Pris

Michael Hansen

Nørregade 38 . HADERSLEV . Telefon 415-416

Jern-, Staal- og Bygningsartikler

OLUF THIELST

HADERSLEV - TELEFON 165

Mark- og Roefrø . Kunstgodning . Gødningskalk
Høstbindegarn . Kolonialvarer

Alpina

Peter Henningsen

HADERSLEV . TELEFON 169

Ure, Guld- og Sølvvarer!

Sparekassen for Haderslev Byes Omegn

(Hjørnet Gravene-Nørregade)

*modtager Indskud til højeste Forrentning paa Folio
Indlaan paa Opsigelse*

Afdeling „Egne Hjem“ Afdeling for Skolesparekasser.
Som Gaver ved Hjemmets Fester (Daab, Fødselsdag og
Konfirmation) anbefales Sparekassebøger i Prægtbind.

Waldemar Schmidt

Nørregade 1 - Haderslev - Telefon 16

Byens ældste og største Specialforret-
ning i Herre- og Drengekonfektion

CARL NIELSEN, *Boghandel*

Telefon 371 . Haderslev . Nørregade 25

Grundlagt 1765

JULIUS NIELSEN . Vojens

Korn . Foderstoffer

Kunstgødning . Trælasthandel

Vojens . Telefon 31

— Branderup - Toftlund - Agerskov —

Thomas Bojsen - „Frem“

Branderup . Telefon 1

Kolonial-, Korn- og Foderstofforretning

Toftlund og Omegns

S P A R E K A S S E

T E L E F O N 3 8

Inskud modtages til Forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund . Branderup og Arrild

**Hagelskade-Forsikrings-Foreningen
for Nordslesvig**

(Oprettet 1875, gensidig)

Reservekapital ca. 72.000 Kr.

Indmeldelse modtages af Tillidsmændene, Kredsformændene og Forretningsføreren, Dir. Andersen, Toftlund, Telefon 28.

A. H. Ullerup

T O F T L U N D

KOLONIALAFDELINGEN: Telefon 20, Postgiro 429 23
ISENKRAMAFDELINGEN: Telefon 190, Postgiro 85 99

P. O L E S E N

Toftlund . Telefon 35

Kolonial og Køkkenudstyr

Agerskov og Omegns
Brugsforening

v/ V. MADSEN

bringes i velvillig Erindring

Carl Truelsen

Kolonial og Manufaktur

Agerskov

Tlf. 3 og 9

Agerskov Urmagerforretning v. O. NISSEN - Telf. 16

anbefaler alt i Ure, Guld- og Sølvvarer.

Alt i Brilller.

— *Gram, Rødding*

Brændstrup, Skodborg —

M. Hansens

Manufaktur- og Konfektionsforretning

RØDDING . TELEFON 55

Byens ældste Smede- og Maskinforretning

Mac Cormick's Maskiner - Vandværksanlæg

P. Lindberg

RØDDING . TELEFON 34

HANS JUHL Rødding . Telefon 20

Møbelsnedkeri . Møbelmagasin

Lager af Liggister . Alt Bygningsarbejde udføres

Chr. Gundersens

Kolonial- og Delikatesseforretning
Rødning . Telefon 168

Stort Udvalg i *Vine og Spirituoser*

GRAM TEGLVÆRK

anbefaler sine

DRÆNRØR og MURSTEN

N. Timmermann

GRAM

Træløst og Savværk - Bygningsartikler - Kul
Telefon: Kontor Gram 26 - Privat Gram 61.
Postkonto: 9479 Bankkonto: Gramby Bank

Brændstrup Korn- og Foderstofforretning pr. Gram

Korn — Foderstoffer — Kunstgødning

N. J. SKOV

Brændstrup Telefon 1 — Fole Telefon 15 — Gram Telefon 57

Olaf Aastrup

GRAM — TELEFON 43

Mode - Manufaktur - Konfektion

Prima damprensede Fjer og Dun

Aage Jensen, **GRAM TLF. 60**

Manufaktur-, Konfektions- og Modeforretning

Skodborg Mejeri og Osteri . SKOVBORG

anbefaler „Borgosten“

i alle Fedmer.

Chr. Matthiesen.

A. H. Junker

SKOVBORG . TELEFON 24

Mode-, Manufaktur- og
Konfektions-Forretning

Niels Christophersen

KOLONIAL IMPORTØREN

Torvet . Rødning . Telf. 92

Mode . Manufaktur . Herre-Ekviperung

COLFACH . Rødning

Grundlagt 1880

Telefon 8

— har altid det største Udvalg, den bedste Vare, den billigste Pris.

RØDDING HØJSKOLE

RØDDING . SØNDERJYLLAND . HANS LUND

Karleskole: Nov. — Marts.
Delingsføreruddannelse.

Pigeskole: Maj — Juli
Skoleplan sendes.

Rødning Møbelmagasin

Stort Lager af Møbler for alle Hjem.

Liggister paa Lager.

Snedkermester S. A. Sørensen . Rødning . Telf. 27

TH. PAULSEN

SKOVBORG SAVVÆRK OG TRÆLASTHANDEL

Skodborg . Telf. 31

A. J. Marcussen, Rødning

Urmager- og Guldsmedeforretning
Grundlagt 1844

H. Chr. Andersen, Rødning, Telf. 68

Bog- og Papirhandel - Bogbinderi
Stort Udvalg i Billeder - Fotoartikler

Rødning Tømmerhandel

CHR. J. RAVN . Telefon 49

anbefaler: Tømmer . Brædder . Kalk . Cement . Tagpap . Søm . Jernvinduer
Jernbjælker . Jerntag . Tagsten . Bølge-Skifer . Diagonal-Skifer . Drænrør
Kakkelovne . Komfurer . Kul . Koks . Briketter

Vestkystens Kiosk

Rødning . Telefon 94

åben fra Kl. 8 Morgen til Kl. 22 Aften . Fører alle
kendte Ugeblade og Dagblade . Husk Søndagsavisen

Gram Hotel . Gram . Telf. 22

Hyggelige Lokaler . God Staldplads . God Betjening
Moderate Priser . Luksusbil til Leje . Rasm. Andersen

Hotel RØDDING

Rødning Telefon 4

Mads Christophersen

Skodborg Spare- og Laanekasse

Indskudskapital 1 Million Kr.

Reservefonds 125.000 Kr.

Sikreste Kapitalanbringelse!

Rødding Andelsmejeri

fører altid 1. Klasses

Børnemælk, pasteuriset Mælk samt
Fløde, Kærnemælk og Smør

Henvend Dem til Mejeriets Udsalgsvogne eller
dets Udsalg paa Kongevej

J. Boysens Bageri og Konditori

Søndre Allé . Rødding . Telefon 76

Alt i friskbagt Wienerbrød og Konditorkager

Ved Indkøb forlang da

GRAM TÆPPER

Faas i alle større Manufakturforretninger

GRAM TÆPPEFABRIK A/S

Radio-Huset

v/ W. HELLERØE

Rødding Telefon 17

Stort Udvalg i førende Mærker . Moderne Service-Værksted

Skodborg Korn- og Foderstofforretning A/S

Telefon Nr. 4

Korn

Foderstoffer

Kunstgødning

Spare- og Laanekassen for Frøs og Kalvslund Herreder

Stiftet 1872

*Alle Sparekasseforretninger udføres
Sikker Pengeanbringelse*

Rødning - Telefon 36

Rødning Bank

Bankens Aktiekapital 211.000 Kr.

Bankens Reserver 75.000 Kr.

lalt 286.000 Kr.

HEFTER TIL SIKKERHED FOR KUNDERNES INDSKUD

Rødning Bank er Egnens Bank, og gennem
den kommer Egnens Penge Egnen til Gode

Rødning Andels-Svineslagteri

anbefaler Indkøb i Udsalgene i

RØDDING

Telefon 9)

og

GRAM

Telefon 75

Løgumkloster

Sønderjydske Kvinders Hjemmearbejde S. K. H. Løgumkloster

Haandknyttede Trøpper, haandvævede Mobelstoffer, Gardiner, Divan- og Sengetæpper, Duge og Servietter, Kjølestoffer, Forklæder m. m. Filerede Gardiner, Stores og Bordtæpper, Sengelinned m. vore smukke Hvidsomsarbr., Haandstrikkede Kniplinger o. ægte Tønder Knipl.

Jenny Evardsens Boghandel LØGUMKLOSTER TELEFON 57

Alt i Skøn- og Faglitteratur, Billeder, Keramik
Fotoartikler. — Fyldepenne i stort Udvalg.

Løgumkloster Kvægrensningsmidler
Løgumkloster Kvægrensningspulver
Vaskepulver, Strøpulver, Vaskeessens
Løgumkloster Apotek. J. Kjems . Telefon 6

Det største Udvalg i Galanteri- og Kortevarer

Hans Jørgensens Cigarforretning
Markedsgade . Lige ved Hotel „Løgumkloster“

Alt til Vask og Rengøring!

Toiletartikler . Mange fikse Smaating til Julen

TATOL-UDSALGET Markedspladsen

Lager og Værksted for Cykler og Symaskiner

Knud Larsen LØGUMKLOSTER . Telefon 171

Husk Julehefter, Lommebøger, Almanakker, største
Udvalg i nye Bøger, Kontorartikler og Træting

Løgumkloster Boghandel v. Gunder Nissen, Telefon 78

M. Haase *Sagfører cand. jur.*
Løgumkloster . Telefon 111

Kontordag i Skærbæk hver Lørdag Eftermiddag og
i Bredebro hver Torsdag Eftermiddag

CHR. PORS Løgumkloster . Telefon 205

Dampfarveri og kemisk Tøjrensingsanstalt
Uldvare- og Trikotageforretning

*Manufaktur . Senge-Udstyr . Tricotage
Dame- og Herre-Konfektion
Conrad Langwadt, Løgumkloster . Telf. 32*

Daglig friskt Morgenbrød
Alt i Wienerbrød og Konditorkager
Bager C. A. Andersen, Telefon 87

Konr. Hvids Tømmerforretning
LØGUMKLOSTER . TELEFON 177

Kolonial og Delikatesser!
købes hos **Wilhelm Pedersen**, Østergade, Telf. 110

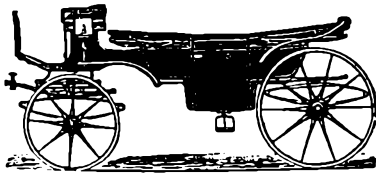
Min Skædderforretning
i Vindmøllegade bringes i velvillig Erindring
RUDOLF PRASSE, Løgumkloster

Møbler i største Udvalg!
*Soveværelser, Spisestuer, Dagligstuer, Gulvtæpper, Møbelstoffer,
mange Smaamøbler. Alt fremvises gerne uden Købetvang.
Se vore Udstillinger.*
M. JEPSEN & SØN, Sadelmager- og Møbelforretning
Vestergade 20 . Allégade 75 *Telefon Løgumkloster 74*

HECTOR'S
enorme Salg er kun opnaaet ved altid at
levere de bedste Sko til de laveste Priser
Hector Markledgade . Løgumkloster

Min Bagerforretning ved Rutebilstationen bringes i
velvillig Erindring.
CHR. IVERSEN

J. W. MADSENS VOGNMANDSFORRETNING
LØGUMKLOSTER . TELEFON 98
Al Kørsel udføres . Kreatur- og Hestetransport
samt Flytning af enhver Art.

Chr. Madsen

Indeh.: ANTON MADSEN
Vognbyggeri
Løgumkloster . Telf. 42

Omlægning af Gummi ud-
føres med Garanti

Al Reparation udføres

Lager af Luksus- og Arbejdsvogne. Mælkevogne til Gummihjul
leveres i alle Størrelser

Kolonial, Konserves, Vin, Spirituosa

købes hos

H. BLAABJERG

Løgumkloster

Telefon 95

H. P. J. Hartkopf, *statsautoriseret Installatør*
Løgumkloster *Telefon 112*
Aut. Installatør under Selskaberne: „Midtsønderjyllands Elektr.-Forsynings-
Andelsselskab“ o. „Elektr.-Forsynings-Andelsselskab Sønderj. Vestkyst“ Skærb.

LØGUMKLOSTER BANK

Aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 2—4. Lørdag: 9—12. Telf. 18

Alle Bankforretninger udføres

W. MATTHIES . Byggeforretning

Spec.: Restaurering af Kirker. Løgumkloster . Tlf. 175

Skal Stegen til Julen smage,

kom ned til mig i Østergade

Slagtermester Chr. Cornelsen, Løgumkl. Tlf. 55

Hejmdals Kontor . Løgumkloster . Telefon 99

TRYKSAGER AF ENHVER ART

BEDST OG TIL RIMELIGE PRISER

Tønder Landmandsbank *a/s*
TØNDER

Kontorer i

Skærbæk - Ballum - Brede -
Brøns - Bylderup-Bov - Frifelt
Højer - Tinglev - Visby - Sæd

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

Thorvald Petersen

(Vor Bager)

CAFÉ & KONDITORI

Vestergade TØNDER Telefon 14

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY A/S HØJER

Leverer kun gennem Forhandlere.

Hans Matthiesen

Vestergade 5 TØNDER Telefon 334
KOLONIAL- og DELIKATESSEFORRETNING

Asmus Matthiesen

Vestergade . TØNDER . Telf. 446

Kolonialvarer . Delikatesser . Tobak . Cigarer

H. Outzen

Vestergade 57 . TØNDER . Telf. 81

Største Møbellager paa Pladsen . Billigste Priser

J. N. Jepsen

Storegade 5 . TØNDER . Telf. 341

Bøger . Papir . Kunst . Anbefaler alt i Skøn- og Faglitteratur

Ehm Christensen

Storegade 12 . TØNDER . Telf. 143

MANUFAKTURVARER BEDST OG BILLIGST

C. F. Dela

TØNDER TELEFON 396

Anbefaler min Cykleforretning . Reparationsværksted for Biler og Motorcykler

A/S H. Matzen

KNABROSTRÆDE
20

KØBENHAVN K.

TELEGRAM-ADR.:
CLICHEMATZEN

TELEFON: 7057 - 7456 - 11,900

Leverandør til Sprogforeningens Almanak

Clicheer i Zink . Gummi og Stereotypi

i fineste Udførelse og til billige Priser

Sprogforeningen

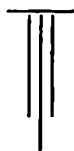
der blev oprettet den 10. Oktober 1880 og som gennem 62 Aar har udført et stort Arbejde for Danskheden, bør alle være Medlem af. Er De ikke Medlem, saa indmeld Dem! Dette sker ved et Brevkort, der adresseres til

SPROGFORENINGEN

A A B E N R A A

Medlemsbidraget er 2.00 Kr. aarlig, og opkræves i Oktober Maaned.

CIMBRIA

TRÆLAST
JERN- og PANDEPLADER
BYGNINGSARTIKLER
MORSØ STØBEGODS

A A B E N R A A
N Ø R R E C H A U S S E 2
T L F . - 2 0 0 6 - 2 0 0 7 - 2 0 0 8

Større Høst

med

Maasbøls Kvalitetsfrø

Blomsterløg og Knolde m. m.
til Gartneri og Havebrug.

Mit rigt illustrerede **Havefrø-Katalog**
1943 er trykt for Dem, for at De kan
opnaa fuld Udbytte. Jeg sender Dem
gerne et Eksemplar gratis og portofrit
ved Indsendelse af Deres Adresse.

Bestil rettidigt i Aar!

H. Maasbøls

FRØHANDEL

Ramsherred 53 — Telefon 2286 — Aabenraa

